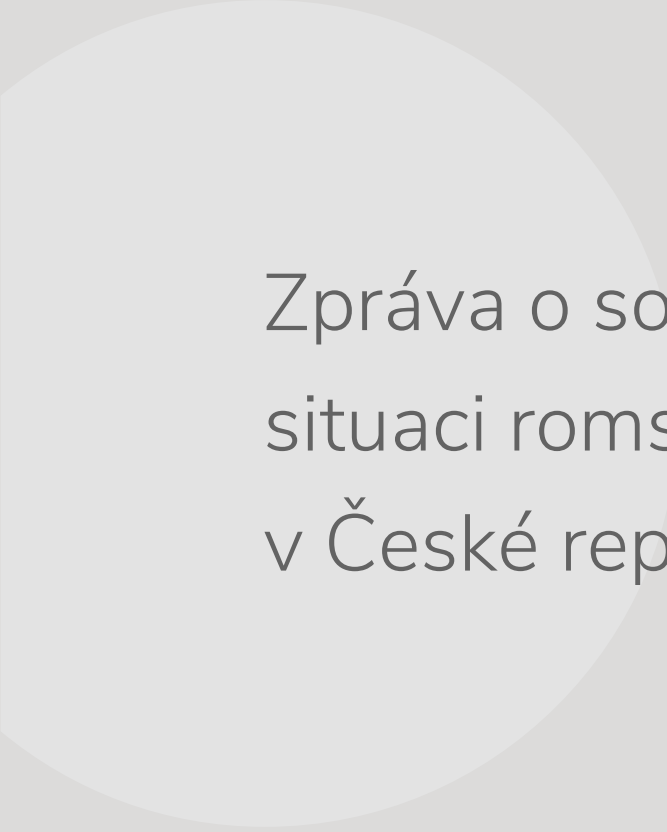

A large, light gray circle is positioned on the left side of the page, partially overlapping the title text.

Zpráva o socioekonomické situaci romské populace v České republice 2023/2024

A decorative line graph is located in the bottom left corner. It consists of a light gray line with four circular nodes. The line starts at a low point, rises to a second point, dips slightly to a third point, and then rises sharply to a fourth, higher point.

2024

Zpráva o socioekonomické situaci romské populace v České republice 2023/2024

Výsledky výběrového šetření

Ivana Šimíková

Tomáš Katrňák

Miroslava Rákoczyová

Laura Fónadová

Praha, RILSA

2024

Zpráva je výstupem projektu „Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti“, který je finančně podpořen z grantů Norska v rámci programu Fondů EHP a Norska 2014–2021.

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence (<http://www.creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.
Dělnická 213/12, Praha 7, 170 00
Vyšlo v roce 2024, 1. vydání, počet stran 131
Tisk: RILSA

<https://www.rilsa.cz>

O autorech

Mgr. Ivana Šimíková

Dlouhodobě působí ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i., jako výzkumná pracovnice. Podílela se na řadě aplikovaných výzkumů v oblasti vyhodnocování integrační politiky a politiky sociálního začleňování. V pozici řešitelky vedla několik projektů věnujících se mj. evaluaci sociálních programů zacílených na romskou etnickou menšinu, popisu situace v sociálně vyloučených lokalitách nebo metodologickým úskalím zachycení nerovností na etnickém principu. Má bohaté zkušenosti s terénním sběrem dat v sociálně vyloučených lokalitách či v prostředí romské etnické menšiny a také zkušenosti z prostředí zde působících sociálních služeb.

E-mail: ivana.simikova@rilsa.cz

prof. PhDr. Tomáš Katrňák, Ph.D.

Je profesorem sociologie a vedoucím Katedry sociologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, zároveň působí jako výzkumný pracovník ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. Mezi jeho odborné zájmy patří sociální stratifikace, vzdělanostní a etnické nerovnosti, metodologie kvantitativních šetření a statistická analýza hromadných dat. Byl řešitelem několika výzkumných projektů, z nichž mezi nejvýznamnější patří projekt, který založil český panel domácností v letech 2014 až 2018. Publikoval v českém Sociologickém časopise, slovenské Sociológii, a v mezinárodních časopisech International Sociology, Sociological Theory and Methods, European Sociological Review a Research in Social Stratification and Mobility.

E-mail: tomas.katrnak@rilsa.cz; katrnak@fss.muni.cz

Ing. Miroslava Rákoczyová, Ph.D.

Působí jako výzkumná pracovnice ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. Svoji pozornost dlouhodobě zaměřuje na politiku pracovního trhu a otázky sociálního vyloučení a sociálního začleňování a jejich indikace. V minulosti byla řešitelkou několika výzkumných projektů v oblasti integrace přistěhovalců v České republice. Je spoluautorkou odborných článků publikovaných mj. v Sociologickém časopise a v European Journal of Social Work; podílela se také na vzniku několika monografií vydaných nakladatelstvími SLON, Barrister a Principal a Palgrave Macmillan.

E-mail: miroslava.rakoczyova@rilsa.cz

Mgr. Laura Fónadová, Ph.D.

Je odbornou asistentkou na Katedře veřejné ekonomie Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity v Brně, zároveň působí jako výzkumná pracovnice ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. Je vzděláním socioložka a jejími hlavními výzkumnými tématy jsou nerovnosti a sociální šance, zejména ve vztahu k etnickým podmíněným společenským bariérám v české společnosti, a také institucionální dimenze vzdělanostních nerovností. Pracovala na projektech týkajících se etnických nerovností v českém vzdělávacím systému v souvislosti s romským etnikem a je také spoluautorkou odborných publikací v tomto tématu. Je též autorkou monografie *Nenechali se vyloučit. Sociální vzestupy Romů v české společnosti* (Brno: MU, 2014).

E-mail: laura.fonadova@rilsa.cz; Laura.Fonadova@econ.muni.cz

Obsah

Úvod	7
Metodologie	8
Výběr	8
Míra návratnosti	9
Zobecnitelnost výsledků	10
Srovnání parametrů výběrového souboru z hlediska územní distribuce s daty ze SLDB	10
Výsledky	13
Způsob prezentace výsledků	13
Sociodemografické charakteristiky výběrového souboru	14
Indikátory	21
1. Vzdělávání	21
2. Trh práce	32
3. Zdraví a zdravotní péče	43
4. Bydlení	55
5. Chudoba	72
6. Diskriminace	81
7. Další oblasti	86
Shrnutí a závěry	97
Srovnání naměřených hodnot u romské a obecné populace	97
Srovnání hodnot naměřených v prvním a druhém šetření	101
Závěr	103
Souhrnná tabulka hodnot indikátorů	104
Seznam tabulek a grafů	122
Zdroje	128
Použité zkratky	130

Úvod

Následující text představuje výsledky výběrového šetření romské populace realizovaného v rámci projektu *Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti*¹ podpořeného z grantů Norska v rámci programu Fondů EHP a Norska 2014–2021. Výběrové šetření bylo realizováno dvakrát, první v roce 2022 (1 549 respondentů) a druhé na přelomu let 2023/2024 (1 268 respondentů). Vzhledem k tomu, že výsledky prvního šetření již byly publikovány (Fónadová, Katrňák, Rákoczyová, Šimíková 2023)², jsou v této zprávě uvedeny pouze výsledky za druhé šetření, které navrhujeme použít jako výchozí pro srovnávání s dalšími případnými výběrovými šetřeními romské populace, které budou založeny na stejné metodologii.³ V Souhrnné tabulce hodnot indikátorů na konci textu jsou uvedeny jak hodnoty za druhé šetření, tak i hodnoty za první šetření a dále hodnoty indikátorů pro obecnou populaci platné v době realizace každého z šetření.

Výsledky jsou prezentovány formou vyhodnocených indikátorů, jež jsme se zavázali sledovat. Cílem bylo vytvořit přehled hodnot těchto indikátorů, naměřených v rámci zmíněného výběrového šetření, a jejich srovnání s hodnotami naměřenými v obecné populaci v rámci standardních výběrových šetření realizovaných zejména Českým statistickým úřadem jako je Sčítání lidu, domů a bytů, Životní podmínky (EU-SILC) nebo Výběrové šetření pracovních sil a další.

Data, která jsme výběrovým šetřením získali, zároveň skýtají mnohem větší možnosti analýz a prohlubování informací. Databáze z prvního i druhého šetření budou k dispozici bezprostředně po zveřejnění této zprávy v Českém sociálněvědním datovém archivu, což umožní široké odborné veřejnosti jejich analýzu podle zájmu či konkrétních potřeb. Omezena jsou pouze tím, co sledujeme v dotazníku. K dispozici budou dva datové soubory (za rok 2021 a 2023–2024), které je možné je za určitých omezení propojit a získat tak větší soubor zahrnující bezmála tři tisíce případů. Ten pak umožňuje použít náročnější statistické procedury nebo provádět územní srovnání situace v jednotlivých krajích. Co se týče omezení, tak část sledovaných proměnných není přítomna v obou šetřeních, případně jsou otázky formulovány odlišným způsobem; to vše bude možné identifikovat podle převodníku otázek a proměnných, který bude spolu s dotazníkem v datovém archivu také k dispozici.

Text prošel jazykovou korekturou. Případné věcné chyby nelze vyloučit a jdou zcela na vrub autorů.

¹ Více k projektu a jeho výsledkům viz www.esd.rilsa.cz.

² Některé musely být pro korektní srovnatelnost přepočítány.

³ Dalším výsledkem projektu *Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti* je Metodika sběru dat o socioekonomické situaci romské populace v České republice, která bude zveřejněna v květnu 2024 (aktuálně v recenzním řízení).

Metodologie

Výběr

Vzorek respondentů je vymezen osobami, které se buď jako Romové/Romky identifikují nebo u nichž usuzujeme na romský původ, a to na základě znalosti romského jazyka nebo znalosti romského jazyka alespoň jednoho z jejich rodičů. Respondentem se stala v kontaktované domácnosti náhodně vybraná osoba starší 16 let, která pozitivně odpověděla na jednu ze tří screeningových otázek (SC1A–SC3A) a byla ochotna s tazatelem vyplnit dotazník.

Č.	OTÁZKA	ODPOVĚĎ		Dále otázku
SC1A	Považujete se Vy osobně za Roma/Romku – cítíte se být Romem/Romkou?	ano	1	SC4A
		ne	2	SC2A
		nevím	3	
SC2A	Umíte nebo alespoň rozumíte Vy osobně romsky?	ano	1	SC4A
		ne	2	SC3A
		nevím	3	
SC3A	Umí nebo uměl alespoň jeden z Vašich rodičů romsky?	ano	1	SC4A
		ne	2	SC5A
		nevím	3	
SC4A	Mohu s Vámi tedy udělat rozhovor – vyplnit dotazník?	ano	1	1
		ne	2	SC5A
		nevím	3	

Data byla sbírána během září 2023 až února 2024 technikou standardizovaného dotazníkového šetření v českém jazyce, metodou CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing) – zaznamenávání odpovědí tazateli přímo do tabletu. Dotazníky byly vyplňovány s osobami staršími 16 let (včetně) a bylo jich vyplněno 1 268. Za rozhovor dostal každý respondent věcnou odměnu (v hodnotě cca 150,- Kč). Do procesu vyhledávání respondentů byli zapojeni, byť v omezené míře (asi 10 % kontaktů), asistenti tazatele s romskou etnickou identitou. Respondenti byli vybíráni náhodným výběrem, a to od územních jednotek po výběr osoby v domácnosti. Územní jednotky byly vybrány víceetapovým náhodným výběrem: nejprve okresy, poté obce, pak základní sídelní jednotky (ZSJ). Podkladem pro výběr okresů, obcí a ZSJ byla data o územní distribuci romské populace vymezené romskou národností nebo romským mateřským jazykem zjištěným v posledním SLDB (Sčítání lidí, domů a bytů) v roce 2021. Data byla sebrána ve všech krajích, 55 okresech, 105 obcích a 385 ZSJ. Domácnosti v rámci ZSJ byly vyhledávány metodou náhodné procházky a respondenti v jednotlivých domácnostech metodou nejbližších narozenin.

Do výběru jsou zahrnuty osoby žijící v bytových a rodinných domech a na ubytovnách. Z výběru jsou vyloučeny osoby, které žijí v pobytových zařízeních, jsou ve výkonu trestu odnětí svobody nebo jsou

bez přístřeší. Sběr dat provedla agentura MindBridge Consulting a. s. Sběr dat probíhal od 25. září 2023 do 5. února 2023.

Míra návratnosti

Stanovení míry návratnosti je komplikováno vysokým podílem kontaktů s neznámou platností vzhledem k populaci opory. Tuto platnost, tj. příslušnost k romské populaci, je možné posoudit výhradně na základě screeningu (viz výše screeningové otázky kladené vybrané osobě v domácnosti). U kontaktů bez provedení screeningu (např. pokud dojde k odmítnutí při prvním kontaktu nebo pokud nebyl ani po opakovaných pokusech v domácnosti nikdo zastižen), tak nelze určit, zda se jedná o domácnost, v níž někdo do cílové populace patří. Celkově bylo při sběru dat provedeno 15 090 kontaktů, přičemž neznámou platnost mělo 12 013 kontaktů.

Komponenty výpočtu návratnosti	Hodnota	Platnost	Proměnná
V domácnosti nikdo nezastižen	1 902	neznámá	UE
Odmítnutí při prvním kontaktu v domácnosti	8 245		
Cílová osoba zastižena, ale odmítla (před screeningem)	615		
Cílová osoba nezastižena	1 251		
Cílová osoba nevyhověla screeningu	1 739	neplatné kontakty	CIH
Rozhovor nedokončen	70	platné kontakty	CEH
Kompletní rozhovor (I)	1 268		

Zdroj: MindBridge Consulting, a.s.,

Pro výpočet návratnosti v takovém případě využíváme postupu, kdy je stanovena pravděpodobnost příslušnosti k cílové populaci (tzv. eligibility rate). Tuto pravděpodobnost odvozujeme od průměrného podílu Romů na populaci v ZSJ ve výběrovém souboru dle SLBD 2021, který činil 1,34 %. S ohledem na předpokládané podhodnocení počtu Romů ve sčítání (a kvalifikované odhady z minulého šetření) lze předpokládat vyšší zastoupení na úrovni přibližně 10 %. Míru návratnosti potom vypočítáme takto:

$$\text{Míra návratnosti (RR)} = \frac{I}{CEH + e * UE} = \frac{1268}{1338 + 0,1 * 12013} = 50 \%$$

Odhadovaná míra návratnosti tedy dosahuje 50 %. Jedná se o spíše přísně stanovenou míru – v případě, že by bylo použito pro vyjádření eligibility rate (e) hodnoty bližší průměrnému podílu Romů na populaci v ZSJ dle SLBD 2021, byla by výsledná odhadovaná míra návratnosti vyšší (až 80 %).

Zobecnitelnost výsledků

Vzhledem k pravděpodobnostnímu výběru respondentů, velikosti vzorku i míře návratnosti je možné výsledky – hodnoty indikátorů, které se týkají přímo respondentů, zobecnit na celou romskou populaci. U takových indikátorů je pak v textu za hodnotou indikátoru platnou pro výběrový soubor v závorce uveden také tzv. interval spolehlivosti (spodní a horní mez tohoto intervalu). Interpretace výsledku je taková, že s 95% pravděpodobností můžeme výsledek očekávat i v základní romské populaci v rozsahu daného intervalu.

Vzorek reprezentuje populaci Romů, nikoliv populaci domácností Romů. Znamená to, že jednotkou zkoumání je jednotlivec, který sice zároveň zastupuje jednu domácnost, nejedná se však nezbytně o přednostu domácnosti. Část indikátorů a otázek v dotazníku je zaměřena na situaci, zkušenosti a postoje jednotlivců (respondentů), další část je nicméně zaměřena na domácnost jako celek (finanční a materiální podmínky, bydlení apod.). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány prostřednictvím respondentů a tedy, i když jsou dostupné v datech, nejedná se o jejich přímý reprezentativní sběr, ale pouze o sběr zprostředkovaný. Pokud se pak analyzují například údaje za domácnosti nebo údaje za děti, jedná se o domácnosti či děti vztahující se jen a pouze k respondentům (např. vlastní domácnost respondentů nebo domácnost, v níž respondent žije, ale není jejím přednostou, či vlastní děti respondentů nebo děti vyskytující se v domácnosti, v níž respondent žije).

Srovnání parametrů výběrového souboru z hlediska územní distribuce s daty ze SLDB

V následujících tabulkách uvádíme srovnání parametrů výběrového souboru s daty ze SLDB z hlediska územní distribuce podle krajů a velikostní kategorie obce. Srovnáváme s daty ze SLDB 2011 a 2021.

Tabulka č. 1 Srovnání výběrového souboru a romské populace* dle SLDB 2011 a 2021 z hlediska územní distribuce v krajích ČR

Kraj	Výběrový soubor		SLDB 2011		SLDB 2021	
	Počet respondentů	Podíl v %	Počet osob	Podíl v %	Počet osob	Podíl v %
Hlavní město Praha	111	8,7	2 523	5,7	2 778	7,2
Jihočeský	66	5,2	2 516	5,7	2 135	5,5
Jihomoravský	72	5,7	3 027	6,8	2 919	7,5
Karlovarský	76	6,0	2 356	5,3	1 968	5,1
Královéhradecký	46	3,6	2 640	5,9	2 049	5,3
Liberecký	61	4,8	2 363	5,3	2 331	6,0
Moravskoslezský	215	16,9	6 870	15,5	6 126	15,8
Olomoucký	71	5,6	3 428	7,7	2 560	6,6
Pardubický	32	2,5	1 878	4,2	1 811	4,7
Plzeňský	41	3,3	2 152	4,8	1 628	4,2
Středočeský	110	8,7	4 260	9,6	3 898	10,1
Ústecký	334	26,3	7 896	17,8	6 509	16,8
Vysočina	12	0,9	1 138	2,6	969	2,5
Zlínský	21	1,7	1 326	3	1 027	2,7
Celkem	1 268	100,0	44 373	100	38 708	100,0

* Poznámka: Jako romskou populaci v SLDB identifikujeme osoby, které uvedly romskou národnost (samostatně nebo v kombinaci s další národností) nebo romský mateřský jazyk (samostatně nebo v kombinaci s dalším jazykem).

Z hlediska územní distribuce v krajích se výběrový soubor od dat SLDB 2021 významněji liší pouze v Ústeckém kraji, kde jsou respondenti nadreprezentováni o 10 p. b.

Tabulka č. 2 Srovnání výběrového souboru a romské populace* dle SLDB 2011 a 2021 z hlediska územní distribuce v obcích dle velikosti (podle počtu obyvatel)

Velikost obce dle počtu obyvatel	Výběrový soubor		SLDB 2011		SLDB 2021	
	Počet respondentů	Podíl v %	Počet osob	Podíl v %	Počet osob	Podíl v %
Do 199	0	0,0	323	0,7	164	0,4
200 až 499	2	0,2	1 790	4,0	1 177	3,0
500 až 999	64	5,0	2 378	5,4	1 869	4,8
1 000 až 1 999	51	4,0	2 491	5,6	2 031	5,2
2 000 až 4 999	131	10,4	4 528	10,2	4 191	10,8
5 000 až 9 999	116	9,1	4 194	9,5	3 473	9,0
10 000 až 19 999	159	12,5	5 371	12,1	4 709	12,2
20 000 až 49 999	284	22,4	8 350	18,8	7 854	20,3
50 000 až 99 999	170	13,4	6 430	14,5	4 761	12,3
100 000 až 199 999	40	3,1	1 446	3,3	1 275	3,3
200 000 až 499 999	140	11,1	4 549	10,3	4 426	11,4
1 000 000 a více	111	8,7	2 523	5,7	2 778	7,2
Celkem	1 268	100,0	44 373	100,0	38 708	100,0

* Poznámka: Jako romskou populaci v SLDB identifikujeme osoby, které uvedly romskou národnost (samostatně nebo v kombinaci s další národností) nebo romský mateřský jazyk (samostatně nebo v kombinaci s dalším jazykem).

Z hlediska územní distribuce v obcích jsou respondenti ve výběrovém souboru oproti datům SLDB 2021 podrepresentováni v těch nejmenších obcích (do 500 obyvatel). Obecně lze říci, že výběrový soubor odpovídá rozložení romské populace v území dle SLDB 2021.

Výsledky

Způsob prezentace výsledků

Hlavní část zprávy je strukturována podle indikátorů, neomezuje se však pouze na jejich hodnoty a vstupní proměnné, ale tam, kde to bylo žádoucí a data to umožňovala, jsou uvedeny další s danou oblastí související údaje o situaci domácností romských respondentů.

Indikátory jsou řazeny podle tematických oblastí. Samostatně jsou vyhodnoceny indikátory pro oblasti: 1. Vzdělání, 2. Trh práce, 3. Zdraví a zdravotní péče, 4. Bydlení, 5. Chudoba a 6. Diskriminace. 7. kapitola zahrnuje indikátory, které nejsou zařaditelné do žádné z ucelených oblastí.

Názvy podkapitol přesně odpovídají názvům sledovaných indikátorů. Obvykle uvádíme jejich definici – způsob výpočtu, dále základ, ze kterého je hodnota počítána, tabulku výsledků a výslednou hodnotu indikátoru, včetně srovnání s hodnotou za obecnou populaci, pokud je známa.

Na konci zprávy je uvedena Souhrnná tabulka hodnot indikátorů, která nabízí přehledné srovnání změn hodnot pro každé šetření, a to jak u romské, tak u obecné populace a umožňuje identifikovat reálnou změnu situace romské populace v čase, o kterou nám primárně jde. Abychom však reálnou změnu mohli konstatovat, je nutné se podívat právě na intervaly spolehlivosti. Pokud hodnota z prvního šetření spadá do intervalu z druhého šetření (nebo se pohybuje těsně kolem mezních hodnot intervalu), nejde o reálnou změnu a výsledky lze považovat za totožné. Významné změny, které jsme zaznamenali, jsou komentovány v závěrečné kapitole Shrnutí a závěry.

V těch případech, kde je to možné a dává to věcný smysl, jsou prezentované výsledky váženy pravděpodobnostní váhou. Tato váha zohledňuje rozdílné pravděpodobnosti pro respondenty v rámci domácností být do souboru zahrnut. Váha není použita v případech, kdy se indikátor vyloženě netýká údajů o relativním zastoupení respondentů ve vzorku (např. v případě indikátorů, vypovídajících

o členech domácnosti, o dětech respondentů nebo jiných podskupinách, které náš výběrový soubor nereprezentuje).

Variety odpovědi „odmítnul/a odpovědět“ / „nerozuměl/a otázce“ / „neví“ uvádíme a započítáváme do celku odpovědí tehdy, pokud představuje významovou kategorii nebo pokud je podíl této varianty na celku odpovědí významně vysoký.

Podle povahy indikátoru se může měnit základ, ze kterého je jeho hodnota vypočítána. Nejčastěji je to celý vzorek, tj. 1 268 případů, někdy jde pouze o část vzorku (například respondenty v určité věkové kategorii).

U některých indikátorů je uvedeno, že jsou tzv. „headlinové“, což znamená, že jejich sledování vychází z doporučení EU formulovaných v dokumentu *Rámec pro monitorování iniciativy EU v oblasti rovnosti a začleňování Romů po roce 2020*. Indikátory, pro které není k dispozici srovnatelná hodnota za obecnou populaci, jsou většinou ty, které považujeme za tzv. národně specifické, jež poukazují na výskyt společensky nežádoucích jevů a situaci zkoumané populace dobře popisují či ilustrují. Jde například o podíl osob žijících v ubytovnách, se zkušeností s exekucemi, v důchodovém věku, které nepobírají starobní důchod apod.

Sociodemografické charakteristiky výběrového souboru

Ve výběrovém souboru je 47 % mužů a 53 % žen ve věku 16 let a starších.⁴ Podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil z roku (VŠPS) 2022 je v obecné populaci 48 % mužů a 52 % žen.⁵ V prvním výběrovém šetření bylo 52,4 % mužů a 47,6 % žen ve věku 16 let a starších, tedy obrácený poměr podle pohlaví. Z hlediska intervalů spolehlivosti se však stále jedná o překryv mezi prvním a druhým šetřením, což indikuje, že podíl mužů a žen v romské populaci kopíruje podíl mužů a žen v obecné populaci.

Tabulka č. 3 Respondenti podle pohlaví

Pohlaví	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
Muž	594	46,9	44,1	49,6
Žena	674	53,1	50,4	55,9
Celkem	1 268	100,0		

Průměrný věk respondentů starších 16 let je 42 let (stejně tomu bylo i v prvním šetření). Ve VŠPS z roku 2022 byl průměrný věk obecné populace 49,5 let, což ukazuje, že romská populace je výrazně „mladší“ ve srovnání s většinovou populací.

Nejstaršímu respondentovi ve výběrovém souboru je více jak 80 let, nejmladšímu pak 16 let. Muži jsou v průměru starší než ženy. Jejich průměrný věk je 44,5 let, průměrný věk žen je 39,5 let (v prvním

⁴ U většiny distribucí sociodemografických charakteristik je uveden interval spolehlivosti, který ukazuje, v jakém rozmezí se nacházejí distribuční údaje v základní populaci s 95% jistotou pravděpodobnosti. Není uveden pouze v případech, kdy je vybraná sociodemografická charakteristika tříděná podle další charakteristiky, jelikož by to komplikovalo čtení takového třídění.

⁵ Výběrové šetření pracovních sil je reprezentativní šetření pro českou populaci. Data se sbírají čtvrtletně jako rotovaný panel, přičemž se každého čtvrt roku mění pětina vzorku. VŠPS data používáme jako referenční k našim datům, protože obsahují srovnatelné proměnné za většinovou českou populaci.

šetření byli muži rovněž starší než ženy, jejich průměrný věk byl 44,8 let a průměrný věk žen byl 39,3 let). V obecné populaci podle VŠPS z roku 2022 byl průměrný věk mužů starších 16 let 48,2 a žen 50,2 let. Nejen tedy že romská populace je výrazně mladší než obecná populace, ale věkový rozdíl podle pohlaví je u ní oproti většinové populaci převrácený.

Tabulka č. 4 Průměrný věk respondentů

Pohlaví	Průměrný věk	95% interval spolehlivosti	
Muž	44,5	43,0	46,0
Žena	39,5	38,2	40,7
Celkem	41,8	40,9	42,8

Rozložení respondentů podle věkových kategorií je do 55. roku života poměrně rovnoměrné (v pětiletých věkových kategoriích se pohybuje od 7 % do 13 %). Po 55. roce života však podíl respondentů ve starších věkových kategoriích klesá (s výjimkou kategorie 66–70 let). Nejmladší pětiletou věkovou kategorií (16–20 let) tvoří 167 respondentů, nejstarší pětiletou věkovou kategorií (76–80 let) tvoří 23 respondentů.

Tabulka č. 5 Rozložení respondentů podle věkových kategorií

Věkové kategorie	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
16–20	167	13,2	11,3	15,1
21–25	141	11,2	9,4	12,9
26–30	129	10,2	8,5	11,9
31–35	106	8,4	6,9	9,9
36–40	108	8,5	6,9	10,0
41–45	105	8,3	6,7	9,8
46–50	100	7,9	6,4	9,3
51–55	94	7,4	6,0	8,9
56–60	72	5,7	4,4	7,0
61–65	75	5,9	4,6	7,2
66–70	94	7,4	6,0	8,9
71–75	54	4,3	3,1	5,4
76–80	23	1,8	1,1	2,6
Celkem	1 268	100,0		

Z hlediska pohlaví jsou respondenti ve starších věkových kategoriích zastoupeni více muži, v mladších věkových kategoriích pak více ženami.

Tabulka č. 6 Rozložení mužů a žen podle věkových kategorií

Věkové kategorie	Muži %	Ženy %	Celkem %
16–20	12,1	14,1	13,2
21–25	7,8	14,1	11,2
26–30	8,6	11,6	10,2
31–35	8,7	8,1	8,4
36–40	7,8	9,1	8,5
41–45	8,1	8,4	8,3
46–50	7,1	8,5	7,9
51–55	8,7	6,3	7,4
56–60	6,0	5,4	5,7
61–65	6,6	5,3	5,9
66–70	10,7	4,5	7,4
71–75	5,1	3,5	4,3
76–80	2,7	1,0	1,8
Celkem	100,0	100,0	100,0

Nejvíce respondentů žije v manželství (55,2 %). Svobodných respondentů je více jak třetina (34 %). Rozvedených je 4,7 % a ovdovělých 5,1 %. Podobné údaje najdeme také v prvním šetření. Nejvíce respondentů žilo v manželství (54,8 %). Svobodných respondentů byla necelá třetina (28,9 %). Rozvedených bylo 8,3 % a ovdovělých 6,6 %. Podle VŠPS z roku 2022 bylo ve věku 16 a více let v obecné populaci 29,7 % svobodných a 50,7 % ženatých a vdaných. Rozvedených bylo 11 % a ovdovělých 8,6 %. Z hlediska rodinného stavu se tedy romská populace výrazně neodlišuje od obecné populace starší 16 let.

Tabulka č. 7 Rodinný stav respondentů

Rodinný stav	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
Svobodný(á)	424	33,7	29,6	34,7
Ženatý/vdaná	696	55,2	51,1	56,6
Registrované partnerství	17	1,3	0,6	1,8
Rozvedený(á)	59	4,7	4,6	7,2
Vdovec/vdova	64	5,1	5,5	8,3
Celkem	1 260	100,0		

Z hlediska vzdělání nejvíce respondentů starších 16 let dokončilo pouze základní školu (49 %). Vyučených je třetina (28 %). Vysokoškolského vzdělání dosáhli 3 respondenti. 6 % respondentů nedokončilo ani základní školu. V prvním šetření nejvíce respondentů starších 16 let rovněž dokončilo pouze základní školu (43,9 %). Vyučených byla rovněž třetina (30,1 %). Nicméně nejvyšší stupeň vzdělání bylo „pomaturitní studium“ a jedna desetina respondentů nedokončila ani základní školu.

Podle VŠPS z roku 2022 bylo ve většinové populaci starší 16 let osob se základní školou asi 11 %, základní školu nedokončil pouze malý podíl populace (0,13 %). Vyučených bylo asi 31 %, středoškoláků a vysokoškoláků však bylo výrazně více než v romské populaci. Ve srovnání s obecnou populací je tedy vzdělání romské populace posunuto výrazně níže.

Tabulka č. 8 Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
Nedokončená základní škola	73	5,8	4,5	7,1
Základní škola	619	49,0	46,2	51,7
Střední, obor praktická škola	136	10,8	9,0	12,5
Vyučen/a bez maturity	360	28,4	25,9	30,9
Střední odborná škola bez maturity	33	2,6	1,7	3,4
Střední odborná škola s maturitou	36	2,9	1,9	3,8
Gymnázium s maturitou	1	0,1	0,0	0,3
Konzervatoř	2	0,2	0,0	0,4
Pomaturitní studium	2	0,2	0,0	0,4
Vysokoškolské	2	0,2	0,0	0,0
Celkem	1 265	100,0		

Nejčtenější domácnosti jsou v romské populaci starší 16 let dvoučlenné až pětičlenné (dohromady tyto domácnosti tvoří 75 % souboru). To samé platilo i v prvním šetření. Podle VŠPS 2022 jsou v obecné populaci mnohem více zastoupené dvoučlenné domácnosti (35 %) a mnohem méně domácnosti pětičlenné (4,7 %).

Tabulka č. 9 Počet osob v domácnosti

Členové domácnosti	Počet	Podíl v %
1	45	3,5
2	271	21,4
3	201	15,9
4	277	21,9
5	239	18,9
6	164	12,9
7	37	2,9
8	19	1,5
9	9	0,7
10	6	0,5
Celkem	1 268	100,0

Ti, kteří žijí osaměle, tedy v jednočlenných domácnostech, jsou z hlediska věku především lidé staří (více než 55 let). Z hlediska rodinného stavu se jedná o lidi ženaté a vdané jen ve velmi malém podílu. Jsou to převážně vdovy a vdovci. To platilo i v prvním šetření.

Tabulka č. 10 Věk osaměle žijících

Věk osaměle žijících	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
16–25 let	9	8,3	3,0	13,5
26–35 let	8	7,3	2,4	12,3
36–45 let	6	5,5	1,2	9,9
46–55 let	17	15,6	8,7	22,5
56 a více	69	63,3	54,1	72,5
Celkem	109	100,0		

Tabulka č. 11 Rodinný stav osaměle žijících

Rodinný stav osaměle žijících	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
Svobodný(á)	31	28,7	20,0	37,4
Ženatý/vdaná	4	3,7	0,1	7,3
Rozvedený(á)	25	23,2	15,1	31,2
Vdovec/vdova	48	44,4	34,9	54,0
Celkem	108	100,0		

Největší podíl respondentů má 2 a 3 děti. Nemalá část souboru (více jak 24 %) má však 4 a více dětí, stejně jako v prvním šetření. Pro srovnání s obecnou populací je tento údaj v obecné populaci obtížně identifikovatelný, jelikož se počty dětí v demografických šetřeních sledují za domácnosti (které jsou navíc definované jako čistě úplné rodiny), nikoliv za jedince. K tomu jsou navíc děti definované v demografických šetřeních pouze jako nezaopatřené.

Tabulka č. 12 Počet dětí respondentů

Děti celkový počet	Počet	Podíl v %
0	259	20,4
1	154	12,2
2	287	22,7
3	253	20,0
4	157	12,4
5	77	6,0
6	67	5,3
7	10	0,8
8	2	0,2
9	2	0,1
Celkem	1 268	100,0

Celkový počet dětí respondentů je 3 056. Jedná se jak o děti žijící v domácnosti, kde žije respondent, tak o potomky žijící mimo domácnost respondenta. Tento podsoubor tvoří 51 % mužů a 49 % žen. Když omezíme podsoubor dětí respondentů na věk do 18 let (drtivá většina těchto dětí žije v jedné domácnosti s respondentem), tak se rozdíl poměru mužů a žen sníží, nicméně stále i v tomto podsouboru dominují muži nad ženami.

Tabulka č. 13 Pohlaví dětí respondentů

Pohlaví potomka	Počet	Podíl v %
Muž	1 619	53,0
Žena	1 437	47,0
Celkem	3 056	100,0

Tabulka č. 14 Pohlaví dětí respondentů do 18. roku věku dítěte

Pohlaví potomka do 18 let	Počet	Podíl v %
Muž	677	51,4
Žena	640	48,6
Celkem	1 317	100,0

Respondenti, kteří jsou bezdětní, jsou z hlediska věku především lidé mladí (do 25 let). Do 55. roku života podíl bezdětných klesá. V nejstarší věkové skupině (56+ let) se vyskytuje kolem 16 % ze skupiny bezdětných. Z hlediska rodinného stavu jsou bezdětní respondenti v drtivé většině svobodní. To indikuje, že narození dítěte je v souboru vázáno na uzavřený sňatek. 14 % bezdětných žije v manželství.

Tabulka č. 15 Věk bezdětných respondentů

Věk bezdětných	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
16–25 let	165	71,3	65,5	77,2
26–35 let	28	11,9	7,7	16,2
36–45 let	3	1,4	0,0	3,0
46–55 let	14	6,1	3,0	9,1
56 a více	21	9,2	5,5	13,0
Celkem	231	100,0		

Tabulka č. 16 Rodinný stav bezdětných respondentů

Rodinný stav bezdětných	Počet	Podíl v %	95% interval spolehlivosti	
Svobodný(á)	190	82,9	77,9	87,8
Ženatý/vdaná	26	11,5	7,4	15,7
Registrované partnerství	1	0,6	0,0	1,7
Rozvedený(á)	7	3,0	0,8	5,3
Vdovec/vdova	4	1,9	0,1	3,7
Celkem	229	100,0		

Indikátory

1. Vzdělávání

1.1 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují předškolní vzdělávání

Jedná se o headlinový indikátor, jehož hodnota vyjadřuje podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují mateřskou školu (dále jen MŠ) nebo přípravnou třídu, na celku dětí ve věku 3–6 let. Základ tvoří vlastní děti respondentů ve věku 3–6 let, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Tabulka č. 17 Děti navštěvující předškolní zařízení

	Děti 3–6 let		Děti 5–6 let	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	133	44,6	99	79,2
Ne	165	55,4	26	20,8
Celkem	298	100	125	100

Podíl dětí ve věku 3–6 let, které navštěvují mateřskou školu nebo nějaké jiné zařízení předškolního vzdělávání, je v našem souboru 44,6 %.

Tabulka č. 18 Typ předškolního zařízení, které děti ve věku 3–6 let navštěvují

	Počet	Podíl v %
Jesle	0	0,0
Mateřská škola	122	91,7
Přípravná třída (na ZŠ)	9	6,8
Ostatní	2	1,5
Celkem	133	100

Hodnota indikátoru, tedy podíl dětí ve věku 3–6 let, které navštěvují mateřskou školu nebo nějaké jiné zařízení předškolního vzdělávání (122+9/298), je v našem souboru 43,9 %. V obecné populaci ve školním roce 2022/23 byl tento podíl 89,5 % (ČŠI, 2023).

1.2 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují mateřskou školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“

Indikátor vyjadřuje podíl dětí respondentů ve věku od 3–6 let, u kterých respondent uvedl, že chodí do MŠ, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“.

Základ tvoří děti respondentů ve věku 3–6 let, které navštěvují mateřskou školu. Údaj počítáme z dětí respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Tabulka č. 19 Kolik dalších romských dětí je v mateřské škole?

	Počet	Podíl v %	Kum v %
Všechny děti, které tam s ním chodí, jsou romské děti	0	0,0	0,0
Většina jsou romské děti	14	11,6	11,6
Jen některé děti jsou romské	97	80,1	91,7
Žádné děti, které tam s ním chodí, nejsou romské děti	10	8,3	100
Nevím, nedokážu posoudit	0	0,0	
Celkem	121	100	

Podíl dětí respondentů, které navštěvují mateřskou školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“, je v našem souboru 11,6 %. Na úrovni MŠ se tedy převážná většina dětí romských respondentů ještě nesetkává s tím, co lze označit za segregované vzdělávání. Pro obecnou populaci nemáme k dispozici srovnatelný údaj.

1.3 Podíl osob ve věku 15–18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání)

ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání) zahrnuje střední vzdělávání s maturitní zkouškou, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání bez maturity nebo výučního listu (ukončené závěrečnou zkouškou), včetně odpovídajících ročníků konzervatoří a víceletých gymnázií.

Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku 15–18 let, které navštěvují vzdělávací program na uvedené úrovni. Údaj počítáme z dětí respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Jak ukazuje následující tabulka, z celkového počtu dětí respondentů je ve sledované věkové kategorii přes pětinu (22,5 %) již mimo vzdělávací systém.

Tabulka č. 20 Typ vzdělávacího programu, který děti ve věkové kategorii 15–18 let navštěvují

	Počet	Podíl v %
Základní škola	56	30,8
Učiliště nebo střední odborná škola	81	44,5
Gymnázium (včetně víceletých)	4	2,2
Mimo vzdělávací systém	41	22,5
Celkem	182	100

Hodnota indikátoru, tedy podíl dětí ve věku 15–18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání), je v našem souboru 46,7 %. V obecné populaci byl tento podíl v roce 2021 78,4 % (Statistická ročenka ČR, 2022).

1.4 Podíl osob ve věku 19–24 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 5 nebo vyšší (terciární vzdělávání)

ISCED 5 zahrnuje vyšší odborné školy (dále jen VOŠ), poslední dva ročníky konzervatoří nebo vysokoškolské studium. Indikátor nelze vyhodnotit, protože v našem souboru respondentů ve věkové kategorii 19–24 let (N=155) je pouze jedna osoba, která navštěvuje program uvedené vzdělávací úrovně. V obecné populaci byl tento podíl v roce 2021 37,5 % (Statistická ročenka ČR, 2022).

1.5 Podíl osob ve věku 16–24 let, které se účastní vzdělávání

Indikátor vyjadřuje podíl osob (respondentů) ve věku 16–24 let, které se v posledních 4 týdnech před dotazováním účastnily formálního nebo neformálního vzdělávání či výcviku, na celkovém počtu osob (respondentů) v dané věkové kategorii. Osob ve věku 16–24 je v našem souboru celkem 233.

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob (respondentů) ve věku 16–24 let, které se v posledních 4 týdnech před dotazováním účastnily formálního nebo neformálního vzdělávání, je 30,9 %. V obecné populaci to bylo v roce 2021 podle Eurostatu 72,4 %. (Pozn.: Hodnota pro obecnou populaci je pro kategorii 15–24.)

1.6 Podíl osob ve věku 25–64 let, které se účastní vzdělávání

Jedná se o indikátor sledující účast na celoživotním vzdělávání a vzdělávání dospělých. Jeho hodnota vyjadřuje podíl osob (respondentů) ve věku 25–64 let, které se v posledních 4 týdnech před dotazováním účastnily formálního nebo neformálního vzdělávání či výcviku, na celkovém počtu osob v dané věkové kategorii.

Tabulka č. 21 **Osoby, které se v posledních 4 týdnech zúčastnily vzdělávání**

	Osoby 25–64 let	
	Počet	Podíl v %
Ano, studuji v denním studiu.	4	0,5
Ano, studuji v kombinovaném či dálkovém studiu.	1	0,1
Absolvoval(a) v posledních 4 týdnech nějaký vzdělávací kurz, seminář, workshop.	15	1,9
Ne	771	97,5
Celkem	791	100

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob ve věku 25–64 let, které se účastnily celoživotního vzdělávání či vzdělávání dospělých, je v našem souboru 2,5 % (0,2 % – 4,8 %). V obecné populaci to bylo v roce 2022 dle Eurostatu 9,4 % (hodnota však od roku 2012 vykazuje trvalý pokles).

Nyní se podívejme na nejvyšší dosažené vzdělání v celém našem souboru (N=1 265), přičemž 3 respondenti odmítli na otázku odpovědět. Tabulka 6 ukazuje strukturu celého souboru respondentů.

Tabulka č. 22 Nejvyšší dosažené vzdělání

	Počet	Podíl v %	Kum v %
Nedokončená základní škola	73	5,8	5,8
Základní škola	619	49,0	54,8
Střední, obor praktická škola	136	10,8	65,5
Vyučen/a bez maturity	360	28,4	93,9
Střední odborná škola bez maturity	33	2,6	96,5
Střední odborná škola s maturitou	36	2,9	99,4
Gymnázium s maturitou	1	0,1	99,5
Konzervatoř	2	0,2	99,6
Pomaturitní studium	2	0,2	99,8
Vysoká škola, bakalářský stupeň	2	0,2	100,0
Celkem	1 265	100,0	

1.7 Podíl osob ve věku 20–24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3+)

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které ukončily středoškolské vzdělávání jakéhokoliv typu (s maturitou, s výučním listem nebo bez maturity/vyučení). Jedná se o headlinový indikátor.

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob ve věku 20–24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3+), je v našem souboru 40,2 % (35,3 % – 45,1 %). V obecné populaci byl tento podíl v roce 2021 90,3 % (Eurostat).

1.8 Podíl osob ve věku 30–34 let, které dosáhly terciárního vzdělání (ISCED 5+)

Terciární vzdělání na úrovni ISCED 5+ zahrnuje vyšší odborné vzdělání dosažené na konzervatořích, pokud bylo ukončeno absolutoriem (ISCED 5), vyšší odborné vzdělání dosažené na VOŠ (ISCED 6) a vysokoškolské vzdělání (ISCED 6 – bakalářské, ISCED 7 – magisterské a ISCED 8 – doktorské).

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob ve věku 30–34 let, které dosáhly terciárního vzdělání na úrovni ISCED 5+, je v našem souboru 0 %. To ale neznamená, že by se v romské populaci nevyskytovaly v této věkové kategorii osoby s tímto stupněm vzdělání, pouze je jejich výskyt tak řídký, že je obtížné zachytit je výběrovým šetřením (o dané velikosti vzorku cca 1 200 osob). V obecné populaci byl tento podíl v roce 2022 36,5 % (Eurostat).

1.9 Podíl osob ve věku 20–64 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2)

Podíl osob ve věku 20–64 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2), což znamená nejvýše dokončené základní vzdělání, je v našem souboru 59,6 % (57,6 % – 61,6 %). V obecné populaci byl tento podíl v roce 2022 5,9 % (Eurostat).

Doplňme, že osob s nedokončeným základním vzděláním ve věkové kategorii 20–64 let je 4,9 %.

Hodnoty sledovaných tří ukazatelů jsou s podrobnějším členěním shrnuty v následující tabulce.

Tabulka č. 23 **Nejvyšší dosažené vzdělání pro věkové kategorie 20–24, 30–34 a 20–64 let (podíl v %)**

	20–24 let	30–34 let	20–64 let
Nedokončená základní škola	9,0	4,4	4,9
Základní škola	46,3	32,5	43,9
Střední, obor praktická škola	4,5	16,6	10,8
Vyučen/a bez maturity	31,8	42,1	33,4
Střední odborná škola bez maturity	3,0	3,0	2,8
Střední odborná škola s maturitou	4,5	1,5	3,5
Gymnázium s maturitou			0,1
Konzervatoř			0,1
Pomaturitní studium	0,9		0,2
Vysoká škola, bakalářský stupeň			0,3
Celkem (N)	137	124	930

1.10 Podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let

Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let z celkového počtu osob ve věku nad 16 let.

Tabulka č. 24 Věk v době ukončení vzdělání / školní docházky

Osoby 16+	Počet	Podíl v %	Kum v %
13 a méně	11	0,8	0,8
14	85	6,7	7,6
15	361	28,4	36,0
16	139	11,0	47,0
17	151	11,9	58,9
18	220	17,4	76,3
19	94	7,4	83,7
20	28	2,2	85,9
21 a více	14	1,1	87,0
Ještě chodí do školy	100	7,9	94,9
Neví / Nechce uvést	65	5,1	100,0
Celkem	1 268	100,0	

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let, je **36,0 %** (33,5 % - 38,4 %). Pro obecnou populaci nemáme k dispozici srovnatelný údaj.

1.11 Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém

Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku 18–24 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2), tedy základního vzdělání a neúčastnily se v posledních 4 týdnech vzdělávání ani výcviku (formálního, neformálního), na celku osob ve věku 18–24 let.

Tabulka č. 25 Nejvyšší dosažené vzdělání (věk 18–24 let)

	Počet	Podíl v %	Kum v %
Nedokončená základní škola	14	7,8	7,8
Základní škola	90	50,0	57,8
Střední, obor praktická škola	12	6,8	64,6
Vyučen/a bez maturity	51	28,3	92,8
Střední odborná škola bez maturity	4	2,1	94,9
Střední odborná škola s maturitou	8	4,4	99,4
Gymnázium s maturitou	0	0,0	99,4
Nástavba	1	0,6	100
Celkem	180	100	

Podíl osob ve věku 18–24 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2), tzn. nejvýše dokončeného základního vzdělání, je v našem souboru 64,6 %. Z toho nějaký typ neformálního vzdělání (vzdělávací kurz, seminář, workshop nebo soukromou lekci s lektorem) absolvovala v posledních 4 týdnech 1 osoba.

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob ve věku 18–24 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2), tzn. nejvýše dokončeného základního vzdělání, a neúčastní se vzdělávání ani výcviku je v našem souboru 64,6 %. V obecné populaci byl v roce 2022 podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém 6,2 % (Eurostat).

1.12 Podíl dětí ve věku 6–15 let, které navštěvují školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“

Jde o headlinový indikátor, který vyjadřuje podíl dětí ve věku 6–15 let, u kterých respondent uvedl, že chodí na základní školu, kde jsou všechny děti nebo většina dětí romských, na celkovém počtu dětí ve věku 6–15 let. Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Tabulka č. 26 Kolik dalších romských žáků chodí s Vaším dítětem do školy?

	Počet	Podíl v %	Kum v %
Všichni žáci, kteří tam s ním chodí, jsou Romové	1	0,2	0,2
Většina žáků jsou Romové	113	21,1	21,3
Jen někteří žáci jsou Romové	369	68,8	90,1
Žádní žáci, kteří tam s ním chodí, nejsou Romové	20	3,7	93,8
Nevím, nedokážu posoudit	33	6,2	100
Celkem	536	100	

Hodnota indikátoru, tedy podíl dětí, které navštěvují školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“, je v našem souboru 21,3 % (18,4 % – 24,2 %). Pro obecnou populaci nemáme k dispozici srovnatelný údaj.

1.13 Podíl dětí, které pravidelně (alespoň 1x týdně) navštěvují organizované volnočasové aktivity

Indikátor vyjadřuje podíl dětí, u kterých respondent uvedl, že navštěvují organizované volnočasové aktivity, včetně vzdělávacích, na celkovém počtu dětí respondentů navštěvujících základní školu (dále jen „ZŠ“). Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti. Indikátor umožňuje identifikovat charakter organizovaných volnočasových aktivit.

Tabulka č. 27 Mimoškolní aktivity dětí navštěvujících ZŠ

	Počet	Podíl v %
Dítě alespoň jednou týdně chodí do nějakého zařízení = Ano	128	23,9
Dítě alespoň jednou týdně chodí k soukromému učiteli = Ano	15	2,8
Dítě se alespoň jednou týdně doučuje ve školních předmětech = Ano	31	5,8
Dítě chodí do místní klubovny, nízkoprahového klubu atd. = Ano	56	10,4
Dítě chodí do nějakého zařízení, ale nevím přesně kam = Ano	28	5,2
Dítě tráví volný čas doma nebo venku = Ano	430	80,2

Dětí respondentů žijících ve společné domácnosti, které navštěvují základní školu, je celkem 536. Pro správnou interpretaci výsledků týkajících se mimoškolních aktivit dětí je třeba uvést, že u této otázky na mimoškolní aktivity bylo možné souběžně uvést více odpovědí. **Ze všech dětí navštěvujících základní školu jich 42 % (225 dětí z 536) navštěvuje organizované volnočasové aktivity.** Pro obecnou populaci nemáme k dispozici srovnatelný údaj.

1.14 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí vyšší vzdělání, než mají sami

Indikátor sleduje hodnotu vzdělání v populaci. Vyhodnotili jsme ho z počtu dětí respondentů, které v době šetření navštěvují základní školu (N=536). Údaj sledujeme jen ve vztahu k vlastním dětem respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Podíl dětí, pro které si rodiče (respondenti) přejí, aby dosáhly vyššího vzdělání, než jakého dosáhli oni, je 91 %. Hodnota za obecnou populaci není k dispozici.

1.15 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího

Indikátor sleduje hodnotu středoškolského či vyššího vzdělání v populaci. Údaj opět zjišťujeme z počtu dětí respondentů, které v době šetření navštěvují základní školu a žijí ve společné domácnosti s respondenty.

Tabulka č. 28 **Jakého vzdělání by si rodiče přáli, aby jejich dítě, které teď chodí na základní školu, dosáhlo?**

	Počet	Podíl v %	Kum v %
Ukončená základní škola	11	2,1	2,1
Vyučen/a bez maturity	198	36,9	39,0
Střední odborná škola bez maturity	45	8,4	47,4
Střední odborná škola s maturitou	190	35,5	82,8
Gymnázium s maturitou	13	2,4	85,3
Konzervatoř, pomaturitní, VOŠ	11	2,1	87,3
Vysoká škola (Bc., Mgr., Ing., Dr., Ph.D.)	21	3,9	91,2
Nevím	47	8,8	100
Celkem	536	100	

Podíl dětí respondentů, pro které si rodiče (respondenti) přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího, je 43,9 %.

1.16 Podíl osob, které dosáhly vyššího vzdělání než jejich rodiče

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které dosáhly vyššího vzdělání, než jaké mají nebo měli jejich rodiče (resp. vzdělanější z obou rodičů), na celkovém počtu osob (respondentů). Tento údaj umožňuje sledovat vývoj mezigenerační vzdělanostní mobility.

Tabulka č. 29 Vzdělání respondenta a jeho vzdělanějšího rodiče (N=1 265)

Nejvyšší dosažené vzdělání rodiče respondenta (%)	Nejvyšší dosažené vzdělání respondenta (%)						Celkem
	Nedokončená základní škola	Základní škola	Střední praktická škola	Vyučen(a) / SOŠ bez maturity	Maturita	VŠ	
Nedokončená základní škola	1,3	2,8	0,6	0,3	0,0	0,0	5,0
Základní škola	1,7	32,9	4,5	9,8	0,3	0,0	49,2
Střední praktická škola	0,3	4,0	2,2	2,9	0,2	0,0	9,6
Vyučen(a) / SOŠ bez maturity	0,3	7,8	2,0	20,0	2,2	0,0	32,3
Maturita	0,1	0,8	0,0	1,5	1,0	0,3	3,8
VŠ	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2
Celkem	3,8	48,3	9,3	34,6	3,8	0,3	100

Pokud indikátor vyhodnotíme dle definice a srovnáme dosažené vzdělání respondenta s tím z rodičů, který dosáhl vyššího vzdělání, pak zjišťujeme, že **19,4 % (17,4 % – 21,4 %) respondentů dosáhlo vyššího vzdělání než jeho rodič s vyšším dosaženým vzděláním.**

1.17 Podíl osob starších 16 let s nedokončeným základním vzděláním

Nedokončené základní vzdělání je spojeno s výrazným znevýhodněním na trhu práce i v dalších oblastech. Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl osob ve věku 16+, které jako své nejvyšší dokončené vzdělání uvedly „nedokončená základní škola“, na celkovém počtu osob (respondentů).

Nedokončenou základní školu jako své nejvyšší vzdělání uvedlo 5,8 % (2,9 % – 8,6 %) všech respondentů (viz tabulka č. 22). Z důvodu odlišně definovaných kategorií není možná srovnatelnost se SLDB (2021).

1.18 Podíl osob starších 16 let, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu

Sledujeme podíl osob, které se vzdělávaly mimo hlavní vzdělávací proud, a to ve školách, které měly snížené výstupy ze vzdělávání. Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku 16+, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu, na celkovém počtu osob (respondentů). Do výpočtu jsme nezahrnuli respondenty 16+, kteří v době dotazování ještě navštěvovali ZŠ (6 osob).

Tabulka č. 30 Typ navštěvované základní školy

	Počet	Podíl v %
Běžná základní škola	1 039	82,7
Zvláštní nebo praktická základní škola	184	14,6
Základní škola speciální nebo pomocná	32	2,5
Jiná	2	0,1
Celkem	1 257	100

Hodnota indikátoru, tedy podíl respondentů ve věku 16+, kteří navštěvovali jinou než běžnou základní školu, je 17,3 % (15,3 % – 19,3 %).

1.19 Podíl dětí ve věku 6–15 let, které navštěvují jinou než běžnou základní školu

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl vlastních dětí respondentů ve věku 6–15 let, žijících s respondenty v domácnosti, které se účastní základního vzdělávání a zároveň navštěvují jinou než běžnou základní školu, na celku těchto dětí.

Dětí respondentů ve věku 6–15 let, které se účastní základního vzdělávání, je v našem souboru 519, z toho 46 navštěvuje podle vyjádření respondenta jinou než běžnou základní školu. **Hodnota indikátoru, tedy podíl dětí respondentů ve věku 6–15 let, kteří navštěvují jinou než běžnou základní školu, je 9 %.** Srovnatelná hodnota za obecnou populaci není k dispozici.

2. Trh práce

2.1 Míra placené práce

Jedná se o headlinový indikátor, který vyjadřuje podíl osob ve věku 20–64 let, které samy jako svou hlavní aktivitu uvedly „placenou práci“ (ať už na celý nebo zkrácený úvazek, ad hoc práci, samostatně výdělečnou činnost či příležitostnou práci v posledních 4 týdnech). Do výpočtu tedy zahrnujeme osoby v dané věkové kategorii, které uvedly, že mají placenou práci nebo podnikají, a ty, jež placenou práci nemají, ale v posledních 4 týdnech pracovaly za finanční odměnu.

Tabulka č. 31 Zaměstnanost osob ve věku 20–64 let

	Počet	Podíl v %
Má placenou práci nebo pracoval/a v posledních 4 týdnech	419	45,0
Nemá placenou práci ani nepracoval/a v posledních 4 týdnech*	511	55,0
Celkem	930	100

* Pozn.: U 5 osob se informací nepodařilo zjistit.

Celkem pracuje 45 % (41,8 % – 48,2 %) romské populace ve věku 20–64 let, což je nižší podíl ve srovnání s mírou zaměstnanosti (podílem zaměstnaných) v obecné populaci, která pro stejnou věkovou kategorii v roce 2022 dosahovala 81,3 %.

Většinu zaměstnaných tvoří ti, kteří uvedli, že v současné době mají placenou práci. Pouze 19 osob (2 % respondentů v dané věkové kategorii) byly v době dotazování bez placené práce, ale pracovaly v posledních 4 týdnech. Romská zaměstnanost je přitom tvořena především závislou prací – v postavení zaměstnanců bylo plných 90 % všech pracujících, zbytek tvořili živnostníci – OSVČ bez zaměstnanců – OSVČ (8 %) a podnikatelé se zaměstnanci (2 %).

Část zaměstnanosti se zřejmě odehrává mimo regulérní trh práce, v šedé ekonomice. Tu indikuje podíl osob, které mají placenou práci, avšak nemají písemně uzavřenou pracovní smlouvu. V takové situaci se nachází 10,7 % pracujících osob.

Na marginalizované postavení romských pracovníků na trhu práce pak ukazuje jejich koncentrace na nejnižších pozicích – plnou polovinu pracujících totiž tvoří nekvalifikovaní dělníci.

Tabulka č. 32 Postavení v zaměstnání (Evropská socioekonomická klasifikace ESeC)

	Výběrové šetření romské populace		Obecná populace ČR*
	Počet	Podíl v %	Podíl v %
Třída služeb (salaríát)	17	4,4	34,7
Mezilehlé pozice	16	4,1	10,3
Drobní podnikatelé	30	7,8	11,1
Nižší nemanuálové	60	15,7	14,1
Kvalifikovaní dělníci	70	18,4	14,5
Nekvalifikovaní dělníci	189	49,6	15,4
Celkem	381	100	100

Zdroj dat: Janák, Katrňák (2023), data za rok 2020

2.2 Podíl osob ve věku 20–64 let, které pracují na plný úvazek

Jedná se o podíl osob pracujících na plný úvazek na celkovém počtu osob ve věku 20–64 let, které uvedly, že mají placenou práci.

Tabulka č. 33 Pracovní úvazky pracujících osob ve věku 20–64 let

	Zaměstnanost celkem (zaměstnanci, OSVČ a podnikatelé)		Zaměstnanci	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Plný úvazek (plná pracovní doba)	345	88,3	305	87,6
Částečný úvazek (kratší pracovní doba)	46	11,7	43	12,4
Celkem	390*	100	348	100

* Pozn.: Součet hodnot neodpovídá z důvodu zaokrouhlení hodnot (po převážení).

Na plný úvazek pracuje 88,3 % (85,1 % – 91,5 %) romských pracovníků ve věku 20–64 let, což je nižší podíl než v obecné populaci v ČR, pro kterou v roce 2022 ve stejné věkové kategorii dosahoval podíl plných pracovních úvazků 94,1 %. Podíl vychází obdobně, pokud sledujeme pouze osoby v postavení zaměstnanců – také v tomto případě je podíl plných úvazků 87,6 % (84,1 % – 91,1 %).

Částečné úvazky jsou častější u žen (24,0 % všech pracujících žen) než u mužů (pouze 4,5 %). Genderový rozdíl je tedy v tomto ohledu výraznější než u obecné populace, kde na částečný úvazek v roce 2022 dle dat Eurostatu pracovalo 2,6 % mužů a 10,0 % žen.

2.3 Podíl osob ve věku 20–64 let, které jsou zaměstnány na dobu určitou

Jedná se o indikátor, který vyjadřuje nejistotu zaměstnání. Vyjadřujeme jej jako podíl osob, které jsou zaměstnány na dobu určitou, na celkovém počtu osob v postavení zaměstnanců.

Tabulka č. 34 Zaměstnání na dobu určitou (zaměstnanci ve věku 20–64 let)

	Počet	Podíl v %
Na dobu určitou	157	50,5
Na dobu neurčitou	161	49,5
Celkem	318	100

Hodnota indikátoru, tedy podíl romských zaměstnanců ve věku 20–64 let, kteří mají uzavřenou smlouvu na dobu určitou, dosahuje 50,5 % (45,0 % – 56,0 %). To je výrazně vyšší hodnota než pro obecnou populaci – v roce 2023 mělo dle dat Eurostatu v ČR uzavřenu smlouvu na dobu určitou 6,7 % zaměstnanců.

Pokud jde o smlouvy na dobu určitou, jedná se o pracovní smlouvy (79,9 %) a dohody o provedení práce či dohody o pracovní činnosti (20,1 %).

2.4 Míra nezaměstnanosti osob ve věku 20–64 let

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných na pracovní síle. Jedná se o specifickou míru nezaměstnanosti pro osoby v dané věkové kategorii 20–64 let. Indikátor je založen na definici nezaměstnanosti dle Mezinárodní organizace práce (ILO), podle níž jsou za nezaměstnané považovány ty osoby, které současně a) neměly žádné zaměstnání, b) aktivně hledaly práci a c) byly schopny nastoupit do 2 týdnů. Pracovní sílu (ekonomicky aktivní) tvoří osoby zaměstnané a nezaměstnané.

Tabulka č. 35 **Postavení respondentů na trhu práce (osoby ve věku 20–64 let)**

		Status na trhu práce	Počet osob
Mají placenou práci		zaměstnaní	401
Nemají placenou práci	hledali zaměstnání a současně jsou schopni nastoupit během 14 dnů	nezaměstnaní	85
	nehledali zaměstnání a/nebo nejsou schopni nastoupit během 14 dnů	ekonomicky neaktivní*	427

* Včetně chybějících odpovědí.

Většina osob, které nemají placenou práci, aktivně nehledají zaměstnání, a proto nesplňují definici nezaměstnanosti dle ILO. A to přesto, že se z části jedná o osoby evidované na úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Pokud osoba práci nemá, ale novou práci nehledá a/nebo není schopna do ní v blízké době nastoupit, je považována nikoliv za nezaměstnanou, nýbrž za ekonomicky neaktivní.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že ekonomicky aktivních bylo 486 osob, které buď byly zaměstnané (401 osob), nebo nezaměstnané dle ILO (78 osob).

Výpočet míry nezaměstnanosti:

$$\text{míra nezaměstnanosti} = 85 \text{ (nezaměstnaní)} / 486 \text{ (pracovní síla)} * 100 \% = 17,6 \%$$

Vyšší míru nezaměstnanosti dle ILO přitom vykazují ženy (25,8 %) oproti mužům (12,1 %).

Míra nezaměstnanosti romské populace ve věku 20–64 let dosahuje 17,6 % (14,2 % – 21,0 %), pro populaci ČR ve stejné věkové kategorii je hodnota indikátoru nižší – v roce 2023 dosahovala 2,5 %.

2.5 Registrovaná nezaměstnanost (podíl nezaměstnaných osob)

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které se označily za nezaměstnané a současně jsou evidovány jako uchazeči o zaměstnání na Úřadu práce ČR (ÚP ČR), na populaci ve zvolené věkové kategorii. Z důvodu sjednocení s dalšími indikátory v oblasti trhu práce sledujeme osoby ve věku 20–64 let.

Na ÚP ČR je registrováno 18,8 % (16,3 % – 21,3 %) romské populace ve věku 20–64 let, což je ve srovnání s obecnou populací ČR výrazně vyšší podíl. Pokud jde o obecnou populaci, bylo k 31. 12. 2022 na ÚP ČR evidováno 255 506 osob ve věku 20–64 let, což představuje 4 % obyvatel ČR v dané věkové kategorii.

2.6 Zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech

Indikátorem 2.6 pak sledujeme zkušenost s registrovanou nezaměstnaností, tedy podíl osob, které byly v posledních 5 letech alespoň jednou evidovány na Úřadu práce ČR (ÚP ČR) jako uchazeči o zaměstnání, na celkovém počtu osob ve věku 20–64 let.

Tabulka č. 36 Evidence na ÚP ČR v posledních 5 letech

	Počet	Podíl v %
Evidence v současné době	176	18,8
Evidence v posledních 5 letech	290	31,0
Bez evidence	469	50,2
Celkem	935	100

V posledních pěti letech pak bylo evidováno na úřadu práce 49,8 % osob (včetně současných uchazečů o zaměstnání). Většina z nich byla v registru nezaměstnaných dlouhodobě (66,0 %) a/nebo opakovaně (60,0 %). Opakovaná a dlouhodobá nezaměstnanost přitom jdou ruku v ruce – 42,0 % všech, kteří mají zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech, bylo v daném období evidováno vícekrát a alespoň jedna z evidencí trvala déle než rok.

Tabulka č. 37 Opakovaná a dlouhodobá evidence na ÚP ČR v posledních 5 letech.

	Opakovaná evidence		Alespoň jedna evidence delší než 1 rok	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	272	60,0	295	66,0
Ne	181	40,0	152	34,0
Celkem	453	100	447	100

Zkušenost s (registrovanou) nezaměstnaností v posledních 5 letech má 49,8 % (46,6 % – 53,1 %) romské populace ve věku 20–64 let; rozšířená je zkušenost s dlouhodobou a opakovanou nezaměstnaností. Vysoké hodnoty ukazují na rozsáhlý problém marginalizace romské populace na pracovním trhu. Srovnatelné údaje pro obecnou populaci nejsou dostupné.

2.7 Účast v programech aktivní politiky zaměstnanosti v posledních 5 letech

Indikátor sleduje využívání nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (APZ) ve vztahu k romským uchazečům o zaměstnání. Jedná se o podíl osob, které se v posledních 5 letech zúčastnily alespoň jednoho programu APZ, na počtu osob, které byly v daném období evidovány na ÚP ČR jako uchazeči o zaměstnání. Zjišťujeme vybrané nástroje APZ, které jsou v ČR nejrozšířenější z hlediska počtu podpořených osob – rekvalifikace, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa a poradenské programy; informace o účasti v APZ je založena na výpovědi respondenta.

Respondenti se nejčastěji účastnili veřejně prospěšných prací (23,7 % těch, kteří byli v posledních 5 letech nezaměstnaní) a rekvalifikací (16,8 %).

Tabulka č. 38 Účast ve vybraných nástrojích aktivní politiky zaměstnanosti

	Počet	Podíl v %	Celkem (počet validních odpovědí)
Rekvalifikace	77	16,8	460
Veřejně prospěšné práce	110	23,7	463
Společensky účelná pracovní místa	39	9,2	420
Poradenský program	40	9,5	423

** Pozn.: Vzhledem k tomu, že se někteří respondenti účastnili více nástrojů APZ, netvoří výslednou hodnotu součet podílů v jednotlivých nástrojích – celkově se alespoň jednoho z programů APZ v posledních 5 letech zúčastnilo 37,8 % osob ve sledované věkové kategorii.*

Programů aktivní politiky zaměstnanosti se v posledních 5 letech zúčastnilo 37,8 % (33,4 % – 42,3 %) osob ve věku 20–64 let, které byly v daném období alespoň jednou evidované na ÚP ČR. Nejvyšší podíl z nich má zkušenost s účastí na veřejně prospěšných pracích. Srovnatelná data pro obecnou populaci ČR nejsou k dispozici.

2.8 Podíl mladých lidí ve věku 16–29 let, jejichž hlavní aktivitou není zaměstnání (práce), škola nebo odborná příprava (NEET)

Jedná se o tzv. headlinový indikátor, který vyjadřuje podíl osob v dané věkové kategorii bez vazby na pracovní trh nebo vzdělávání. Podle definice Eurostatu se jedná o osoby, které splňují současně následující dvě podmínky: (a) nejsou zaměstnané a (b) nezúčastnily se žádného (formálního nebo neformálního) vzdělávání nebo odborného výcviku v posledních 4 týdnech. Pro účely konstrukce indikátoru zahrnujeme mezi zaměstnané také osoby, které sice nemají placenou práci, ale v posledních 4 týdnech pracovaly za odměnu.

Zaměstnaných je v tomto smyslu 27,4 % respondentů ve věku 16–29 let. Ostatní jsou mimo trh práce, nejčastěji jsou na mateřské či rodičovské dovolené, studují v denním studiu a část tvoří také nezaměstnaní. Několik respondentů, kteří nemají placenou práci ani nestudují v denním studiu, v dalších otázkách uvedlo, že v posledních 4 týdnech studovali nebo absolvovali vzdělávací kurz, seminář, workshop nebo soukromou lekci s lektorem. Tyto osoby pro účely výpočtu indikátoru považujeme za osoby, které mají vazbu na vzdělávání nebo zaměstnání.

Tabulka č. 39 **Zaměstnanost a účast na vzdělávání mladých lidí (16–29 let)**

		Počet	Podíl v %	Podíl v %
Mají placenou práci		90	22,7	47,5
Nemají placenou práci a současně	pracovali v posledních 4 týdnech za odměnu	7	1,8	
	studují v denním studiu	87	22,0	
	absolvovali kurz v posledních 4 týdnech	4	1,0	
Ostatní (mimo zaměstnání a vzdělávání)		209	52,5	52,5
Celkem osoby ve věku 16–29 let		396*	100	100

* Součet neodpovídá z důvodu zaokrouhlování (dáno užitím váhy).

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob z romské populace ve věku 16–29 let, které nejsou zaměstnané a ani nenavštěvují školu či odbornou přípravu, je 52,5 % (47,7 % – 57,5 %).

Výrazný je přitom genderový rozdíl – v postavení mimo zaměstnání a vzdělávání jsou častěji mladé romské ženy. Většina z nich (143 žen) je totiž na mateřské nebo rodičovské dovolené.

Tabulka č. 40 Zaměstnanost a účast na vzdělávání mladých lidí (16–29 let) dle pohlaví

		Ženy		Muži		Celkem	
		Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
V zaměstnání nebo se vzdělává	Ano	87	35,1	101	68,2	188	47,5
	Ne	161	64,9	47	31,8	208	52,5
Celkem		248	100	148	100	396	100

U obecné populace je tento indikátor sledován pro odlišnou věkovou kategorii 15–29 let (v roce 2023 dosáhl hodnoty 10,1 %) a drobný rozdíl je také v konstrukci indikátoru. Vysoký rozdíl hodnot v obou populacích je přesto zřejmý – mladí Romové jsou výrazně častěji mimo pracovní trh a vzdělávací systém než mladí lidé obecné populace ČR

2.9 Discouraged workers: Podíl osob, které mají zájem pracovat, ale zaměstnání aktivně nehledají, protože jsou přesvědčeny, že je nikdo nezaměstná

Jedná se o osoby, které práci nemají a současně mají zájem pracovat, práci však nehledají, protože jsou přesvědčeny, že je nikdo nezaměstná (že práci nenaleznu). Pro účely sjednocení s dalšími indikátory v oblasti trhu práce vyhodnocujeme indikátor pro populaci osob ve věku 20–64 let. Většina osob bez placené práce si zaměstnání nehledá, protože aktuálně nemá zájem pracovat. Lidé, kteří si práci nehledají, ačkoliv by si přáli pracovat, tvořili necelou čtvrtinu osob bez placené práce. Nejčastěji uváděným důvodem nehledání zaměstnání byly pečovatelské závazky.

Podíl tzv. discouraged workers (osob, které práci nemají a chtěly by pracovat, ale práci nehledají, protože nevěří, že by ji našly) dosahuje v romské populaci ve věku 20–64 let 1,4 % (0,6 % – 2,1 %).

Lze provést pouze orientační, hrubé srovnání s obecnou populací. Pro obecnou populaci bývají důvody nehledání práce sledovány prostřednictvím Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), dostupný je indikátor Podíl uvedeného důvodu nehledání zaměstnání (v tomto případě se jedná o důvod „Domnívám se, že práci nenaleznu“) na celkové populaci ve věku 20–64 let. Hodnota pro zvolenou věkovou kategorii pak v roce 2022 dosahovala 0,1 %, není však považována za reliabilní. Kromě toho Eurostat uvádí také podíl na osobách, které jsou mimo trh práce a chtějí pracovat; jeho hodnota pro obecnou populaci ve věku 20–64 let dosahovala v roce 2022 8,0 %, ovšem při zpochybněné reliabilitě (pro romskou populaci hodnota dosahuje 11 %). Při srovnávání je dále nutné vzít v potaz skutečnost, že v rámci VŠPS mohou respondenti uvést pouze jeden hlavní důvod, proč nehledají zaměstnání (lze tedy očekávat, že v případě možnosti vícenásobné odpovědi by námi sledovaný důvod uvedl vyšší počet respondentů). Ačkoliv tedy nelze provést přesnější srovnání, je z dat zřejmé, že v romské populaci je vyšší podíl osob, které práci nehledají proto, že pro sebe na trhu práce nevidí šanci na její získání.

Tabulka č. 41 **Osoby, které by si přály pracovat, ale práci si nehledají: důvody nehledání práce (možnost více odpovědí)**

	Počet	Podíl na osobách, které práci nemají a ani si ji nehledají, ale přály by si pracovat (N=123)	Podíl v % (N=935)
Zdravotní	26	20,7	2,8
Péče o dítě nebo dospělou osobu vyžadující péči	72	58,5	7,7
Osobní či rodinné	12	10,0	1,3
Vzdělávání	0	0,0	0,0
V důchodu (starobním, invalidním)	11	9,0	1,2
Očekává opětovný nástup do práce	4	3,3	0,4
Domnívá se, že práci nenalezne	13	10,4	1,4
Nechce nebo nepotřebuje pracovat	1	0,7	0,1
Jiné	2	1,3	0,2

2.10 Podíl žen ve věku 20–64 let, které v současnosti nejsou ekonomicky aktivní, jež nehledají práci z důvodu péče o malé děti, seniory nebo nemocné příbuzné

Jedná se o podíl žen ve zvolené věkové kategorii, které jsou ekonomicky neaktivní a nehledají práci z důvodu péče o dítě nebo dospělou osobu vyžadující péči. Vyjadřujeme jako podíl na populaci žen ve zvolené věkové kategorii.

Za ekonomicky neaktivní považujeme ženy, které práci nemají a ani si ji v posledních 4 týdnech nehledaly. Takové ženy můžeme považovat za ekonomicky neaktivní i v případě, že jsou evidovány na úřadu práce nebo se samy považují za nezaměstnané. Za ekonomicky neaktivní považujeme také ženy na mateřské a rodičovské dovolené, které tvoří nejvýznamnější část takto vymezené skupiny ekonomicky neaktivních žen.

Tabulka č. 42 Deklarovaný status ekonomicky neaktivních žen (žen, které nemají práci a ani si ji nehledají)

	Počet	Podíl na ženách, které práci neměly a nehledaly v % (N=306)
Nezaměstnaná	55	17,8
Ve starobním důchodu	14	4,5
V domácnosti, pečuje o člena domácnosti nebo jinou osobu	42	13,6
V plném invalidním důchodu	43	13,9
Na mateřské nebo rodičovské dovolené	153	49,5
Jiné	2	0,6

Pozn.: U dalších 10 žen, které nemají práci a nehledají si ji, chybí odpověď.

Asi dvě třetiny ekonomicky neaktivních žen mají pečovatelské závazky (kromě žen na mateřské či rodičovské dovolené se jedná také o ty, které pečují o člena domácnosti nebo jinou osobu). Z hlediska důvodů nehledání práce tak byla nejčastěji uváděna péče o dítě nebo dospělou osobu, která vyžaduje péči.

Tabulka č. 43 Důvody nehledání práce – ženy (20–64 let), možnost více odpovědí

	Počet	Podíl na ek. neaktivních ženách (N=316)	Podíl na ženách celkem v % (N=525)
Zdravotní	56	17,7	10,7
Péče o dítě nebo dospělou osobu vyžadující péči	192	60,8	36,7
Osobní či rodinné	30	9,5	5,7
Vzdělávání	2	0,6	0,3
V důchodu (starobním, invalidním)	45	14,2	8,6
Očekává opětovný nástup do práce	2	0,6	0,3
Domnívá se, že práci nenalezne	40	12,7	7,5
Nechce nebo nepotřebuje pracovat	28	8,9	5,3
Jiné	5	1,6	0,9

Z důvodu péče o malé děti nebo dospělou osobu vyžadující péči práci nehledá 60,8 % všech žen ve věku 20–64 let, které jsou bez práce a práci nehledají, a 36,7 % z celkového počtu žen v uvedené věkové kategorii.

Hodnota indikátoru, tedy podíl romských žen ve věku 20–64 let, které jsou ekonomicky neaktivní a práci nehledají z důvodu péče o malé děti nebo dospělou osobu, je 36,7 % (32,6 % – 40,8 %). Hodnoty uváděné Eurostatem pro obecnou populaci nejsou srovnatelné s ohledem na odlišnou konstrukci indikátoru. Na základě vlastního výpočtu indikátoru z primárních dat VŠPS za rok 2021, který umožňuje pouze orientační srovnání, je hodnota v obecné populaci na úrovni 8,3 % žen.

2.11 Rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen

Jedná se o headlinový indikátor, který vyjadřuje genderový rozdíl v zaměstnanosti, tj. rozdíl mezi podílem mužů, kteří mají placenou práci, a žen, které mají placenou práci. Podobně jako v případě ostatních indikátorů v oblasti pracovního trhu sledujeme osoby ve věku 20–64 let. Mezi osoby, které mají placenou práci, zahrnujeme v souladu s indikátorem 2.1 také osoby, které nemají placenou práci, ale v posledních 4 týdnech pracovaly za odměnu.

Tabulka č. 44 **Zaměstnanost dle pohlaví**

	Muži		Ženy		Celkem	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Má placenou práci nebo pracoval/a v posledních 4 týdnech	265	65,3	155	29,5	420	45,1
Nemá placenou práci (ani nepracoval/a v posledních 4 týdnech)	141	34,7	370	70,5	511	54,9
Celkem	406	100	525	100	931	100

Míra placené práce tedy činí u mužů 65,3 % (60,5 % – 69,8 %) a u žen 29,5 % (25,5 % – 33,4 %). **Hodnota indikátoru, tedy genderový rozdíl v míře placené práce v romské populaci osob ve věku 20–64 let, činí 35,8procentního bodu.**

Pro srovnání s obecnou populací ČR bývá využíván indikátor rozdílu měr zaměstnanosti žen a mužů v dané věkové kategorii. Podle VŠPS v roce 2022 dosahovala míra zaměstnanosti ve věkové kategorii 20–64 let u mužů 88,6 % a u žen 73,7 %. Genderový rozdíl v míře zaměstnanosti mužů a žen ve věku 20–64 let tedy v ČR dosahuje 14,9procentních bodů. Genderový rozdíl v zaměstnanosti je tedy v romské populaci výrazně vyšší než v obecné populaci v ČR.

3. Zdraví a zdravotní péče

3.1 Podíl osob, které subjektivně hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které hodnotí svůj celkový zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý.

Tabulka č. 45 **Subjektivní hodnocení zdravotního stavu**

Jak celkově hodnotíte svůj zdravotní stav?	Počet	Podíl v %
Velmi dobrý	352	28,0
Dobrý	464	37,0
Přijatelný	246	19,6
Špatný	151	12,0
Velmi špatný	43	3,4
Celkem	1 256	100

Jako velmi dobrý nebo dobrý hodnotí svůj stav 65,0 % (62,3 % – 67,6 %) romské populace ve věku nad 16 let. Hodnota indikátoru pro obecnou populaci ČR (16+) v roce 2022 dosahovala 67,9 %. Existuje přitom silná souvislost mezi věkem a subjektivním hodnocením vlastního zdravotního stavu⁶ – s rostoucím věkem klesá podíl těch, kteří své zdraví hodnotí jako velmi dobré či dobré. To platí nejen pro romskou populaci, ale obecně, jak dlouhodobě dokládají data EU-SILC⁷. Při interpretaci výsledků je proto vhodné zohlednit odlišnou věkovou strukturu obou populací – velmi podobné hodnoty indikátoru jako obecná populace totiž romská populace dosahuje i přesto, že je ve srovnání s ní výrazně „mladší“ (má nižší věkový průměr).

3.2 Podíl osob, které trpí dlouhodobým zdravotním problémem nebo dlouhodobou nemocí

Podíl respondentů, kteří uvedli, že mají dlouhodobou nemoc nebo zdravotní problém, který trvá (nebo se předpokládá, že bude trvat) déle než 6 měsíců.

Tabulka č. 46 **„Máte nějakou dlouhodobou nemoc nebo zdravotní problém?“**

⁶ Hodnota koeficientu Kendallovo tau = 0,506, na hladině významnosti 0,01.

⁷ Viz např. Eurofound: Self-perceived health, by age group, EU (scale 1–5) | European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (europa.eu).

	Počet	Podíl v %
Ano	338	26,9
Ne	919	73,1
Celkem	1 256	100

Dlouhodobým zdravotním problémem nebo nemocí trpí 26,9 % (24,4 % – 29,3 %) romské populace ve věku nad 16 let. Ve srovnání s obecnou populací ČR je tento podíl nižší. V roce 2023 dlouhodobou nemocí či zdravotním problémem trpělo 35,0 % populace ČR (16+).

3.3 Podíl osob, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v běžných činnostech

Jedná se o podíl osob, jež uvedly, že jsou ze zdravotních důvodů omezeny v činnostech, které lidé obvykle dělají, a toto omezení trvá déle než 6 měsíců.

Tabulka č. 47 **Omezení v běžných činnostech**

	Počet	Podíl v %
Vážně omezen/a	196	15,5
Omezen/a, ale ne vážně	182	14,4
Neomezen/a	884	70,1
Celkem	1 261	100

Celkem 29,9 % osob uvedlo, že jsou ze zdravotních důvodů omezeni v běžných činnostech. V naprosté většině případů se přitom jednalo o omezení, které již trvá 6 měsíců nebo déle.

Hodnota indikátoru, tedy podíl osob z romské populace ve věku nad 16 let, jež jsou zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v činnostech, které lidé běžně dělají, je 28,0 % (25,5 % – 30,4 %).

V obecné populaci ČR ve věku nad 16 let činil v roce 2022 tento podíl 26,7 %.

3.4 Duševní zdraví (WHO-5 Well-being Index)

Indikátor duševního zdraví (WHO-5 Well-being Index) vyjadřuje souhrnné skóre následujících pěti položek na škále 0–5:

V posledních dvou týdnech:

- A. Cítil/a jsem se spokojeně a v dobré náladě.
- B. Cítil/a jsem se klidně a uvolněně.
- C. Cítil/a jsem se čile a energicky.
- D. Probouzel/a jsem se čerstvý/á a odpočinutý/á.
- E. Můj každodenní život byl naplněn věcmi, které mě zajímaly.

Celkem se hodnoty 0–25 pro konečné vyjádření násobí 4, čímž vznikne skóre v rozmezí 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).

Tabulka č. 48 **Položky indexu duševního zdraví (WHO-5 Well-being Index)**

	Cítil/a jsem se spokojeně a v dobré náladě		Cítil/a jsem se klidně a uvolněně		Cítil/a jsem se čile a energicky		Probouzel/a jsem se čerstvý/á a odpočinutý/á		Můj každodenní život byl naplněn věcmi, které mě zajímaly	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
(5) Stále	199	16,0	185	14,8	156	12,5	155	12,5	145	11,9
(4) Většinu času	342	27,5	321	25,8	298	24,0	296	23,8	308	25,3
(3) Více než polovinu času	316	25,4	333	26,8	271	21,8	280	22,5	307	25,2
(2) Méně než polovinu času	153	12,3	173	14,0	221	17,8	218	17,5	190	15,6
(1) Někdy	217	17,5	210	16,9	244	19,6	246	19,8	241	19,8
(0) Nikdy	16	1,3	21	1,7	55	4,4	47	3,8	26	2,1
Celkem	1 243	100	1 243	100	1 245	100	1 242	100	1 218	100

Na základě odpovědí byla zkonstruována pro každého respondenta proměnná WHO-5 dle výše uvedené metodiky. Jednotlivé hodnoty se pohybovaly v rozmezí od 0 do 100. **Průměrná hodnota indexu duševního zdraví WHO-5 Well-being Index dosahuje 58,8 (57,4 až 60,2).**

Pro obecnou populaci ČR je index zjišťován prostřednictvím šetření kvality života (EQLS – European Quality of Life Survey). Poslední data jsou známá za rok 2016 (hodnota průměrného indexu dosáhla 63), a proto je považujeme za neaktuální a nevhodná pro srovnání.

3.5 Podíl osob, které jsou ohroženy depresí

Za ohrožené depresí jsou považovány osoby, jejichž index duševního zdraví (WHO-5 Well-being Index) dosahuje hodnoty 50 nebo nižší. Takového skóre dosáhlo 440 osob, což představuje 37 % validních odpovědí (1 199).

Depresí je ohroženo 36,7 % (33,9 % – 39,4 %) romské populace. Srovnatelný indikátor pro populaci ČR není dostupný.

3.6 Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista

Indikátor vyjadřuje počet osob, které v posledních 12 měsících potřebovaly péči praktického lékaře nebo specialisty (mimo stomatologa), ale nedostalo se jim jí, na celku osob, které v posledních 12 měsících potřebovaly péči praktického lékaře nebo specialisty (mimo stomatologa).

Tabulka č. 49 **Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista**

	Potřeboval/a jste během posledních 12 měsíců alespoň jednou navštívit praktického lékaře nebo specialistu (mimo zubaře)?		Navštívil/a jste v tomto období praktického lékaře nebo specialistu (mimo zubaře) pokaždé, když jste potřeboval/a?	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	625	49,6	553	88,9
Ne	634	50,4	69	11,1
Celkem	1 259	100,0	622	100

Neuspokojenou potřebu zdravotní péče v této oblasti vykazuje 11,1 % (8,7 % – 13,6 %) osob, které takovou péči potřebovaly.

Pro obecnou populaci lze podíl neuspokojené potřeby zdravotní péče odvozovat od hodnoty, kterou Eurostat uvádí jako „Žádná neuspokojená potřeba“ (v roce 2022 dosahovala 98,2 %). Pro obecnou populaci ČR tedy hodnota indikátoru dosahuje 1,8 %

3.7 Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče

Indikátor vyjadřuje počet osob, které v posledních 12 měsících potřebovaly péči stomatologa (včetně ortodontisty), ale nedostalo se jim jí, na celku osob, které v posledních 12 měsících potřebovaly stomatologickou péči.

Tabulka č. 50 **Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče**

	Potřeboval/a jste během posledních 12 měsíců alespoň jednou navštívit zubaře nebo ortodontistu?		Navštívil/a jste v tomto období zubaře nebo ortodontistu pokaždé, když jste potřeboval/a?	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	267	21,2	202	76,6
Ne	991	78,8	62	23,4
Celkem	1 257	100	264	100

Neuspokojení potřeby zubní péče se tedy týká 23,4 % (18,3 % – 28,5 %) osob, které takovou péči potřebovaly. Pro obecnou populaci lze podíl neuspokojené potřeby zubní péče odvozovat od hodnoty, kterou Eurostat uvádí jako „žádná neuspokojená potřeba“ (v roce 2022 dosahovala 97,5 %). Pro obecnou populaci ČR tedy hodnota indikátoru dosahuje 2,5 %.

3.8 Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily ordinaci lékařské pohotovosti, ale nebyla jim poskytnuta zdravotnická služba, na celku osob, které v tomto období navštívily ordinaci lékařské pohotovosti. Zachycuje specifickou formu neuspokojení zdravotních potřeb v romské populaci.

Tabulka č. 51 **Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost**

	Navštívil/a jste někdy v posledních 12 měsících lékařskou pohotovost?		A stalo se Vám přitom někdy, že Vás na pohotovosti odmítli ošetřit?	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	227	18,0	22	9,8
Ne	1 037	82,0	205	90,2
Celkem	1 265	100	227	100

Neuspokojení zdravotní potřeby u služby lékařské pohotovosti dosahuje 9,8 % (5,9 % – 13,7 %). Srovnatelná data pro obecnou populaci ČR nejsou k dispozici.

Neuspokojení zdravotních potřeb se může týkat také služeb zdravotnické záchranné služby. V posledních 12 měsících volalo alespoň jednou rychlou záchrannou pomoc 116 domácností respondentů (volat mohl kterýkoliv člen domácnosti), z toho 9 (7,9 %) respondentů uvedlo, že jim služba nebyla poskytnuta (sanitka vůbec nepřijela, nebo přijela, ale lékař odmítl poskytnout ošetření).

3.9 Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily praktického lékaře

Indikátory 3.9 – 3.11 vyhodnocujeme společně (viz 3.11).

3.10 Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily zubaře

Indikátory 3.9 – 3.11 vyhodnocujeme společně (viz 3.11).

3.11 Podíl žen, které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa

Indikátory vyjadřují podíl osob, které v posledním roce navštívily praktického lékaře (3.9) a vybrané zdravotní specialisty – stomatologa (3.10) a gynekologa (3.11). Indikátory ukazují na využívání těchto zdravotních služeb romskou populací a společně s informací o tom, zda se jednalo alespoň jednou o preventivní prohlídku, také indikují pozornost, kterou tyto osoby věnují péči o své vlastní zdraví.

Tabulka č. 52 Termín poslední návštěvy praktického lékaře, zubního lékaře a gynekologa (kvůli vlastnímu zdraví)

	Praktický lékař		Zubní lékař		Gynekolog	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Před méně než 12 měsíci	685	55,9	238	20,3	276	44,0
Více než před rokem	498	40,6	797	67,9	317	50,5
Nikdy	42	3,4	139	11,9	35	5,5
Celkem	1 225	100	1 175	100	628	100

Tabulka č. 53 Alespoň jedna preventivní prohlídka v posledních 12 měsících

	Praktický lékař		Zubní lékař		Gynekolog	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	265	39,5	172	73,2	184	67,8
Ne	405	60,5	63	26,8	87	32,2
Celkem	670	100	235	100	272	100

V posledních 12 měsících navštívilo praktického lékaře 55,9 % (53,2 % – 58,7 %) a zubního lékaře 20,3 % (18,0 % – 22,6 %) Romů, u gynekologa bylo 44,0 % (40,1 % – 47,9 %) romských žen. Poměrně značný podíl z nich přitom uvádí, že se alespoň v jednom případě jednalo o preventivní prohlídku.

Srovnání s obecnou populací umožňuje šetření o zdraví EHIS, podle něhož v posledních 12 měsících před dotazováním navštívilo 74,5 % populace praktického a 75,6 % zubního lékaře (data za rok 2019). Podíly jsou tedy u obou populací výrazně odlišné, zvláště patrný je pak rozdíl v oblasti zubní péče. Pro úplnost uvádíme, že ukazatele EHIS se vztahují k populaci starší 15 let, zatímco prezentované šetření romské populace k osobám starším 16 let. Návštěvy u gynekologa EHIS nesleduje.

3.12 Podíl osob, které kouří

Pokud jde o kouření, sledovali jsme zvláště užívání tabákových výrobků a elektronických cigaret (včetně podobných zařízení). Za osobu, která kouří, pak považujeme tu, která denně nebo příležitostně konzumuje některý z uvedených produktů.

Tabulka č. 54 Frekvence kouření tabákových výrobků a elektronických cigaret

	Tabákové výrobky		Elektronické cigarety a podobné přístroje	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Denně	642	50,9	86	6,8
Příležitostně	181	14,4	178	14,0
Vůbec	438	34,7	1 001	79,2
Celkem	1 260	100	1 265	100

Tabulka č. 55 Kouření tabákových výrobků a elektronických cigaret

	Počet	Podíl v %
Tabákové výrobky i el. cigarety	191	15,1
Pouze tabákové výrobky	632	50,1
Pouze elektronické cigarety apod.	72	5,7
Nekouří vůbec	366	29,0
Celkem	1 261	100

Tabákové výrobky kouří 65,3 % (62,6 % – 67,9 %) romské populace nad 16 let, elektronické cigarety pak 20,8 % (18,6 % – 23,1 %). Část populace (15,1 %) konzumuje oba typy produktů, a proto je celkový podíl kuřáků nižší, než by odpovídalo součtu obou hodnot. **Hodnota indikátoru, tedy podíl kuřáků v romské populaci nad 16 let, tak dosahuje 71,0 % (68,5 % – 73,5 %).** Nekouří pouze 29 % romské populace.

V kouření se projevuje statisticky významný rozdíl podle pohlaví – hodnota indikátoru je výrazně vyšší u romských mužů (81 %) než u žen (62 %).

Srovnání s obecnou populací umožňuje výběrové šetření Státního zdravotního ústavu „Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice“, které v roce 2022 zjistilo kouření tabákových výrobků u 24,4 % (22,5 % – 26,5 %) a kouření elektronických cigaret u 10,2 % (8,8 % – 11,7 %) populace ČR nad 15 let. Kouření tabákových výrobků i elektronických cigaret je tedy v romské populaci výrazně rozšířenější.

3.13 Podíl osob, které konzumují alkohol

V případě konzumace alkoholu jsme se zaměřili na zjištění podílu osob, které někdy pijí alkohol, a dále na podíl těch, kteří pijí alkohol často (alespoň jeden den v týdnu).

Tabulka č. 56 **Frekvence konzumace alkoholu během posledních 12 měsíců**

	Počet	Podíl v %	Podíl v %
Každý den nebo téměř každý den	73	6,1	49,2
5 až 6 dní v týdnu	68	5,6	
3 až 4 dny v týdnu	181	15,0	
1 až 2 dny v týdnu	271	22,5	
2 až 3 dny v měsíci	185	15,4	39,2
Jednou měsíčně	135	11,2	
Méně často než jednou měsíčně	151	12,6	
Vůbec v posledních 12 měsících, přestal/a pít alkohol	59	4,9	11,6
Nikdy v životě nepil alkohol nebo jen několik málo loků	81	6,7	
Celkem	1 204	100	100

Alespoň někdy konzumuje alkohol 88,4 % (86,6 % – 90,2 %) romské populace ve věku 16 let a více, nejméně jednou týdně pak 49,2 % (46,4 % – 52,0 %). Jak ukazuje srovnání s výsledky šetření Státního zdravotního ústavu „Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice“ za rok 2022, hodnoty jsou o něco vyšší než v obecné populaci ČR – alespoň někdy pije alkohol 81,4 % a nejméně jednou týdně 26,7 % populace ČR (15+).

3.14 Podíl osob, které nejsou registrovány u praktického lékaře

Indikátory 3.14 – 3.16 vyhodnocujeme společně (viz 3.16).

3.15 Podíl osob, které nejsou registrovány u zubaře

Indikátory 3.14 – 3.16 vyhodnocujeme společně (viz 3.16).

3.16 Podíl žen, které nejsou registrovány u gynekologa

Indikátory 3.14 – 3.16 sledují vždy podíl osob (v případě gynekologa podíl žen), jež nejsou registrovány u praktického lékaře nebo daného specialisty. Absenci registrace považujeme za bariéru v přístupu ke zdravotní péči.

Tabulka č. 57 Registrace u praktického lékaře, zubního lékaře a gynekologa

	Praktický lékař		Zubní lékař		Gynekolog	
	Počet osob	Podíl v %	Počet osob	Podíl v %	Počet žen	Podíl v %
Ano	1 147	90,9	525	42,4	489	73,9
Ne	115	9,1	714	57,6	173	26,1
Celkem	1 262	100	1 240	100	662	100

U praktického lékaře není registrováno 9,1 % (7,5 % – 10,7 %) a u zubního lékaře 57,6 % (54,9 % – 60,4 %) romské populace ve věku 16 a více let. U gynekologa pak není registrováno 26,1 % (22,8 % – 29,5 %) romských žen ve věku 16 a více let. Zvláště vysoký podíl neregistrovaných u zubního lékaře indikuje problém s dostupností tohoto druhu zdravotní péče pro romskou populaci v ČR. Srovnatelná data pro obecnou populaci ČR nejsou dostupná.

3.17 Průměrný věk žen při narození prvního dítěte

Ve výběrovém souboru bylo celkem 674 respondentek ve věku 16–85 let. Otázku ohledně věku při porodu prvního dítěte nezodpověděla desetina z nich (většina přitom odmítla odpovědět), což je poměrně vysoký podíl. Mezi těmi, které odpověděly, pak byla téměř pětina (18 %) bezdětná. Odpovědi jsme tak získali od 500 matek, které ovšem porodily své děti v průběhu několika desetiletí. Průměrná hodnota prvního porodu všech matek tak nezachycuje současný stav ani vývoj v čase a omezená je také možnost srovnání s obecnou populací. Z těchto důvodů jsme se zaměřili také na určení průměrného věku prvorodiček v jednotlivých dekadách. Pro přibližné srovnání uvádíme průměrný věk prvorodiček v ČR (obecná populace) vždy v prvním roce příslušného desetiletí.

Tabulka č. 58 **Průměrný věk ženy při porodu prvního dítěte**

Období narození prvního dítěte	Počet respondentek (N)	Průměrný věk respondentek	Průměrný věk prvorodiček v ČR*
1960–1969**	(16)	(18,1)	22,9
1970–1979	48	18,9	22,5
1980–1989	52	19,0	22,4
1990–1999	80	20,2	22,5
2000–2009	119	22,0	24,9
2010–2019	132	20,8	27,6
2020 a později	54	20,3	28,5
Celkem	500	20,5	--

* Průměrný věk v prvním roce příslušné dekády, zdroj: ČSÚ (https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu, tab. 4)

** Zahrnuje také jednu respondentku, která své první dítě porodila v roce 1957.

Průměrný věk romských žen při narození prvního dítěte činí 20,5 (20,1 – 20,9) roku. Tato hodnota se vztahuje k období let 1957 až 2023, v nichž porody prvních dětí proběhly. Přibližné srovnání

s obecnou populací po jednotlivých dekadách ukazuje, že zatímco v obecné populaci došlo k výraznému zvýšení věku prvorodiček, pro romské ženy toto neplatí. **Romské ženy rodí své první dítě výrazně mladší než ženy v obecné populaci ČR** a v průběhu zachyceného období se tento rozdíl v průměrném věku prvorodiček značně zvýšil.

Celkově pro respondentky-matky platí, že své první dítě porodily v nízkém věku – asi třetina z nich (32 %) ve věku 18 let nebo nižším, dvěma třetinám (64 %) pak bylo v době prvního porodu nejvýše 20 let. Ženy, které dosud nerodily, jsou převážně mladšího věku (vyskytují se ovšem ve všech věkových kategoriích – u starších 25 let jejich podíl dosahuje 5 %). Bezdětné jsou více než tři čtvrtiny respondentek ve věku 20 let a méně a více než polovina respondentek mladších 25 let. Vysoký podíl bezdětných respondentek v mladších věkových kategoriích naznačuje, že dochází ke změně reprodukčního chování a odkladu mateřství do pozdějšího věku.

3.18 Podíl osob, které si nemohly dovolit léky na svoji léčbu (v posledních 12 měsících)

Indikátor vyjadřuje podíl osob, kterým se alespoň jednou v posledních 12 měsících stalo, že si nevybraly léky na předpis, protože neměly peníze na úhradu doplatku. Vyjadřujeme jako podíl na celkovém počtu osob, kterým lékař v posledních 12 měsících předepsal léky s doplatkem. Jedná se o specifickou formu neuspokojení zdravotní potřeby.

Tabulka č. 59 **Finanční nedostupnost léků s doplatkem**

	Předepsal Vám v posledních 12 měsících lékař nějaké léky s doplatkem?		Stalo se alespoň jednou v posledních 12 měsících, že jste si léky na předpis nevybral/a, protože jste neměl/a peníze na úhradu doplatku?	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	523	41,7	127	25,3
Ne	731	58,3	374	74,7
Celkem	1 254	100	501	100

Podíl osob, jimž byl předepsán lék s doplatkem, se zřetelně zvyšuje s věkem (ve věkové kategorii 65 let a více se jedná o 81 % respondentů, u nejmladších do 24 let pouze o 12 %). Z analýz dat však plyne, že podíl těch, kteří si léky kvůli doplatku nevyzvedli, s věkem nesouvisí.

25,3 % (21,5 % – 29,1 %) osob, jimž byly v posledních 12 měsících předepsány léky s doplatkem, se alespoň jednou stalo, že si léky nevybraly, protože neměly peníze na úhradu doplatku.

Srovnatelné údaje pro obecnou populaci nejsou k dispozici.

3.19 Podíl osob, které vnímají gambling jako významný problém ve svém okolí

Vyhodnocujeme společně s indikátorem 3.20.

3.20 Podíl osob, které vnímají drogy jako významný problém ve svém okolí

Indikátory se zaměřují na problém závislosti na hracích automatech (3.19) a užívání drog (3.20) v romské populaci. Z jejich hodnot nelze usuzovat na podíl závislých osob v romské populaci, ale spíše obecně na to, zda je gambling / zneužívání návykových látek v této populaci rozšířeným problémem.

Tabulka č. 60 **Vnímáte závislost na hracích automatech (gambling) / užívání drog jako velký problém svého okolí?**

	Gambling		Drogy	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	396	36,8	532	47,4
Ne	680	63,2	589	52,6
Celkem	1 076	100	1 250	100

Závislost na hracích automatech vnímá jako významný problém svého okolí 36,8 % (34,0 % – 39,7 %) romské populace. Užívání drog vnímá jako významný problém svého okolí 47,4 % (44,5 % – 50,4 %) osob. Hodnoty indikátorů konstruujeme jako podíl validních odpovědí. Pro úplnost však uvádíme také podíl odpovědí „nevím“, který byl u obou otázek poměrně vysoký – v případě závislosti na hracích automatech se jednalo o 129 osob (10 % všech dotázaných) a v případě užívání drog pak 189 osob (15 % respondentů).

Údaje za obecnou populaci nejsou dostupné.

3.21 Rozdíl v naději dožití při narození (střední délce života) mezi obecnou a romskou populací
Nevyhodnocujeme.

4. Bydlení

4.1 Podíl osob žijících v domácnosti ve stavu bytové deprivace (bytová jednotka je příliš tmavá, protéká střecha nebo jsou vlhké zdi, chybí v ní koupelna, chybí záchod)

Jde o headlinový indikátor, jehož hodnota vyjadřuje podíl osob (respondentů), které žijí v domácnosti, jež se potýká alespoň s jedním z následujících problémů v oblasti bydlení:

- A. příliš tmavý byt, nedostatek denního světla;
- B. zatékání střechou, vlhké zdi, podlahy, základy, plíseň nebo shnilá či plesnivá okna, podlahy;
- C. v bytě není koupelna nebo sprchový kout;
- D. v bytě není splachovací záchod.

Následující tabulka ukazuje podíly osob podle jednotlivých důvodů bytové deprivace.

Tabulka č. 61 **Bytová deprivace**

	A. Příliš tmavý byt, nedostatek denního světla		B. Zatékání střechou, vlhké zdi, podlahy, základy, plíseň nebo shnilá či plesnivá okna, podlahy			C. Nemá koupelnu nebo sprchový kout		D. Nemá splachovací záchod	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %		Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	201	15,9	118	9,4	Nemá vůbec	32	2,5	17	1,3
Ne	1 059	84,1	1 139	90,6	Nemá v bytě	60	4,7	38	3,0
Celkem	1 259	100	1 257	100,0	Má v bytě	1 175	92,8	1 209	95,7
					Celkem	1 267	100,0	1 264	100,0

Příliš tmavý byt má 15,9 % osob, vlhký byt má 9,4 % osob, koupelnu nebo sprchový kout nemá vůbec 2,5 % osob a v bytě dalších 4,7 % osob. A obdobně splachovací záchod nemá vůbec 1,3 % osob a v bytě další 3 % osob.

Pokud vyhodnotíme indikátor podle definice,⁸ pak 23,9 % (21,6 % – 26,3 %) osob z romské populace žije ve stavu bytové deprivace. V případě obecné populace to v roce 2023 podle Eurostatu bylo 9,4 %.

Pokud informaci o deprivaci v bydlení prohloubíme o další aspekty, které vycházejí z národně specifické situace typické pro vyloučené lokality, tak deprivací hlukem trpí 36,2 %, nedostatkem místa 35,2 % a výskytem hmyzu v obydlí 4,6 % osob.

4.2 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené tekoucí (pitné) vody

Jde o headlinový indikátor, jehož hodnota vyjadřuje podíl osob, které žijí v bytech bez zavedené tekoucí vody na celku respondentů. Dotaz jsme specifikovali na vodu pitnou.

Tabulka č. 62 **Osoby podle nejbližšího zdroje pitné vody**

	Počet	Podíl v %
Tekoucí voda v bytě	1 227	96,8
Bez tekoucí vody v bytě	40	3,2
Celkem	1 267	100,0

V bytech bez zavedené tekoucí pitné vody žije 3,2 % osob (2,2 % – 4,2 %). V obecné populaci to byly v roce 2022 podle ČSÚ 4,4 % osob.

4.3 Podíl osob žijících v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které žijí v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu na celku respondentů. Za vlastní považujeme takovou entitu, která slouží výhradně obyvatelům jednoho bytu.

Tabulka č. 63 **Osoby bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu**

	Počet	Podíl v %
Má vlastní kuchyni/kout	1 136	90,1
Bez vlastní kuchyně/koutu	125	9,9
Celkem	1 261	100,0

⁸ Tento údaj nelze vyčíst přímo z tabulky.

Bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu žije 9,9 % (8,3 % – 11,6 %) osob. Údaj za obecnou populaci vyjadřuje podíl obydlených bytů bez kuchyně a kuchyňského koutu, sleduje se v SLDB a za rok 2021 byl 0,5 %.

4.4 Podíl domácností, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od přívodu elektrické energie

Indikátor vyjadřuje podíl domácností respondentů, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od elektřiny, na celkovém počtu domácností. Zajímáme se nikoliv o situaci v době dotazování, ale o zkušenost s odpojením od elektřiny v období posledních 12 měsíců.

Indikátor se vztahuje k problému energetické chudoby, kterou rozumíme nedostupnost (finanční či jinou) k základním zdrojům energie nebo energetickým službám.

Tabulka č. 64 **Domácnosti odpojené v posledních 12 měsících od elektřiny**

	Počet	Podíl v %	Platný podíl v %
Odpojení od elektřiny	112	8,8	9,4
Neodpojení od elektřiny	1 081	85,3	90,6
Celkem	1 193	94,1	100,0
Chybějící odpovědi	75	5,9	
Celkem	1 268	100,0	

Zkušenost s odpojením od elektrické energie v posledních 12 měsících má 9,4 % (7,7 % – 11,1 %) domácností. Srovnatelný údaj za obecnou populaci není dostupný.

4.5 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené elektřiny

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které žijí v domácnosti bez zavedené elektřiny na celkovém počtu respondentů. Sledujeme pouze fyzickou infrastrukturu, tj. napojení na elektrickou síť, nikoliv to, zda reálně probíhá možnost odběru elektrického proudu. Indikátor se vztahuje k problému energetické chudoby způsobované fyzickou nedostupností energetické infrastruktury.

Tabulka č. 65 **Domácnosti bez zavedené elektřiny**

	Počet	Podíl v %
Bez zavedené elektřiny v bytě	27	2,1
Zavedená elektřina v bytě	1 240	97,9
Celkem	1 267	100,0

Bez zavedené elektřiny v bytě žijí 2,1 % (1,3 % – 2,9 %) osob. Srovnatelný údaj za obecnou populaci není dostupný.

4.6 Podíl osob žijících v domácnosti bez dostatečného vytápění

Podíl osob, které žijí (podle svého názoru) v domácnosti s problémem nedostatečného vytápění bytu na celku respondentů. Opět jde o indikátor s vazbou na energetickou chudobu způsobenou nedostatečnými zdroji.

Tabulka č. 66 Osoby v domácnostech s nedostatečným vytápěním bytu

	Počet	Podíl v %
Nedostatečné vytápění	212	16,9
Dostatečné vytápění	1 044	83,1
Celkem	1 256	100,0

Bez dostatečného vytápění bytu je podle svého názoru 16,9 % (14,8 % – 19 %) respondentů. V obecné populaci to byla v roce 2023 podle Eurostatu 6,1 %.

4.7 Podíl osob žijících v domácnosti bez připojení na kanalizaci či jímku

Tabulka č. 67 Osoby v domácnostech bez připojení na kanalizaci či jímku

	Počet	Podíl v %	Validní podíl v %
Bez kanalizace či jímky	26	2,0	2,2
S kanalizací či jímkou	1 147	90,4	97,8
Celkem	1 172	92,5	100
Chybějící odpovědi	96	7,5	
Celkem	1 268	100,0	

2,2 % (1,3 % – 3 %) osob žijí v domácnostech bez připojení na kanalizaci či jímku (7,5 % informací nevědělo). V obecné populaci v roce 2021 to bylo dle ČSÚ 2,6 % osob.

4.8 Přelidněné domácnosti

Jde o headlinový Indikátor, jenž vyjadřuje podíl osob žijících v domácnosti, která nesplňuje minimální požadavky na počet místností podle definice přelidnění dle Eurostatu na celku domácností. Minimální požadavky: 1 místnost na domácnost + 1 místnost pro dospělé, kteří tvoří pár + 1 místnost

pro každou samostatnou dospělou osobu (nad 18 let) + 1 místnost pro každé dvě děti do 12 let. Děti 12–17 let: 1 místnost pro 2 děti stejného pohlaví; každý svoji místnost, pokud nejsou stejného pohlaví.

Poznámka: Vzhledem k tomu, že v našich datech nebylo možné vždy spolehlivě identifikovat dospělé osoby, které tvoří pár, může být počet párů vstupujících do analýzy nadhodnocen, a tím i mírně navýšena hodnota indikátoru.

Tabulka č. 68 Osoby v přelidněných domácnostech

Přelidněná domácnost	Počet	Podíl v %
Ano	1 127	88,9
Ne	141	11,2
Celkem	1 268	100

V přelidněných domácnostech žije 88,9 % respondentů (87,1 % – 90,6 %). V obecné populaci to v roce 2023 podle Eurostatu bylo 15,9 %. Přepočítáme-li hodnotu na všechny osoby v domácnosti, které s respondentem sdílejí domácnost (bydlí s ním v bytě, u nichž však neznáme jejich etnickou identitu či původ), jde o 92 % osob.

4.9 Průměrná plocha bytu (m²) připadající na jednoho člena domácnosti

Indikátor vychází z výpočtu, kdy je celková plocha bytu v m² vydělena celkovým počtem osob v domácnosti, a to pro každou domácnost respondenta a vyjadřuje průměr výsledku. Hodnota plochy bytu je založena na údajích od respondenta nebo (pokud respondent neví) na odhadu tazatele. Ve více než třetině případů však údaj neznáme.

Tabulka č. 69 Průměrná plocha bytu (v m²) připadající na jednoho člena domácnosti podle sdělení respondenta nebo odhadu tazatele

	N	Minimum	Maximum	Průměr
Plocha bytu na člena	832	4,17	200	19,7

Průměrná plocha na jednoho člena domácnosti činí 18,7 m² (19–20,5 m²). Průměr v obecné populaci byl pak podle ČSÚ v roce 2021 téměř dvojnásobný, a to 37 m².

Srovnání kategorizovaných hodnot velikosti podlahové plochy bytu na jednoho člena domácnosti podle respondenta a podle tazatele přináší následující tabulka.

Tabulka č. 70 Velikost podlahové plochy bytu (v m²) připadající na jednoho člena domácnosti

Plocha na jednoho člena domácnosti	Počet	Podíl v %	Platný podíl v %
do 10 m ²	108	8,5	13
11–20 m ²	450	35,5	54,1
21–30 m ²	179	14,1	21,5
31–40 m ²	59	4,6	7,1
41 a více m ²	36	2,9	4,4
Celkem	832	65,6	100
Chybějící odpovědi	436	34,4	
Celkem	1 268	100	

4.10 Podíl osob žijících ve vlastnickém bydlení

Indikátor vyjadřuje podíl osob žijících ve vlastním domě nebo bytě na celkovém počtu respondentů. Jako vlastnické bydlení vyhodnocujeme bydlení ve vlastním rodinném domě, vlastním bytovém domě nebo ve vlastním bytě (v osobním či družstevním vlastnictví). Vlastnické bydlení poskytuje nejvyšší míru jistoty v oblasti bydlení, a to zejména pokud není spojeno s půjčkou na bydlení, hypotékou.

Tabulka č. 71 Domácností podle způsobu bydlení / právního důvodu užívání

Způsob bydlení / právní důvod užívání	Počet	Podíl v %
Bydlím v našem/vlastním rodinném domě	68	5,4
Bydlím v našem/vlastním bytovém domě	43	3,4
Bydlím v našem/vlastním bytě (osobní, družstevní vlastnictví)	82	6,5
Bydlím v pronajatém bytě/domě	974	77,7
Bydlím na ubytovně	33	2,6
Bydlím v nebytovém prostoru (např. garáž, zahradní domek, sklep)	3	0,2
U příbuzných*	43	3,4
U známých*	3	0,2
Jiné	4	0,3
Celkem	1 253	100

* Pozn.: Dopočítáno z volných odpovědí.

Ve vlastnickém bydlení žije 15,3 % (13,4 % – 17,4 %) osob. Je zřejmé, že podíl nájemního a vlastnického bydlení v romské populaci je opačný než podíl v obecné populaci, když v obecné populaci je nejčastější bydlení vlastnické. V roce 2023 bydlelo podle ČSÚ ve vlastním 72,7 % osob, zatímco v romské populaci žije obdobný podíl (77,6 %) osob v nájmu.

4.11 Podíl osob žijících na ubytovnách

Jde o podíl osob žijících na ubytovnách na celkovém počtu respondentů. Bydlení na ubytovně představuje vyloučení ze standardního bydlení a jednu z forem bytové nouze.

Na ubytovnách žije podle výsledků šetření 2,7 % (1,8 % – 3,6 %) osob z romské populace. Vzhledem k tomu, že ubytovny nejsou v prostoru ZSJ ze statistického hlediska tzv. normálně rozloženy a odrážejí strukturální problémy území a druhé šetření zachytilo pouze asi 30 případů, nemusí tento podíl odpovídat skutečnosti. Jde tedy o podíl orientační. Za obecnou populaci existují pouze kvalifikované odhady⁹, podle kterých v roce 2021 v ubytovnách přebývalo (nepočítaje krátkodobě pobývajících pracovníky) 13 až 18 tisíc lidí, což na celku cca 10 500 000 obyvatel podle SLDB 2021 představuje 0,1 až 0,2 % obecné populace.

Podle typu provozovatele jde v obdobném podílu o ubytovny obecní a soukromé.

Tabulka č. 72 Ubytovny podle provozovatele

	Počet	Platný podíl v %
Obecní	17	53,9
Soukromá	14	46,1
Celkem	31	100
Neví	2	

4.12 Podíl osob v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou

Základem pro výpočet hodnoty indikátoru je počet osob žijících v pronajatém bytě či domě, který je uveden u indikátoru 4.10. Hodnota pak odpovídá podílu těch, kteří mají smlouvu na dobu neurčitou na celku osob v nájemním bydlení. Na hodnotu indikátoru usuzujeme z počtu osob, které uvedly, že mají uzavřenu písemnou nájemní či podnájemní smlouvu; jejich počet uvádí následující pomocná tabulka.

⁹ Viz *Bydlení jako problém. Zpráva o vyloučení z bydlení v roce 2021*, str. 15, <https://socialnibydleni.org/wp-content/uploads/2021/08/Bydleni-jako-problem-2021.pdf>.

Nájemní smlouva na dobu neurčitou poskytuje vyšší stupeň jistoty v oblasti bydlení než nájemní smlouva na dobu určitou.

Tabulka č. 73 **Podíl osob podle typu nájemní smlouvy**

Máte s pronajímatelem uzavřenou písemnou smlouvu?	Počet	Podíl v %	Validní podíl v %
Ano, máme nájemní smlouvu	665	68,3	81,6
Ano, máme podnájemní smlouvu	97	10,0	11,9
Ne	52	5,3	6,4
Celkem	815	83,7	100
Neví	120	12,3	
Odmítl/a odpovědět	39	4,0	
Celkem	974	100	

Jak ukazuje následující tabulka, písemnou smlouvu na nájem bytu má 93,5 % respondentů v nájemním bydlení. 6,4 % je bez jakékoliv smlouvy.

Tabulka č. 74 **Osoby v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou**

Jakou máte (pod)nájemní smlouvu?	Počet	Podíl v %	Platný podíl
Na dobu určitou	406	54,0	61,6
Na dobu neurčitou	253	33,6	38,4
Celkem	659	87,6	100,0
Nevím	93	12,4	
Celkem	752	100,0	

Hodnota indikátoru je vypočítána jako podíl respondentů v domácnostech v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou, jenž je 38,4 % (34,7 % – 42,1 %). Hodnota za obecnou populaci není dostupná.

Co se týče těch, kteří mají smlouvu na dobu určitou, pak je nejčastěji uzavřena na jeden rok (68,5 %).

Tabulka č. 75 Podíl osob v nájemním bydlení podle délky smlouvy na dobu určitou

Na jak dlouho máte smlouvu na dobu určitou?	Počet	Podíl v %
Do 6 měsíců	20	4,9
7 až 12 měsíců	278	68,5
13 až 24 měsíců	52	12,8
25 až 60 měsíců	28	6,9
Neuveдено	28	6,9
Celkem	406	100,0

4.13 Podíl osob žijících v domácnostech, které se v posledních 12 měsících stěhovaly

Abychom se vyhnuli složitému dotazování, kdo z domácnosti se s respondentem v posledních 12 měsících přestěhoval, zjišťovali jsme situaci stěhování otázkou, zda se v posledních 12 měsících přestěhoval respondent. Indikátor tedy vyjadřuje podíl osob, které se v posledních 12 měsících stěhovaly, na celkovém počtu respondentů.

Indikátor vyjadřuje nejistotu a nestabilitu v bydlení. Pro interpretaci je vhodné zohlednit národní kontext, protože stěhování samo o sobě může mít jak negativní, tak pozitivní důvody i efekty. Podle názoru expertů je pro romskou populaci stěhování časté, obvykle vynucené okolnostmi spojenými s bydlením. Stěhování s sebou nese jednak finanční náklady spojené jak se samotným přesunem majetku v prostoru a vybavováním nové domácnosti, tak s hledáním nového bydlení (např. v podobě skládání „kaucí“ a provizí realitním kancelářím v případě pronájmu bytu apod.). Významným rizikem jsou pak formální procesy spojené se změnou adresy, které, pokud neproběhnou včas a důsledně, mohou vést k nedoručování pošty, výpadku ze sociálního a zdravotního systému apod. Indikátor tedy velmi hrubě vyjadřuje, jaký podíl domácností byl tomuto riziku vystaven.

Tabulka č. 76 Přestěhoval/a jste se v posledních 12 měsících?

	Počet	Podíl v %
Ano	199	15,7
Ne	1 066	84,3
Celkem	1 265	100

Podíl respondentů, kteří se v posledních 12 měsících stěhovali, je 15,7 % (13,7 % – 17,7 %). Údaj za obecnou populaci není dostupný.

4.14 Podíl domácností, které vydávají více než 40 % svého disponibilního příjmu na náklady spojené s bydlením

Indikátor vyjadřuje podíl domácností, ve kterých přesahují celkové náklady na bydlení (tj. nájemné a náklady na služby spojené s bydlením) 40 % disponibilního příjmu domácnosti (včetně dávek na bydlení) na celku domácností celkem.

Hodnota tohoto i následujícího indikátoru za romskou populaci je pouze **orientační**, a to ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že způsob výpočtu i jeho složky, které používá Eurostat pro obecnou populaci, vyžaduje přesné zjišťování jednotlivých složek nákladů na bydlení i příjmů členů domácnosti a jejich převažování na jednotlivé členy domácnosti, které v rámci našeho výběrového šetření nebylo možné. Jak ukázala pilotáž dotazníku, romští respondenti jsou nedůvěřiví vůči podrobnému zjišťování jejich příjmů a větší tlak na ně by pravděpodobně znamenal odmítnutí odpovídat. Příjmy i náklady na bydlení byly proto sledovány pouze jako souhrnné, na řády zaokrouhlené částky. Specificky jsme sledovali situaci, kdy se o náklady na bydlení dělí více domácností v nich žijících (a jedna z nich je domácnost respondenta). Dalším důvodem, proč je hodnota orientační, je, že řada respondentů nebyla schopna či ochotna sdělit výslednou částku příjmů nebo nákladů na bydlení. Indikátor je tak zatížen vysokým podílem chybějících odpovědí (48 %). Od příjmů pak oproti standardnímu výpočtu indikátoru pro obecnou populaci neodečítáme dávky na bydlení.

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl domácností, jejichž celkové měsíční náklady na bydlení přesahují 40 % celkových měsíčních příjmů jejich domácnosti, a to včetně dávek na bydlení. Do nákladů zahrnujeme nájem a služby, nezahrnujeme hypotéky ani úroky z hypoték. Základ představuje populace domácností, ve kterých žijí romští respondenti.

Tabulka č. 77 **Domácností s náklady na bydlení vyššími než 40 % jejich příjmů**

Náklady na bydlení vyšší než 40 % příjmů?	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano	216	17,1	32,9
Ne	442	34,9	67,1
Celkem	659	51,9	100
Chybějící odpověď	609	48,1	
Celkem	1 268	100	

Pokud započítáme pouze odpovědi těch, co uvedli obě vstupní hodnoty příjmů i nákladů na bydlení, **je hodnota indikátoru, tedy podíl domácností (či respondentů) s náklady na bydlení vyššími než 40 % jejich příjmů, 32,9 % (29,3 % – 36,5 %)**. Hodnota Eurostatu za obecnou populaci z roku 2023 je 9,1 % osob. Pokud do nákladů na bydlení zahrneme i hypotéky, hodnota indikátoru se zvýší pouze o dvě desetiny procenta. Je to proto, že hypotéku má pouze málo (36) respondentů.

Tabulka č. 78 Domácnosti podle podílu nákladů na bydlení na příjmech

Podíl nákladů na bydlení na příjmech domácnosti	Počet	Podíl v %
do 40 %	442	67,1
40,01 až 50 %	92	14
50,01 až 60 %	60	9,1
60,01 až 70 %	33	4,9
70,01 až 80 %	13	2
80,01 a více %	19	2,8
Celkem	659	100

4.15 Nedoplatky na bydlení: Podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném nebo na splátkách hypotečního úvěru na bydlení

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl domácností respondentů, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném (úhradách za užívání bytu, fondu oprav) **nebo** na splátkách hypotečního úvěru či jiné půjčky na byt či dům, na celku domácností. Indikátor se zaměřuje na nejistotu v oblasti bydlení, která je spojena s problémy při úhradě nákladů na bydlení. Vznik nedoplatek na bydlení bývá spojen se zvýšeným rizikem ztráty bydlení. Následující tabulky uvádějí samostatně přehled domácností jednak s nedoplatky na nájemném atd. a dále s nedoplatky na splátkách hypotéky nebo jiné půjčky na byt či dům v posledních 12 měsících.

Tabulka č. 79 Domácnosti s nedoplatky na nájemném, úhradách za užívání bytu, fondu oprav v posledních 12 měsících

Dostala se Vaše domácnost někdy během posledních 12 měsíců do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z následujících plateb – nájemné, úhrada za užívání bytu, fond oprav?	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano, jednou	128	10,1	11,9
Ano, vícekrát	159	12,5	14,8
Ne	785	61,9	73,2
Celkem	1 072	84,5	100,0
Netýká se	61	4,8	5,4
Neví	101	8,0	
Nerozuměl/a otázce	1	0,1	
Odmítl/a odpovědět	32	2,5	
Celkem	1 268	100,0	

Tabulka č. 80 **Podíl domácností s nedoplatky na splátkách hypotéky nebo půjčky na byt či dům v posledních 12 měsících**

Dostala se Vaše domácnost někdy během posledních 12 měsíců do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z následujících plateb – splátka hypotéky nebo půjčky na tento byt/dům?	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano, jednou	22	1,7	7,17
Ano, vícekrát	76	6,0	24,76
Ne	209	16,5	68,08
Celkem	307	24,2	100,00
Netýká se	870	68,6	
Neví	62	4,9	
Odmítl/a odpovědět	29	2,3	
Celkem	961	75,8	
Celkem	1 268	100,0	

Pokud indikátor vyhodnotíme podle definice, tedy jako podíl domácností s nedoplatky na nájemném nebo splátkách půjčky za byt či dům v posledních 12 měsících, na celku domácností, bude hodnota indikátoru 21,7 % (19,3 % – 24,1 %). Hodnota za obecnou populaci z roku 2023 je podle Eurostatu řádově nižší, a to 2 %.¹⁰

4.16 Nedoplatky na bydlení: Podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na službách spojených s bydlením

Indikátor vyjadřuje podíl domácností respondentů, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na platbách služeb spojených s užíváním bytu (tj. za teplo, elektřinu, plyn nebo vodu) na celku domácností. Nedoplatky na platbách služeb spojených s bydlením jsou, podobně jako nedoplatky na nájemném či splátkách hypoték (viz indikátor 4.15), spojovány s vyšším rizikem ztráty bydlení, resp. s vyšší nejistotou v oblasti bydlení.

¹⁰ Skupiny respondentů s nedoplatky v předcházejících dvou tabulkách se překrývají, proto je výsledný podíl nižší než součet podílů kladných odpovědí uvedených v těchto tabulkách.

Tabulka č. 81 Domácností s nedoplatky na platbách za teplo, elektřinu, plyn či vodu v posledních 12 měsících

Dostala se Vaše domácnost někdy během posledních 12 měsíců do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z následujících plateb – platby za teplo, elektřinu, plyn, vodu?	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano, jednou	119	9,4	10,7
Ano, vícekrát	172	13,6	15,4
Ne	825	65,1	73,9
Celkem	1 116	88,0	100,0
Netýká se	23	1,8	
Neví	97	7,6	
Odmítl/a odpovědět	33	2,6	
Celkem	153	12,1	
Celkem	1 268	100,0	

Podíl domácností s nedoplatky za teplo, elektřinu, plyn či vodu na celku těch, kterých se týká, je **26,1 % (23,5 % – 28,7 %)**. Hodnota v obecné populaci v roce 2023 byla podle Eurostatu 1,9 %.

4.17 Podíl domácností žijících v obecních bytech

Indikátor vyjadřuje podíl domácností žijících v obecních bytech na celku domácností žijících v nájemním bydlení. Tento a následující indikátor 4.18 považujeme za tzv. národně specifické, vyjadřující dostupnost vybraných forem veřejné podpory v oblasti bydlení v kontextu ČR. Za takové formy podpory považujeme jednak bydlení v obecních bytech, které je považováno za nástroj zvyšování dostupnosti bydlení pro skupiny znevýhodněné na trhu s (nájemním) bydlením, a dále dávky na bydlení (příspěvek a doplatek na bydlení). Podíl domácností, které žijí v obecních bytech, vyvozujeme z celku těch domácností, které žijí v pronajatých bytech či domech (viz indikátor 4.10).

Tabulka č. 82 Domácnosti v nájemním bydlení podle typu pronajímatele (N=974)

Od koho si byt či dům pronajímáte?	Počet	Podíl v %	Platný podíl %
Od obce (nebo od státu)	297	30,5	33,7
Od přímého soukromého majitele bytu/domu (člena družstva)	403	41,4	45,6
Od někoho, kdo si byt pronajímá od majitele (tzv. podnájemní smlouva)	183	18,8	20,7
Celkem	883	90,7	100
Chybějící odpovědi	91	9,3	
Celkem	974	100,0	

Hodnota indikátoru, tj. podíl domácností žijících v obecních bytech, je 33,7 % (30,5 % – 36,8 %). Hodnota pro obecnou populaci není dostupná.

4.18 Podíl domácností, které pobírají dávky na bydlení

Indikátor vyjadřuje podíl domácností respondentů, které pobírají dávky na bydlení (doplatek, příspěvek na bydlení), na celku domácností. To, zda domácnost pobírá nějakou dávku na bydlení, odvozujeme od výpovědi respondenta, a to bez rozlišení na konkrétní typ dávky.

Tabulka č. 83 Domácnosti podle toho, zda jsou příjemci dávek na bydlení

Pobíráte nějaké dávky na bydlení?	Počet	Podíl v %	Platný podíl %
Ano	682	53,8	61,5
Ne	427	33,7	38,5
Celkem	1 109	87,5	100
Chybějící odpovědi	159	12,5	
Celkem	1 268	100	

Hodnota indikátoru, tj. podíl domácností, které jsou příjemci alespoň některé z dávek na bydlení, je 61,5 % (58,7 % – 64,4 %). Hodnota indikátoru za obecnou populaci není dostupná. Pro srovnání uvádíme hodnotu založenou na vlastním výpočtu průměrného počtu měsíčně vyplacených dávek na bydlení za rok 2022, orientační podíl je 3,9 % – 4,7 %¹¹.

4.19 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém problémy znečištění, špíny nebo jinými environmentálními problémy

Indikátor vyjadřuje podíl osob (respondentů), které žijí podle svého názoru v prostředí, kde je problém znečištění, špína nebo jiné environmentální problémy, na celkovém počtu respondentů. Indikuje prostorovou dimenzi sociálního znevýhodnění, zanedbanost prostředí.

¹¹ Jedná se o orientační údaj spočítaný z průměrného počtu měsíčně vyplacených dávek (zdroj ČSÚ – Vybrané údaje o sociálním zabezpečení) a počtu domácností v ČR (zdroj ČSÚ – Příjmy a životní podmínky domácností).

Tabulka č. 84 Osoby podle toho, zda žijí v prostředí, kde je problém znečištění, špína nebo jiné environmentální problémy

Znečištění, špína nebo jiné problémy se životním prostředím v okolí.	Počet	Podíl v %
Ano	305	24,5
Ne	943	75,5
Celkem	1 248	100

Podíl osob, které žijí v prostředí, kde je podle respondentů problém znečištění, špína nebo jiné environmentální problémy, je 24,5 % (22,1 % – 26,8 %). Hodnota za obecnou populaci byla v roce 2023 podle Eurostatu 7,9 %.

4.20 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém kriminalitou, násilím nebo vandalismem

Indikátor vyjadřuje počet osob (respondentů), které žijí podle svého názoru v prostředí, kde je problém s kriminalitou, násilím nebo vandalismem, na celkovém počtu respondentů. Indikuje další prostorovou dimenzi sociálního znevýhodnění.

Tabulka č. 85 Osoby podle toho, zda žijí v prostředí, kde je problém s kriminalitou, násilím nebo vandalizmem

Kriminalita, násilí nebo vandalismus v okolí	Počet	Podíl v %
Ano	403	33,8
Ne	792	66,2
Celkem	1 195	100

Podíl osob, které žijí v prostředí, kde je podle respondentů problém s kriminalitou, násilím nebo vandalizmem, je 33,8 % (31,1 % – 36,4 %). Hodnota za obecnou populaci byla v roce 2023 podle Eurostatu 6,6 %.

4.21 Podíl osob žijících v prostředí, kde jsou odpadky na ulici nebo poničené prostředky veřejné vybavenosti

Jde o národně specifický indikátor, který indikuje další možné projevy zanedbaného prostředí, charakteristické např. pro sociálně vyloučené lokality. Vyjadřuje podíl osob, které žijí v prostředí, kde jsou na ulici běžné odpadky anebo jsou často poničené prostředky veřejné vybavenosti, na celkovém počtu respondentů. Stav prostředí je posouzen samotným respondentem.

Tabulka č. 86 **Osoby, které žijí v prostředí, kde jsou na ulici běžné odpadky nebo jsou často poničené prostředky veřejné vybavenosti**

Odpadky nebo poničené veřejné prostředí	Počet	Podíl v %
Ano	360	29,4
Ne	866	70,6
Celkem	360	100

Podíl respondentů, kteří podle svého názoru žijí v prostředí, kde jsou na ulici běžné odpadky anebo jsou často poničené prostředky veřejné vybavenosti, je 29,4 % (26,9 % – 32 %). Hodnota za obecnou populaci není známa.

Informaci prohlubujeme o posouzení stavu společných prostor v domě, kde respondent bydlí. 23 % respondentů je považuje za poničené.

Tabulka č. 87 **Osoby, které žijí v domech, kde jsou poničené společné prostory**

Poničené prostory v domě	Počet	Podíl v %
Ano	283	22,8
Ne	958	77,2
Celkem	1 241	100

4.22 Podíl osob v domácnostech, které žijí v prostředí, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové

Jde o národně specifický indikátor, který indikuje rezidenční segregaci charakteristickou pro sociálně vyloučené lokality. Sledujeme prostředí domu a ulice s tím, že otázka na prostředí domu nebyla kladena respondentům, kteří bydlí ve vlastním rodinném domě. Vyjadřuje podíl respondentů, kteří žijí v prostředí, tzn. v domě **nebo** v ulici, kde jsou podle jejich názoru všichni nebo většina sousedů Romové, na celku respondentů.

Tabulka č. 88 **Podíl osob, které žijí v domě, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové**

Jak mnoho Vašich sousedů v domě jsou podle Vás Romové?	Počet	Podíl v %
Všichni	152	13
Většina	273	23,4
Někteří	590	50,5
Žádní	153	13,1
Celkem	1 168	100

36 % (33,6 % – 39,1 %) osob žije v domech, kde jsou všichni nebo většina sousedů (podle posouzení respondenta) Romové. Srovnatelné informace za obecnou populaci nejsou dostupné.

Tabulka č. 89 Podíl osob, které žijí v ulici, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové

Jak mnoho Vašich sousedů v ulici jsou podle Vás Romové?	Počet	Podíl v %
Všichni	72	5,8
Většina	328	26,6
Někteří	790	64
Žádní	45	3,6
Celkem	1 236	100

32 % (29,8 % – 35 %) osob žije v ulici, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové. Srovnatelné informace za obecnou populaci nejsou dostupné.

V domě nebo v ulici s převahou romských sousedů bydlí je 44,3 % (41,4 % – 47,1 %) osob. Vyšší míra segregace je pak patrnější, co se týče domů.

4.23 Podíl osob žijících v bytech nebo domech, které považujeme za nevhodné z důvodu extrémní segregace, špatného zabezpečení, špatného hygienického stavu, špatného stavebně technického stavu

Hodnota indikátoru je odvozena od podílu osob žijících v bytech nebo domech, které jsou považovány za nevhodné z alespoň jednoho ze sledovaných důvodů (extrémní segregace, špatné zabezpečení, špatný hygienický stav, špatný stavebně technický stav). Situaci v bytě či domě posuzoval tazatel a sledoval při tom pět kritérií, která lze vypočítat. Přesné znění otázek je uvedeno v poznámce pod čarou. Zvolenými kritérii byla tato:

- A. oddělenost fyzickou bariérou či prostorové odloučení;¹²
- B. zda se do domu mohou snadno dostat cizí lidé;
- C. zda jsou v bytě či domě závady ohrožující život či zdraví osob;¹³

¹² Přesné znění otázky: Je sousedství odděleno od ostatního osídlení výraznou fyzickou bariérou, která ovlivňuje prostorovou dostupnost významných veřejných služeb (například železniční tratí, víceproutou (frekventovanou) silnicí, průmyslovými objekty), nebo je prostorově odloučená (např. nachází se mimo hranice obce, je od obce oddělena lesem, polem apod.)?

¹³ Jsou v bytě či domě závady ohrožující život nebo zdraví osob (např. trhliny v nosných konstrukcích – stěny, sloupky, stropy, poškozená střecha, poškozené rozvody elektřiny nebo plynu apod.)?

D. zda jsou v domě rozsáhlé plísně, vlhkost;¹⁴

E. zda je vnitřek domu či jeho okolí zanedbané.¹⁵

Výsledky hodnocení kritérií jsou uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 90 Posouzení nevhodnosti obydlí na základě pozorování tazatele

	Počet	Podíl v %
A. Byt nebo dům oddělen fyzickou bariérou či prostorově odloučen.	66	5,3
B. Do domu se mohou snadno dostat cizí lidé.	202	16,5
C. V bytě či domě jsou závady ohrožující život či zdraví osob.	80	6,8
D. V domě jsou rozsáhlé plísně, vlhkost.	148	12,6
E. Vnitřek domu či jeho okolí jsou zanedbané.	245	20,0

Jak lze vidět v předchozí tabulce, nejčastěji (20 %) tazatelé posuzují prostředí, ve kterých žijí respondenti, jako zanedbané, domy jako nezabezpečené proti cizímu vniknutí (16,5 %). U 12,6 % respondentů jsou v domech rozsáhlé plísně či vlhkost, v 6,8 % se v bytech či domech objevují nebezpečné závady a v relativně malé míře (5,3 %) jsou obydlí respondentů od okolí oddělena výraznou fyzickou bariérou či jsou jinak prostorově odloučená.

Hodnota indikátoru, tj. podíl osob žijících v bytech či domech, které na základě posouzení tazatele považujeme za nevhodné z alespoň jednoho ze sledovaných důvodů: extrémní segregace, špatný hygienický stav, špatný stavebně technický stav, je 29 % (26,4 % – 31,6 %). Srovnatelné informace za obecnou populaci nejsou dostupné.

5. Chudoba

5.1 Míra ohrožení chudobou

Jde o headlinový indikátor. Indikátor vyjadřuje podíl osob, jejichž ekvivalizovaný disponibilní příjem je pod hranicí chudoby. Hranice chudoby je stanovena jako 60 % národního mediánu ekvivalizovaného příjmu (po sociálních transferech). Pro rok 2023 byla tato hranice ČSÚ vypočtena na částku 201 283 Kč za rok. K výpočtu se používá ekvivalizovaný disponibilní příjem, tj. celkový

¹⁴ Jsou v domě patrné rozsáhlé plísně (vlhké skvrny na omítce)?

¹⁵ Je vnitřek domu či jeho okolí zanedbané (např. povalující se odpadky, chybějící či rozbitá okna nebo dveře apod.)?

příjem domácnosti po odečtení daní a jiných odpočtů (např. pojistného na zdravotní a sociální pojištění) přepočítaný na jednotku pomocí modifikované ekvivalenční škály OECD: 1 dospělý = 1, každá další osoba nad 14 let v domácnosti = 0,5, každé dítě v domácnosti = 0,3.

Přesné vyhodnocení indikátoru předpokládá podrobnou znalost příjmů domácnosti. V rámci našeho šetření jsme jej zjišťovali pouze v podobě souhrnné celkové částky za měsíc za domácnost. Hodnota indikátoru má tedy spíše orientační charakter. Vyjadřujeme ji jednak ze základu respondentů a pro korektnější srovnání s obecnou populací také ze základu všech členů domácnosti.

Jak je patrné z následující tabulky, relativně velká část respondentů (38,5 %) nesdělila svůj příjem. Buď ho respondent neznal, nebo nechtěl sdělit. Hodnota indikátoru je vypočítána pouze z těch domácností, které svůj příjem uvedly.

Tabulka č. 91 Míra ohrožení chudobou

	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano	365	28,8	46,8
Ne	415	32,7	53,2
Celkem	780	61,5	100,0
Chybějící odpovědi	489	38,5	
Celkem	1 269	100,0	

Pokud indikátor vyhodnotíme ze základu respondentů, je míra ohrožení chudobou 46,8 % (43,2 % – 50,2 %). Přepočítáme-li hodnotu na všechny osoby, které s respondentem sdílejí domácnost (bydlí s ním v bytě; u nichž však neznáme jejich etnickou identitu či původ), činí hodnota 48 %. V obecné populaci v roce 2023 to podle Eurostatu bylo 9,8 %.

5.2 Míra ohrožení chudobou osob mladších 18 let

Specifická míra ohrožení chudobou pro osoby mladší 18 let je také headlinovým indikátorem.

Tabulka č. 92 Míra ohrožení chudobou osob do 18 let

	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano	531	34,9	58,9
Ne	370	24,3	41,1
Celkem	901	59,2	100,0
Chybějící odpověď	621	40,8	
Celkem	1 522	100,0	

Míra ohrožení chudobou osob do 18 let (tj. 0–17 let) žijících v domácnosti romských respondentů je 58,9 % (55,7 % – 62,2 %). V obecné populaci v roce 2023 to bylo podle Eurostatu 12,4 %.

5.3 Podíl osob žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace

Jde o headlinový indikátor vyjadřující podíl osob (respondentů) žijících v domácnostech, kde je závažná materiální deprivace, na celku respondentů. Závažná materiální deprivace znamená, že si domácnost nemůže dovolit 4 a více z následujících 9 položek:

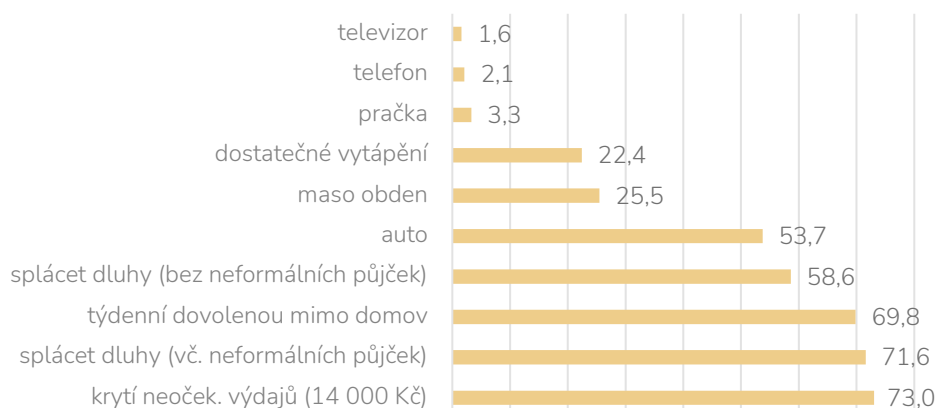
1. vyhnout se dluhům na splátkách (splátky hypotéky, platby za služby, splátky úvěrů);
2. přiměřeně vytápět dům nebo byt;
3. krytí nečekaných výdajů (14 000 Kč);
4. jídlo s masem nebo rybou nebo vegetariánský ekvivalent každý druhý den;
5. týdenní dovolená mimo domov;
6. televize;
7. pračka;
8. automobil;
9. telefon.

První položka je zkonstruována z odpovědí respondenta na otázky týkající se situace, kdy se domácnost během posledních 12 měsíců dostala do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z plateb jako je:

- nájemné, úhrada za užívání bytu, fond oprav;
- platby za teplo, elektřinu, plyn, vodu za byt;
- splátka hypotéky nebo půjčky na byt/dům;
- splátky ostatních půjček, úvěrů a leasingu (například: měsíční splátky za nákup zboží, kreditní karty, zásilkový prodej z katalogu nebo z internetu, půjčky na vzdělání, dovolená);
- ostatní dluhy (neformální půjčky mezi známými, příbuznými, případně od lichvářů).

Následující tabulka zobrazuje, jaký podíl osob žije v domácnosti, která má dluhy¹⁶ nebo nemá/nemůže si dovolit sledovanou položku.

Graf č. 1 Podíl osob, které nemají/nemohou si z finančních důvodů dovolit danou položku (v %)

V závažné materiální deprivaci žije 34,6 % (32 % – 37,2 %) osob. V obecné populaci to byla v roce 2023 podle ČSÚ pouhá 3,4 %. Následující tabulka zobrazuje, jaký podíl osob žije v domácnosti, která si nemůže dovolit daný počet položek. Hodnota „0“ znamená, že osoba žije v domácnosti, která nemá dluhy na splátkách půjček a může si dovolit všechny sledované položky.

Tabulka č. 93 Podíl osob podle počtu položek, které si nemůže dovolit domácnost, ve které žijí (4 a více položek = závažná materiální deprivace)

Počet položek	Počet	Podíl v %
0	265	20,9
1–3 položky	564	44,5
4	188	14,8
5	155	12,3
6	70	5,5
7	20	1,6
8	5	0,4
9	1	0,1
Celkem	1 268	100

¹⁶ Oproti oficiální definici indikátoru sledujeme také dluhy související s neformálními půjčkami.

5.4 Podíl osob mladších 18 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace

Jedná se o headlinový indikátor. Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku 0–17 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace jako u předchozího indikátoru 5.3, na celku těchto osob. Týká se osob v dané věkové kategorii, které žijí v domácnostech respondentů.

Tabulka č. 94 **Podíl dětí do 18 let podle počtu položek, které si nemůže dovolit domácnost, ve které žijí (4 a více položek = závažná materiální deprivace; N=1 522)**

Počet položek	Počet	Podíl v %
0	318	20,9
1–3 položky	623	40,9
4	266	17,5
5	213	14
6	85	5,6
7	17	1,1
8	0	0
9	0	0
Celkem	1 522	100

V závažné materiální deprivaci žije 38,2 % (35,7 % – 40,6 %) dětí do 18 let žijících v domácnosti s romským respondentem. V obecné populaci to bylo v roce 2023 podle ČSÚ 5,1 %.

5.5 Podíl osob v sociální a materiální deprivaci

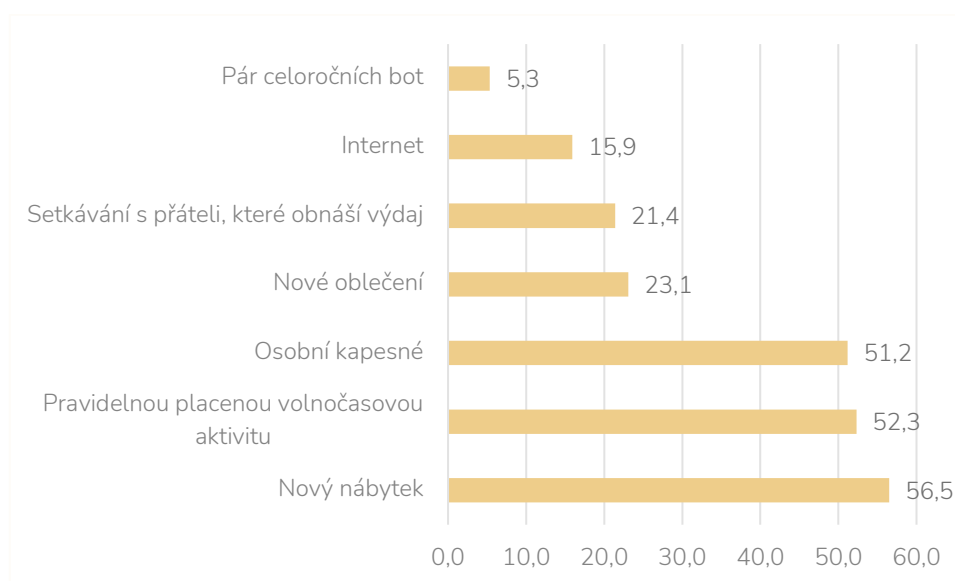
Sociální a materiální deprivace znamená, že si osoba (nebo domácnost, ve které žije) nemůže dovolit 5 nebo více z následujících 13 položek na celku respondentů:

1. vyhnout se dluhům na splátkách (splátky hypotéky, platby za služby, splátky úvěrů);
2. dostatečně vytápět dům nebo byt;
3. krytí nečekaných výdajů;
4. jídlo s masem nebo rybou nebo vegetariánský ekvivalent každý druhý den;
5. týdenní dovolená ročně mimo domov;
6. auto k osobnímu užití;
7. obměnit opotřebovaný nábytek;

8. pořídit si nové oblečení;
9. vlastnit dva páry padnoucích bot;
10. utratit malé množství peněz pro sebe každý týden („kapesné“);
11. věnovat se pravidelně (placeným) volnočasovým aktivitám;
12. setkávat se s přáteli nebo příbuznými na drink/jídlo alespoň jednou měsíčně;
13. mít připojení na internet.

Tento indikátor tedy sleduje 13 položek s tím, že 6 z nich je stejných jako u indikátoru 5.3, a 7 je navíc. Jsou uvedeny v následující tabulce, která sumarizuje, jaký podíl osob si nemůže dovolit danou položku. Indikátor se vyhodnocuje podle počtu položek, které si osoba nemůže dovolit, s tím, že se používá 5 a více ze 13 položek.

Graf č. 2 Podíl osob, které si nemohou dovolit danou položku (v %)

Následující tabulka zobrazuje, jaký podíl osob si nemůže dovolit daný počet položek. Hodnota „0“ znamená, že osoba nemá dluhy na splátkách půjček a může si dovolit všechny sledované položky. **V materiální a sociální deprivaci definované jako stav, kdy si osoba nemůže dovolit 5 a více ze 13 položek, žije 50,9 % osob (48,1 % – 53,6 %) z romské populace.** V obecné populaci bylo v roce 2023 podle ČSÚ v situaci, kdy si nemůže dovolit 5 a více položek, 6,3 %, osob.

Tabulka č. 95 **Osoby podle počtu položek, které si nemůže dovolit (5 a více položek = sociální a materiální deprivace)**

Počet položek	Počet	Podíl v %
0	23	1,8
1–4 položky	600	47,4
5	120	9,4
6	106	8,4
7	87	6,9
8	73	5,8
9	83	6,5
10	63	5,0
11	54	4,3
12	38	3,0
13	21	1,6
Celkem	1 268	100,0

5.6 Podíl domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti

Indikátor vyjadřuje podíl domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti, na celkovém počtu domácností. Indikátor sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3). Nedostatek finančních prostředků na zajištění stravy lze považovat za indikátor hluboké chudoby a materiální deprivace.

Tabulka č. 96 **Domácnosti podle toho, zda si mohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti**

Může si domácnost dovolit tři jídla denně pro každého člena domácnosti?	Počet	Podíl v %
Ano	1 101	88,4
Ne	145	11,6
Celkem	1 246	100

Tři jídla denně pro každého člena domácnosti si nemůže dovolit 11,6 % (9,9 % – 13,4 %) romských domácností. Hodnota pro obecnou populaci není dostupná.

5.7 Podíl domácností, které si nemohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě

Indikátor vyjadřuje podíl domácností, které si nemohou dovolit nákup školních pomůcek pro každé dítě v domácnosti, které navštěvuje školu, na celkovém počtu domácností s dětmi navštěvujícími školu.

Indikátor sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3). Zaměřuje se přitom na dopady chudoby v oblasti vzdělávání dětí.

Tabulka č. 97 Domácnosti podle toho, zda si mohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě v domácnosti, které navštěvuje školu (N=562)

Může si domácnost dovolit školní pomůcky pro každé dítě, které navštěvuje školu?	Počet	Podíl v %
Ano	457	81,3
Ne	105	18,7
Celkem	562	100,0

Školní pomůcky pro každé dítě navštěvující školu si nemůže dovolit 18,7 % (15,5 % – 21,9 %) romských domácností. Pro obecnou populaci neznáme srovnatelné údaje.

5.8 Podíl domácností, které si nemohou dovolit postel pro každého člena domácnosti

Indikátor vyjadřuje podíl domácností, které si nemohou dovolit vlastní postel pro každého člena domácnosti, na celkovém počtu domácností. Jako předchozí dva indikátory sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3).

Tabulka č. 98 Podíl domácností, které si nemohou dovolit vlastní postel pro každého člena domácnosti

Může si domácnost dovolit vlastní postel pro každého člena domácnosti?	Počet	Podíl v %
Ano	1 201	95,9
Ne	51	4,1
Celkem	1 252	100,0

Vlastní postel pro každého člena domácnosti nemá 4,1 % (3,0 % – 5,2 %) romských domácností; hodnota za obecnou populaci není dostupná.

5.9 Mediánový příjem domácnosti (na osobu)

Jedná se o mediánovou hodnotu čistého příjmu domácnosti přepočítaného na osobu, která žije v respondentově domácnosti.

V dotazníkovém šetření byl zjišťován celkový čistý příjem, který měla domácnost v minulém měsíci (přípustné bylo zaokrouhlení částky). Pro potřeby výpočtu indikátoru byl příjem domácnosti přepočítán na jednoho člena domácnosti. Struktura domácnosti přitom nebyla zohledňována.

Mediánová hodnota čistého měsíčního příjmu, který připadá na jednoho člena domácnosti, dosahovala 11 200 Kč. Dotaz zodpovědělo 779 z celkového počtu 1 268 respondentů.

Dle šetření životních podmínek EU-SILC dosahoval v České republice v roce 2023 mediánový příjem na osobu a měsíc 20 330 Kč. Srovnání s obecnou populací ČR je však pouze přibližné, a to s ohledem na odlišnou metodiku zjišťování (EU-SILC zjišťuje roční příjmy, a to v podrobném členění). I přes omezenou srovnatelnost obou údajů je patrný vysoký rozdíl mezi oběma hodnotami.

5.10 Podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci na celkovém počtu respondentů.

Tabulka č. 99 **Podíl respondentů, kteří jsou v současné době v exekuci**

Jste Vy v současné době v exekuci?	Počet	Podíl v %	Validní %
Ano	201	15,8	17,0
Ne	980	77,3	83,0
Celkem	1 180	93,1	100,0
Neví	30	2,4	
Nerozuměl/a otázce	2	0,2	
Odmítl/a odpovědět	55	4,4	
Celkem	1 268	100,0	

Podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci je 17 % (14,9 % – 19,2 %). Hodnota za obecnou populaci dle Mapy exekucí¹⁷ byla v roce 2022 7,6 %.

5.11 Podíl zadlužených domácností

Indikátor vyjadřuje podíl domácností, ve kterých žije respondent a které jsou podle něj (značně nebo mírně) zadlužené, na celku domácností. Indikátor sleduje celkové zadlužení domácnosti (nikoliv

¹⁷ Mapa exekucí (<http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>).

dluhy na splátkách půjček, které jsou sledovány v rámci indikátorů zaměřených na materiální a sociální deprivaci – indikátory 5.3, 5.4 a 5.5).

Tabulka č. 100 **Domácnosti podle celkové finanční situace (hodnocené respondentem)**

Pokud byste měl(a) posoudit současnou celkovou finanční situaci Vaší domácnosti, řekl(a) byste, že Vaše domácnost je:	Počet	Podíl v %	Validní %
Značně zadlužená	130	7,7	12
Mírně zadlužená	374	35,9	34,4
Nemá dluhy, ale ani úspory	343	29,5	31,6
Má menší úspory	226	13,6	20,8
Má značné úspory	13	2,3	1,2
Celkem	1 086	10,9	100
Neví	90		
Nerozuměl/a otázce	1		
Odmítl/a odpovědět	91		
Celkem	1 268		

Podíl značně nebo mírně zadlužených domácností je 46,4 % (43,4 % – 49,4 %). Inverzně lze vyjádřit podíl domácností, které mají podle respondenta (menší nebo značné) úspory, na celku domácností, a ten je 22 % (19,5 % – 24,4 %). Hodnoty za obecnou populaci nejsou dostupné.

6. Diskriminace

6.1 Podíl osob, které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v kterékoliv z oblastí zjišťovaných průzkumem

Jedná se o tzv. headlinový indikátor, který je konstruován na základě pocitu diskriminace ve všech oblastech, které jsou zjišťované průzkumem. V případě našeho šetření jsme se dotazovali na pocit diskriminace v následujících oblastech:

- při kontaktu se školou;
- při hledání zaměstnání;
- v práci (v zaměstnání, při podnikání);
- při hledání bydlení;
- při využívání zdravotnických služeb;
- při žádání o pomoc v sociální oblasti.

Pro každou oblast je sledován podíl osob, které cítily, že se k nim příslušné subjekty (dle jednotlivých oblastí) chovaly jinak – hůře než k ostatním, a to z důvodu jejich romského původu. Jedná se o podíl na počtu osob, kterých se daná situace týkala v posledních 12 měsících. Pro informaci pak uvádíme také podíl osob, které se v jednotlivých oblastech cítily diskriminované, na celkovém počtu respondentů.

Výsledný indikátor pak udává podíl osob, které se cítily v posledních 12 měsících diskriminovány alespoň v jedné ze sledovaných oblastí na celé populaci.

Tabulka č. 101 **Pocit diskriminace z důvodu romského původu**

	Počet osob, které cítily diskriminaci kvůli romskému původu*	Počet osob v dané situaci	Podíl na počtu osob v dané situaci (%)	Podíl na celkovém počtu respondentů (%; N=1 268)
Při kontaktu se školou	62	429	14,5	4,9
Při hledání zaměstnání	79	224	35,3	6,2
V práci	67	467	14,3	5,3
Při hledání bydlení	84	177	47,5	6,6
Při využívání zdravotnických služeb	115	828	13,9	9,1
Při žádání o pomoc v sociální oblasti	172	678	25,4	13,6

* Pozn.: Zahrnuje varianty „barva pleti“ a „původ (romský)“ u otázky, co bylo hlavním důvodem odlišného chování. Bylo možné zvolit pouze jednu možnost.

V rámci zjištěných oblastí se Romové ve věku nad 16 let cítí být nejčastěji diskriminováni při hledání bydlení (47,5 % těch, kteří si v posledních 12 měsících chtěli pronajmout nebo koupit byt či dům) a při hledání zaměstnání (35,3 % těch, kteří v daném období hledali práci). V sociální oblasti a u zdravotnických služeb jsou podíly osob vyjadřujících pocit diskriminace nižší, ovšem celkově se jedná o významné oblasti týkající se velké části populace (a proto je podíl osob v populaci zažívající pocit diskriminace v těchto dvou oblastech vysoký).

V této souvislosti je třeba podotknout, že etnicita (romský původ či barva pleti) představuje zcela převažující hlavní důvod pocíťované diskriminace. Současně je však patrné, že Romové se cítí diskriminováni také z dalších důvodů (za jiný hlavní důvod byl nejčastěji označován věk).

Celkově se alespoň v jedné ze sledovaných oblastí v posledních 12 měsících cítilo diskriminováno z důvodu romského původu 28,4 % (26,0 % – 30,9 %) Romů.

Respondenti, kteří v posledních 12 měsících v některé ze sledovaných oblastí pocítili nerovné (horší) zacházení z důvodu svého romského původu, se s takovým jednáním setkávají poměrně často. Více než polovina z nich uvádí, že je tomu tak jednou za měsíc nebo častěji.

Tabulka č. 102 Jak často respondent pocítuje, že se k němu okolí chová hůře kvůli jeho romskému původu

	Počet	Podíl v %
Denně	12	3,6
Alespoň jednou týdně	50	14,6
Tak jednou za měsíc	120	35,0
Méně často	160	46,8
Celkem	342	100

** Pozn.: 17 respondentů uvedlo, že neví a 2 odmítli odpovědět.*

6.2 Podíl osob, které se cítily být diskriminované (v jakékoliv oblasti) a nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu svého romského původu

Jedná se o headlinový indikátor, který vyjadřuje podíl osob, které nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu romského původu, na celkovém počtu osob, které se cítily být diskriminované alespoň v jedné ze sledovaných oblastí (v posledních 12 měsících).

Tabulka č. 103 Ohlášení poslední zkušenosti, kdy se respondent cítil diskriminovaný

	Počet	Podíl v %
Ano	19	5,3
Ne	336	94,7
Celkem	355	100

Poslední případ pocíťované diskriminace ohlásilo 5,3 % (3,0 % – 7,7 %) osob, které se v posledních 12 měsících cítily diskriminované v alespoň jedné ze sledovaných oblastí.

6.3 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny fyzickému násilí z důvodu romského původu

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl osob, které byly ve sledovaném období vystaveny fyzickému násilí a domnívají se, že to bylo z důvodu romského původu. Dotaz uvádí jako příklad fyzického napadení situaci, kdy respondentu někdo uhodil, někdo do něho strkal, kopal či ho násilně popadl. S takovým jednáním se v posledních 12 měsících setkala 2,7 % respondentů.

Tabulka č. 104 **Osoby vystavené fyzickému násilí v posledních 12 měsících**

	Počet	Podíl v %
Ano	35	2,7
Ne	1 227	97,3
Celkem	1 262	100

Z důvodu romského původu bylo v posledních 12 měsících vystaveno fyzickému násilí 2,7 % (1,8 % – 3,7 %) romské populace. Vyšší podíl napadených je přitom mezi muži (4,2 %) než mezi ženami (1,3 %).

Dvě třetiny respondentů, kteří byli v posledních 12 měsících fyzicky napadeni z důvodu romského původu, uvedly, že se s takovým jednáním setkávají méně často než jednou za měsíc.

6.4 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny obtěžování z důvodu romského původu

Hodnota indikátoru 6.4 vyjadřuje podíl osob, které byly ve sledovaném období vystaveny osobnímu verbálnímu nebo neverbálnímu obtěžování (urážky, výhrůžky, nadávání, posunky, nevhodné pohledy), a domnívají se, že to bylo z důvodu romského původu. Zahrnujeme obtěžování jak v přímém osobním kontaktu, tak obtěžování v elektronické podobě. Podíly vyjadřujeme vždy na celkové populaci a základ tvoří respondenti.

Tabulka č. 105 **Osoby, které mají zkušenost s obtěžováním z důvodu romského původu v průběhu posledních 12 měsíců**

	Urážky, nadávání		Vyhrožování násilím		Urážlivé posunky, nevhodné pohledy		Obtěžování v elektronické podobě*	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano	230	18,7	98	7,9	327	26,7	35	3,2
Ne	995	81,3	1 141	92,1	898	73,3	1 080	96,8
Celkem	1 225	100	1 239	100	1 225	100	1 115	100

* 130 osob nemá ani mobilní telefon, ani nebyly v posledních 12 měsících na internetu.

Respondenti se nejčastěji v posledních 12 měsících setkávali s neverbálním obtěžováním v podobě urážlivých posunků nebo nevhodných pohledů (26,7 %) a také s urážkami a nadávkami (18,7 %). Jedná se o projevy, které respondenti spojovali se svým romským původem. Naopak jen výjimečně byli z tohoto důvodu obtěžováni elektronicky, např. prostřednictvím sms zpráv, e-mailů nebo aplikací pro zasílání zpráv (3,2 %). Současně ovšem platí, že dochází k souběhu negativních zkušeností. Alespoň jednomu z uvedených typů negativního jednání bylo vystaveno 30,0 % respondentů.

S obtěžováním z důvodu romského původu mělo v posledních 12 měsících osobní zkušenost 30 % (27,5 % – 32,5 %) romské populace ve věku nad 16 let.

6.5 Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ fyzického násilí, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání

Vyhodnocujeme společně s indikátorem 6.6.

6.6 Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ obtěžování, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání

Jedná se o podíly osob, které nahlásily poslední případ negativního jednání (fyzického násilí nebo osobního či elektronického obtěžování), na celkovém počtu osob, které byly takovému jednání v posledních 12 měsících alespoň jednou vystaveny.

Tabulka č. 106 **Osoby, které ohlásily poslední případ negativního jednání – fyzického násilí a obtěžování (v posledních 12 měsících)**

	Fyzické násilí		Obtěžování (v osobním i elektronickém kontaktu)	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Ano, ohlásil	18	51,2	33	8,8
Ne, neohlásil	17	48,8	340	91,2
Celkem	35	100	373	100

Poslední případ fyzického násilí ohlásilo 51,2 % (33,7 % – 68,7 %) osob, které je v posledních 12 měsících zažily a poslední případ obtěžování nahlásilo 8,8 % (6,0 % – 11,8 %) osob, které byly takovému jednání v posledních 12 měsících vystaveny.

7. Další oblasti

7.1 Podíl osob, které se účastní voleb

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl osob, které chodí téměř vždy k volbám, na celkovém počtu osob. Účast ve volbách považujeme za výraz politické participace.

Tabulka č. 107 **Byl(a) jste někdy volit (např. v místních, krajských, senátních, parlamentních nebo prezidentských volbách)?**

	Počet	Podíl v %	% z oprávněných
Ano, chodím volit téměř vždy	293	23,5	25,3
Ano, ale chodím volit jen výjimečně	261	20,9	22,5
Ne, voleb se neúčastním	605	48,5	52,2
Ne, zatím jsem neměl(a) možnost volit	88	7,1	–
Celkem	1 247	100	100

Z počtu 1 247 platných odpovědí, 88 respondentů zatím nemělo možnost volit, tedy celkový počet osob oprávněných volit je **1 159**.

Z počtu respondentů, kteří již měli možnost volit, 25,3 % (22,8 % - 27,8 %) uvedlo, že k volbám chodí téměř vždy. Polovina osob oprávněných volit se voleb neúčastní. Pro obecnou populaci nemáme k dispozici srovnatelný údaj.

7.2 Podíl osob, které se účastní parlamentních voleb

Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl osob, které byly volit v posledních volbách do Poslanecké sněmovny (2021), na celkovém počtu osob.

Podíl osob, které uvedly, že v posledních volbách do Poslanecké sněmovny (2021) byly volit, na počtu respondentů, kteří jsou právoplatnými voliči, je necelá pětina, tedy 24,1 % (20,5 % – 27,7 %).

V obecné populaci byl tento podíl osob, které byly volit v posledních volbách v roce 2021, 65,4 % (ČSÚ).

7.3 Podíl osob ve věku od 65 let (65+), které nepobírají starobní důchod

Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti sociálního zabezpečení ve stáří, které je mj. spojeno s rizikem chudoby a sociálního vyloučení. Údaj vyjadřuje podíl osob ve věku od 65 let včetně a více, které nepobírají starobní důchod, na celkovém počtu osob v této věkové kategorii.

Tabulka č. 108 **Osoby 65+ pobírající/nepobírající starobní důchod**

	Počet	Podíl v %
Ano	201	94,1
Ne	13	5,9
Celkem	213	100

Počet respondentů, kterým bylo v době šetření 65 let a více, je v našem souboru celkem 213. Z toho podíl těch, kteří nepobírají starobní důchod, je 5,9 %.

V obecné populaci je tento podíl dle vlastního výpočtu z dat SILC z roku 2021 1 %.

7.4 Podíl dětí respondentů, které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči

Indikátor umožňuje zjistit podíl dětí respondentů žijících mimo vlastní rodinu, ať už v ústavech (institucionalizace výchovy) nebo v náhradních rodinách.

Údaj vyjadřuje podíl vlastních dětí respondentů (do 18 let), které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči, na celkovém počtu vlastních dětí respondentů (do 18 let). Základ tvoří všechny vlastní děti respondentů do 18 let bez ohledu na to, zda s nimi žijí, nebo nežijí, ve společné domácnosti.

Následující tabulka ukazuje strukturu této skupiny dětí z hlediska místa jejich pobytu.

Tabulka č. 109 **Děti do 18 žijící v domácnosti a mimo vlastní rodinu**

	Počet	Podíl v %
V domácnosti s respondentem	1 206	92,2
S druhým rodičem	47	3,6
V náhradní rodinné péči	16	1,2
V ústavní péči	22	1,7
Ve vlastní domácnosti	9	0,7
Jiné	8	0,6
Celkem	1 308	100

Z celkového počtu vlastních dětí do 18 let jich 92,2 % bydlí v jedné domácnosti s respondentem, zbylých necelých 8 % žije mimo domácnost respondenta.

Podíl vlastních dětí respondentů (do 18 let), které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči, na celkovém počtu vlastních dětí respondentů (do 18 let) je celkem 2,9 %. V ústavní péči je 1,7 % dětí respondentů. Pro obecnou populaci tato hodnota není k dispozici.

7.5 Podíl osob bez vlastního bankovního účtu

Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti finančních služeb na úrovni jednotlivců. Vlastnictví bankovního účtu bývá spojováno s přístupem k finančním službám obecně a zprostředkovaně také s možnostmi dalšího rozvoje v rovině osobní (investice do zdraví, vzdělání atd.) či v oblasti trhu práce (příjmy, investice).

Hodnota vyjadřuje podíl osob, které nemají svůj vlastní bankovní účet, na celku osob (respondentů).

Tabulka č. 110 Osoby podle vlastnictví bankovního účtu

	Počet	Podíl v %
Ano, mám svůj samostatný účet	459	36,8
Ano, mám účet společně s dalším členem domácnosti	280	22,4
Nemá	510	40,8
Celkem	1 249	100

Vlastní bankovní účet nemá 63,2 % osob (61,2 % – 65,2 %). V obecné populaci bylo v roce 2021 takových osob podle Světové banky 5 %.

7.6 Podíl domácností bez bankovního účtu

Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti finančních služeb na úrovni domácností. Hodnota vyjadřuje podíl respondentů, v jejichž domácnosti nemá bankovní účet žádný z jejích členů, na počtu domácností.

Tabulka č. 111 Domácnosti podle toho, zda někdo z členů vlastní bankovní účet

Pouze ti, co nemají bankovní účet (N=510).	Počet	Validní %
Ano	123	24,1
Ne	372	72,9
Nevím	15	2,9
Celkem	510	100

Podíl respondentů, žijících v domácnosti, ve které nemá bankovní účet žádný z jejích členů, je 29,8 % (372/1 249). Informace za obecnou populaci není dostupná.

7.7 Podíl domácností, které nejsou vybaveny počítačem

Indikátorem sledujeme vlastnictví PC a obdobných zařízení v souvislosti s rizikem digitální exkluze (vyloučení v oblasti informačních a komunikačních technologií). Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl domácností, které nemají PC, notebook nebo tablet, na celkovém počtu domácností.

Tabulka č. 112 Domácnosti podle vybavení PC, notebookem nebo tabletem

	Počet	Podíl v %
Má	685	60,5
Nemá	448	39,5
Celkem	1 133	100

Podíl domácností, které nemají PC, notebook nebo tablet je 39,5 %. V obecné populaci byl tento podíl v roce 2023 16,9 % (ČSÚ, Příjmy a životní podmínky domácností, jen PC, notebook).

7.8 Podíl dětí (do 15 let), které žijí v domácnostech nevybavených počítačem

Indikátor vyjadřuje podíl dětí ve věku do 15 let, které žijí v domácnosti bez PC, notebooku nebo tabletu, na celkovém počtu dětí do 15 let žijících v domácnostech respondentů.

Tabulka č. 113 Děti do 15 let žijící v domácnosti, která má/nemá PC, notebook nebo tablet

	Počet	Podíl v %
Má	695	63,7
Nemá	396	36,3
Celkem	1 091	100,0

36,3 % dětí do 15 let žije v domácnosti bez PC, notebooku nebo tabletu. Hodnota za obecnou populaci není k dispozici.

7.9 Podíl domácností, které nemají internet

Indikátor se zaměřuje na digitální exkluzi (vyloučení v oblasti informačních a komunikačních technologií). Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl domácností, které nemají internet, na celkovém počtu domácností respondentů.

Tabulka č. 114 Domácnosti podle vybavení internetem

	Počet	Podíl v %
Má internet	930	80,9
Nemá internet	220	19,1
Celkem	1 150	100,0

Podíl domácností, které nemají internet, je 19,1 %. V obecné populaci byl tento podíl v roce 2023 14,0 % (ČSÚ, Příjmy a životní podmínky domácností).

7.10 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících na internetu

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které byly v posledních 12 měsících na internetu, na celkovém počtu osob (respondentů).

Tabulka č. 115 **Byl(a) jste v posledních 12 měsících na internetu?**

	Počet	Podíl v %
Ano	899	70,9
Ne	365	28,8
Neodpověděl/a	4	0,3
Celkem	1 268	100

Podíl osob, které uvedly, že v posledních 12 měsících byly na internetu, je necelých 70,9 % (68,6 % - 73,6 %). V obecné populaci 16–74 let byl v roce 2023 podle Eurostatu podíl 92,8 %.

7.11 Index sociálního vyloučení

Indikátor se zaměřuje na subjektivní dimenzi sociálního vyloučení. Sleduje, zda a nakolik se Romové cítí být vyloučení ze společnosti.

Otázka v dotazníku:

Tabulka č. 116 **Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?**

% odpovědí Souhlasím + Rozhodně souhlasím	Počet	Podíl v %	N
N1 Cítím se vyloučený(á) ze společnosti.	175	14,4	1 214
N2 Život je dnes tak složitý, že se v něm jen stěží můžu orientovat.	579	48,1	1 204
N3 Mám pocit, že to, co dělám, není ostatními doceněno.	407	35,6	1 142
N4 Někteří lidé se na mě dívají spatra (povýšeně) kvůli mému pracovnímu zařazení nebo příjmu.	471	39,0	1 209
N5 Cítím se blízko lidem v oblasti, kde žiji.	795	64,5	1 233

Social Exclusion Index (SEI)

Eurofound (2010, 2012) definuje indikátor jako průměrné skóre odpovědí na 4 položky – pocit vyloučení ze společnosti, ztráty orientace ve složitém životě, nedocenění a stigmatizace (N1–N4). Čím vyšší hodnota na škále 1–5, tím větší pocit sociálního vyloučení.

Index sociálního vyloučení (škála 1–5) byl vypočítán jen za osoby, které odpověděly na všechny 4 položky (N1–N4), N=1 261.

	N	Ø hodnota	Min	Max
SEI	1 261	2,81	1	5

Hodnota Indexu sociálního vyloučení (SEI) je v našem souboru 2,8. V obecné populaci byla v roce 2016 tato hodnota 2,3. (Eurofound, EQLS, 2016).

Kromě uvedených otázek jsme v souvislosti se sociálním vyloučením nabídli respondentům i následující položku, která sleduje etnickou dimenzi sociálního vyloučení, zjišťující pocit stigmatizace z důvodu romského původu.

Tabulka č. 117 **Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?**

% odpovědí Souhlasím + Rozhodně souhlasím	Počet	Podíl v %	N
N6 Někteří lidé se na mě dívají spatra (povýšeně) proto, že jsem Rom/ka.	680	54,4	1249

Vypočítali jsme variantu Indexu sociálního vyloučení (SEI-R), kde poslední položka N4 z původního indexu SEI je nahrazena položkou N6. I tento index byl vypočítán jen za osoby, které odpověděly na všechny 4 položky (N1, N2, N3, N6), N=1 262 (škála 1–5). Hodnota Indexu sociálního vyloučení v této variantě (SEI-R) je ve srovnání s původním SEI mírně vyšší 2,9.

7.12 Důvěra ve veřejné instituce

Indikátor vyjadřuje průměrnou hodnotu důvěry v danou instituci na škále od 1 (instituci vůbec nedůvěřuje) do 10 (má v instituci naprostou důvěru).

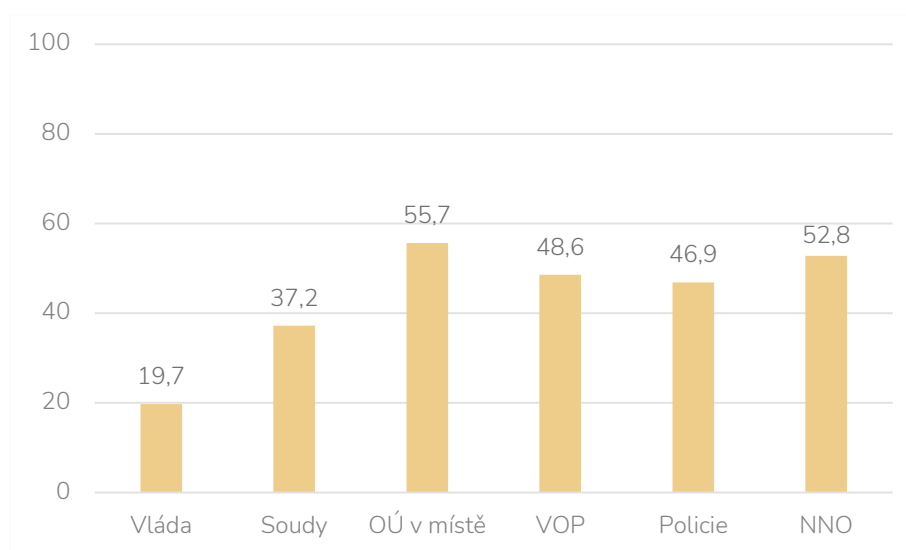
V dotazníku jsme použili otázku: „Do jaké míry Vy osobně důvěřujete následujícím institucím?“ a sledovali jsme vybrané instituce (viz Tabulka č. 118).

Tabulka č. 118 Důvěra ve veřejné instituce

	Počet	Ø hodnota indikátoru	Hodnota za obecnou populaci (2016)
Vláda	1 181	3,4	4,3
Soudy	1 140	4,5	5,0
Obecní úřad v místě bydliště	1 201	5,3	5,9
Veřejný ochránce práv (VOP)	1 157	5,8	X
Policie	766	5,4	6,0
Humanitární, charitativní neziskové organizace (NNO)	998	5,8	5,5

V následujícím grafu vidíme podíl osob, které na škále důvěry od 1 až 10 odpověděly hodnotou od 6 do 10, tedy od mírné až po naprostou důvěru v danou instituci.

Graf č. 3 Podíl osob, které institucím důvěřují (v %)

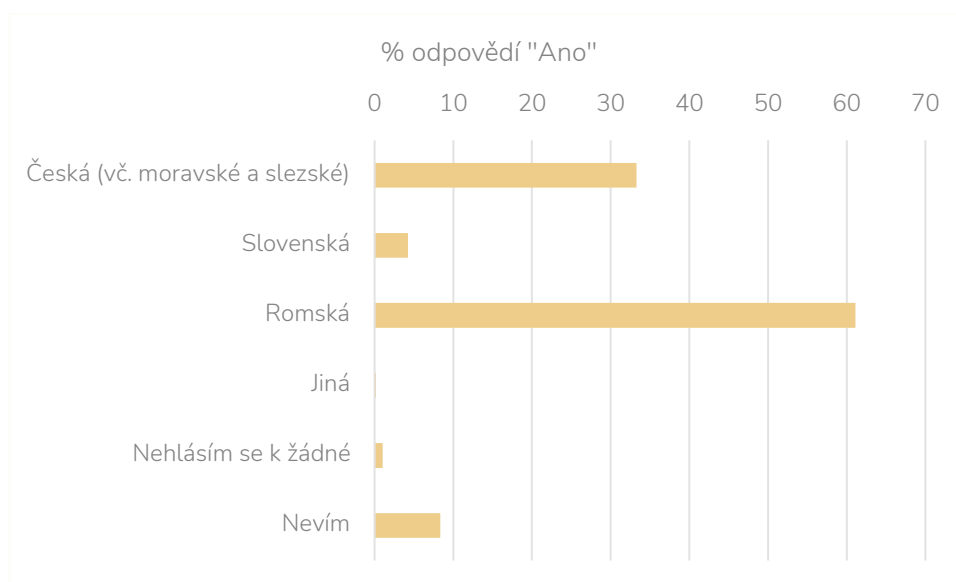
Výsledek z grafu koresponduje s hodnotami v tabulce, tedy instituce s nejmenší důvěrou u respondentů jsou vláda a soudy. Naopak největší důvěru vyjadřují respondenti směrem k obecním úřadům a humanitárním a charitativním organizacím. U těchto institucí převažuje podíl osob důvěřujících nad těmi, které uvedly, že instituci nedůvěřují (odpovědi od 1 až 5).

Při srovnání hodnot vidíme celkově menší míru důvěry romských respondentů ke sledovaným institucím než u obecné populace s výjimkou obecního úřadu a humanitárních a NNO organizací. Nejmarkantnější rozdíl nacházíme u vnímání vlády. (Eurofound, EQLS, 2016).

7.13 Podíl osob, které se v posledním Sčítání lidu, domů a bytů přihlásily k romské národnosti

Indikátor považujeme za hrubý ukazatel důvěry v možnost svobodného a bezpečného vyjádření etnické identity. Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl osob, které podle svého tvrzení v posledním SLDB (2021) uvedly národnost romskou, na celkovém počtu osob (respondentů).

Graf č. 4 Jakou národnost jste uvedl(a) v posledním sčítání lidu?

Z celkového počtu 1 268 respondentů 775 (61,1 %) uvedlo, že se v posledním Sčítání lidu hlásilo k romské národnosti, ať už samostatně nebo v kombinaci s jinou národností.

7.14 Znalost romštiny

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které subjektivně hodnotí svoji znalost romského jazyka jako dobrou nebo výbornou na celkovém počtu osob.

Tabulka č. 119 Jak byste o sobě řekl(a), že umíte romsky?

	Všichni respondenti		Osoby 16–24 let	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Výborně	306	24,2	27	11,4
Dobře	560	44,2	99	42,6
Málo	311	24,5	73	31,3
Vůbec	82	6,4	30	12,8
Neví/Neuvedeno	9	0,7	5	2,0
Celkem	1 268	100	233	100

Dvě třetiny všech respondentů (67,1 %) uvedly, že romsky umí výborně nebo dobře, přičemž 22 % uvedlo výborně. Ovšem jak vidíme, v nejmladší věkové skupině respondentů je deklarovaná znalost romštiny slabší, dle vlastních slov umí romsky výborně pouze desetina.

7.15 Podíl rodičů, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému

Indikátorem zjišťujeme míru odrazování od užívání romského jazyka v rámci školského systému, což souvisí s dokumentem Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Jedná se o Úmluvu Rady Evropy, ve které se státy (vč. České republiky) zavazují odstraňovat překážky bránící zachování vybraných regionálních nebo menšinových jazyků a podporovat jejich užívání na svém území.

Indikátor vyjadřuje podíl osob, které se v posledních 5 letech setkaly s tím, že jim (nebo jejich manželům/manželkám, partnerům/partnerkám) učitel/ka nebo pracovník školského poradenského zařízení doporučoval/a, aby na své děti nemluvily romsky, na celku osob, jejichž děti chodily v posledních 5 letech do školy. Údaj sledujeme u respondentů, kteří uvedli, že na své děti mluví alespoň někdy romsky (N=510).

Tabulka č. 120 **Rodiče, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému**

	Počet	Podíl v %
Ano, setkali se s tím	52	10,2
Nesetkali se s tím	458	89,8
Celkem	510	100

Z osob, které uvedly, že na své dítě/děti mluví aspoň někdy romsky a zároveň aspoň jedno z jejich dětí chodilo v posledních 5 letech do školy, 10,2 % uvedlo, že se setkalo s tím, že jim učitel/ka nebo pracovník/pracovnice PPP doporučoval nemluvit na své děti romsky.

Shrnutí a závěry

V závěrečné kapitole rekapitulujeme zjištění představená v detailu v předcházející části. Nevěnujeme se již všem sledovaným indikátorům, ani nekopírujeme jejich pořadí v hlavní části textu, ale vybíráme ty, které nejlépe ilustrují celkovou situaci a snažíme se o jejich větší propojení a souvislosti.

Nejprve se zaměřujeme na srovnání zjištěných hodnot mezi romskou a obecnou populací. Následuje srovnání hodnot naměřených v prvním a druhém výběrovém šetření romské populace. Věnujeme se zejména těm hodnotám, které indikují významnější změnu. Uvádíme také spolehlivost výsledků a použitelnost zvolených postupů k jejich dosažení pro případné opakované použití. Na úplný závěr se vyjadřujeme k socioekonomické situaci romské populace v obecnějším duchu a konstatujeme hlavní závěry.

Srovnání naměřených hodnot u romské a obecné populace

Mezi romskou a obecnou populací jsou zásadní rozdíly už v sociodemografických charakteristikách. Populace jsou si blízké pouze z hlediska rodinného stavu, jinak je romská populace ve srovnání s obecnou populací výrazně mladší, což může být způsobeno jak odlišným reprodukčním chováním, tak také úmrtností v nižším věku. Tomu by nasvědčoval nízký podíl osob nad 65 let v dospělé populaci (13,5 %), který je výrazně nižší než v obecné populaci ČR (23 % v populaci nad 16 let). Ve vyšších věkových kategoriích (nad 75 let) se pak rozdíly ještě prohlubují. Na rozdíl od obecné populace jsou muži v průměru starší než ženy. Domácnosti romských respondentů jsou v drtivé většině domácnosti vícečetné (od dvou do šesti osob), osaměle žijí zejména ovdovělí lidé starší 55 let. Největší podíl respondentů má dvě až tři děti, 24 % má však i čtyři a více dětí.

Klíčové rozdíly mezi populacemi, které ovlivňují pozice v dalších oblastech, spočívají v dosaženém vzdělání. Zatímco v obecné populaci ve věkové kategorii 20–64 let dosáhlo maximálně základního vzdělání 6 % osob, v romské populaci to bylo 59 % a 5 % nedokončilo ani základní školu. Obě populace sice mají srovnatelný podíl vyučených starších 16 let (asi 30 %), v obecné populaci však následují vysoké podíly jak osob s maturitou, tak s dosaženým terciárním vzděláním, které se v romské populaci pohybují na úrovni několika málo procentních bodů.

Potenciální úroveň dosaženého vzdělání v romské populaci má předpoklad se v případě budoucí generace zvyšovat, když 47 % dětí respondentů ve věku 15–18 navštěvuje vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 3 (i když oproti obecné populaci, kde je tento podíl 78 %, je to stále značný nepoměr), pokud se však podaří v něm tyto děti udržet. 36 % respondentů totiž opustilo vzdělávací systém před dovršením 16 let a ve věkové skupině 18–24 let skončilo s nejvýše základním vzděláním 60 % osob (v obecné populaci to bylo 6 %).

Za pozitivní zjištění lze požadovat podíl osob ve věku 25–64 let, které se účastnily celoživotního vzdělávání či vzdělávání dospělých. Podíl v romské populaci se přibližuje podílu v obecné populaci (Interval spolehlivosti pro romskou populaci je 0,2 – 4,8 %, podíl v obecné populaci byl v roce 2022 9,4 %). To by mohlo naznačovat, že osoby z romské populace si v individuálních případech doplňují chybějící vzdělání v pozdějším věku, v průběhu ekonomicky aktivního života. Na generační změnu by ukazovalo i to, že 19 % osob dosáhlo vyššího vzdělání než jejich rodiče, byť může být z větší části způsobena dosažením pouze vyššího sekundárního vzdělání, tj. středoškolského vzdělání jakéhokoliv typu (s maturitou, s výučním listem nebo bez maturity či bez vyučení). Pro 91 % dětí si jejich rodiče zároveň přejí vyšší vzdělání, než mají sami a pro 44 % z nich si přejí středoškolské vzdělání s maturitou. Za další pozitivní generační změnu můžeme označit to, že základní školu mimo hlavní vzdělávací proud (tj. zvláštní, praktickou, speciální nebo pomocnou) navštěvovalo podle svého vyjádření 17 % respondentů, ale podíl jejich dětí ve věku 6–15 let v takové škole je již „pouze“ 9 %.

Necelá polovina dětí ve věku 3–6 let podle vyjádření rodičů navštěvuje předškolní zařízení s tím, že u dětí ve věku 5–6 let, zřejmě vlivem povinného předškolního vzdělávání, roste až na úroveň 79 %. Etnicky segregovanou školu, ve které jsou podle soudu rodičů všechny nebo většina dětí romských, navštěvuje 21 % jejich dětí na základní škole a dalších 12 % dětí ve věku 3–6 let, které navštěvují mateřskou školu.

Co se týká oblasti trhu práce, bezmála polovina (45 %) romské populace ve věku 20–64 let má placenou práci, v obecné populaci je to 81 %. Naprostá většina pracuje na plný úvazek, částečné úvazky jsou častější u žen (24,0 % všech pracujících žen) než u mužů (pouze 4,5 %). Genderový rozdíl je tedy v tomto ohledu výraznější než u obecné populace, kde na částečný úvazek v roce 2022 pracovalo 2,6 % mužů a 10 % žen.

Asi 11 % osob pracuje bez písemně uzavřené pracovní smlouvy. Na marginalizované postavení romských pracovníků na trhu práce pak dále ukazuje koncentrace na nejnižších pozicích – plnou polovinu pracujících totiž tvoří nekvalifikovaní dělníci. Romská populace je také v mnohem vyšší míře vystavena nejistotě v zaměstnání, když polovina zaměstnanců ve věku 20–64 let má uzavřenu smlouvu na dobu určitou, 20 % z nich jsou pak dohody o pracovní činnosti. To je výrazně vyšší hodnota než pro obecnou populaci, u které je na dobu určitou zaměstnáno 6,7 % zaměstnanců. Zaměstnanost Romů je tvořena především závislou prací – v postavení zaměstnanců bylo plných 90 % všech pracujících, zbytek tvořili živnostníci – OSVČ bez zaměstnanců (8 %) a podnikatelé se zaměstnanci (2 %).

Míra nezaměstnanosti ve věkové kategorii 20–64 let, konstruovaná dle definice ILO, podle níž jsou za nezaměstnané považovány ty osoby, které současně a) neměly žádné zaměstnání, b) aktivně hledaly práci a c) byly schopny nastoupit do 2 týdnů, dosahuje 18 %, v obecné populaci je tato míra 2,5 %. Z toho mj. plyne, že většina osob v romské populaci, které nemají placenou práci, aktivně zaměstnání nehledá. Vyšší míru nezaměstnanosti přitom vykazují ženy (25,8 %) oproti mužům (12,1 %).

V posledních pěti letech pak bylo alespoň jednou evidováno na úřadu práce 50 % osob (včetně současných uchazečů o zaměstnání). Většina z nich byla v registru nezaměstnaných dlouhodobě (66 %) a/nebo opakovaně (60 %). Opakovaná a dlouhodobá nezaměstnanost přitom jdou ruku v ruce – 42 % všech, kteří mají zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech, bylo v daném období evidováno vícekrát a současně alespoň jedna z jejich evidencí trvala déle než jeden rok. Vysoké hodnoty ukazují na značnou marginalizaci romské populace na pracovním trhu. Zároveň 38 % osob ve věku 20–64 let, které byly v posledních pěti letech alespoň jednou evidované na ÚP ČR, se podle svých slov zúčastnilo programů aktivní politiky zaměstnanosti. Nejvyšší podíl z nich má zkušenost s účastí na veřejně prospěšných pracích.

Vysokou hodnotu vykazuje také podíl mladých ve věku 16–29 let bez vazby na pracovní trh nebo vzdělávání, jde o 53 % osob. U obecné populace je tento indikátor sledován pro populaci od 15 let, srovnatelnost hodnot tedy není úplná, nicméně hodnota 10 % indikuje vysoký rozdíl hodnot při srovnání populací. V romské populaci je také výrazný genderový rozdíl – v postavení mimo zaměstnání a vzdělávání jsou častěji mladé romské ženy. Většina z nich je totiž na mateřské nebo rodičovské dovolené. Péče o dítě či další osobu je převládajícím důvodem pro ekonomickou neaktivitu u 61 % romských žen. Znevýhodněné postavení romských žen na trhu práce nejlépe indikuje rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen, který činí 36 procentních bodů v neprospěch žen. V obecné populaci je tento rozdíl 15 p. b.

Nepříznivé postavení romské populace na trhu práce se pochopitelně odráží také v jejich příjmové a materiální situaci. Mediánový příjem na osobu v domácnosti se v romské populaci pohybuje kolem 11 tisíc korun a míra ohrožení příjmovou chudobou se pohybuje v intervalu 43,2 % – 50,2 %. I když je potřeba brát oba údaje jako orientační, protože velká část respondentů částku celkových příjmů své domácnosti nesdělila (buď ji sdělit odmítla, nebo ji neznala), rozdíl oproti obecné populaci je vysoký, v obecné populaci je mediánový příjem bezmála dvakrát vyšší a ohrožení chudobou je pětikrát nižší. V závažné materiální deprivaci, definované jako nemožnost dovolit si z finančních důvodů 4 a více z 9 sledovaných položek, je 35 % osob a 38 % dětí do 18 let, v obecné populaci jsou to pouhá 3 %, respektive 5 %. Více než tři čtvrtiny romských domácností si nemohou dovolit dostatečně vytápět svůj byt, 73 % pokrýt nečekaný výdaj ve výši 14 tisíc korun, splácet včas půjčky a 70 % si nemůže dovolit týdenní dovolenou mimo domov. Auto vlastní 54 % osob. V sociální a materiální deprivaci definované jako nemožnost dovolit si z finančních důvodů 5 a více ze 13 sledovaných položek, se ocitá 51 % romské populace, v obecné populaci pouze 6 %. Zhruba polovina romské populace si nemůže dovolit obměňovat nábytek za nový, pravidelnou placenou volnočasovou aktivitu nebo kapesné pro vlastní potřebu. Zadlužených domácností respondentů je takřka polovina, aktuálně v exekuci je ale podle vyjádření respondentů „jen“ 17 %.

Oblastí, kde se špatná příjmová a materiální situace výrazně promítá, je kvalita bydlení a vybavení domácností. Ve vlastním bydlení žije pouze 15 % osob, největší podíl (78 %) si bydlení pronajímá. V obecné populaci je tomu takřka přesně naopak, ve vlastním žije 73 % osob. Přes vysoký podíl chybějících odpovědí je také zjevný velký rozdíl mezi podílem těch, kteří vydávají na náklady na bydlení více než 40 % svých příjmů. V romské populaci je to 33 %, v obecné populaci 9 %. Takřka čtvrtina (23 %) domácností romských respondentů měla v posledním roce nedoplatky na nájemném,

úhradách za užívání bytu, fondu oprav, obdobný podíl domácností měl nedoplatky na službách spojených s bydlením (teplo, elektřina, plyn či voda). V obecné populaci jsou tyto podíly řádově nižší, kolem 2 %. 24 % osob z romské populace žije ve stavu bytové deprivace, nejčastěji jde o tmavý (16 %) či vlhký byt (9 %). V obecné populaci je to 9 %. Dalším aspektem je deprivace hlukem, o které referuje 36 % respondentů. Segregovaně, tj. v domě či ulici, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové, bydlí 44 % osob.

Nejzřetelnějším aspektem nízké kvality bydlení romské populace je přelidňenost a nedostatek místa, která je posuzována několika způsoby, včetně hodnocení samotného respondenta. V domácnostech, které nesplňují požadavky na počet místností ve vztahu k početnosti a složení domácnosti podle definice Eurostatu žije 90 % domácností romských respondentů. V obecné populaci je to pouze 16 %. Průměrná plocha připadající na jednoho člena je v romské populaci poloviční ve srovnání s obecnou populací (19 m² versus 37 m²). 35 % osob také subjektivně hodnotí nedostatek místa jako jeden z problémů svého obydlí. Romská populace žijící v nájemním bydlení se také nachází ve velké nejistotě bydlení, když smlouvu na dobu neurčitou má pouze 38 % domácností romských respondentů. Smlouvy na dobu určitou jsou nejčastěji (69 %) uzavřeny pouze na jeden rok.

Při hodnocení situace romské populace je pozoruhodné, že deklarovaný zdravotní stav této populace neodpovídá míře chudoby, nízké kvalitě bydlení a postavení na trhu práce, neboť hodnoty řady indikátorů postavených na subjektivním hodnocení zdravotního stavu dosahují úrovně srovnatelné s obecnou populací. Například jako velmi dobrý nebo dobrý hodnotí svůj stav 65 % osob, v obecné populaci to bylo 68 %. Dlouhodobým zdravotním problémem nebo nemocí trpí 27 % romské populace, u obecné populace je tento podíl dokonce vyšší, a to 35 %. Dlouhodobě omezeno v běžných činnostech je 28 % romské populace a 27 % obecné populace. Podobnost populací v tomto ohledu je však možné relativizovat odlišnou demografickou strukturou romské populace, která je oproti obecné populaci výrazně mladší. Sledované zdravotní problémy se budou častěji projevovat u starších osob, kterých je v romské populaci oproti obecné populaci výrazně méně. Více než třetina romské populace (37 %) je však ohrožena depresí, indikovanou prostřednictvím skóre pěti položek (tzn. nejde o přímé subjektivní hodnocení vlastního duševního stavu).

Relativně malá část osob z romské populace má zkušenost s neuspokojením svých potřeb u praktických lékařů i specialistů (kolem 10 %), s výjimkou zubních lékařů, které v posledních 12 měsících navštívilo 23 % osob z romské populace tehdy, když to potřebovaly. U obecné populace jsou však oba podíly řádově nižší, kolem 2 %.

Co se týče vlastní péče o zdraví, podle vyjádření respondentů v posledních 12 měsících navštívilo praktického lékaře 56 %, zubního lékaře 20 % osob z romské populace a gynekologa 44 % romských žen. U obecné populace jsou podíly opět výrazně vyšší, v posledních 12 měsících před dotazováním navštívilo 75 % populace praktického a 76 % zubního lékaře. Relativně vysoký podíl 58 % romské populace není registrován u zubního lékaře a 26 % žen ve věku 16 a více let není registrováno u gynekologa. U praktického lékaře není registrováno pouze 9 % osob. U čtvrtiny populace je patrné, že jejich chudoba zasahuje do dostupnosti léčby – u 25 % osob, jimž byly lékařem předepsány léky

s doplatkem, se v posledních 12 měsících alespoň jednou stalo, že si předepsané léky nevyzvedly, protože neměly peníze na úhradu doplatku.

Ze srovnání hodnot, které popisují socioekonomickou situaci romské a obecné populace jednoznačně vyplývá, že postavení populací je značně odlišné, a že situace Romů je v převážné většině sledovaných indikátorů výrazně horší.

Kromě socioekonomické situace jsme také zjišťovali zkušenosti romské populace s nerovným zacházením vymezeným jako situace, kdy se osoba cítila, že se k ní někdo choval jinak – hůře než k ostatním, a to z důvodu romského původu. Alespoň v jedné ze sledovaných oblastí (kontakt se školou, při hledání zaměstnání, bydlení, v práci, při využívání zdravotnických služeb a při žádosti o pomoc v sociální oblasti) se v posledních 12 měsících cítilo být v takové situaci, tj. diskriminováno, 28 % osob. Vůbec nejčastěji to bylo při hledání bydlení (48 % těch, kteří bydlení hledali), při hledání zaměstnání (35 % hledajících práci) a také při kontaktu se systémem sociální pomoci (jako diskriminována se cítila čtvrtina těch, kteří žádali úřady o pomoc v sociální oblasti). Přímo obtěžujícímu jednání ze strany druhých kvůli romskému původu bylo podle svých slov vystaveno 30 % osob. Nejčastěji šlo o urážlivé posunky či nevhodné pohledy (27 %) a urážky a nadávání (19 %). Většina však takové zkušenosti neohlašuje (poslední případ v posledních 12 měsících ohlásilo pouze 10 % poškozených), pokud jde ale o případy fyzického násilí, poslední takový zážitek ohlásila polovina poškozených. K takovému jednání však dochází relativně zřídka (referují o nich pouze 3 % osob).

Pokud jde o důvěru v občanskou společnost, 56 % Romů důvěřuje obecním úřadům v místě jejich bydliště, 52 % neziskovým organizacím a nejméně jich důvěřuje vládě (20 %). Posledních parlamentních voleb se podle svého vyjádření účastnila necelá pětina, v obecné populaci to bylo 65 %. V kontextu výše uvedeného je do jisté míry překvapivé, že hodnota indexu sociálního vyloučení na škále 1 až 5 je v romské populaci velmi blízko hodnotě populace obecné, a to 2,8, respektive 2,3. Pokud jsme v indexu nahradili jednu položku pocitu vyloučení z důvodu etnického původu, hodnota vzrostla velmi mírně, a to na 2,9.

Srovnání hodnot naměřených v prvním a druhém šetření

V Souhrnné tabulce hodnot indikátorů jsou uvedeny hodnoty všech sledovaných indikátorů jak za druhé, tak první šetření, stejně jako hodnoty platné pro obecnou populaci v době sběru (nebo v té době nejaktuálněji dostupné). U hodnot za druhé šetření jsou tam, kde to bylo z povahy indikátoru možné a smysluplné, uvedeny také intervaly spolehlivosti. Pokud hodnota indikátoru pro první šetření nespadá do tohoto intervalu spolehlivosti, je dopočítán interval spolehlivosti i pro hodnotu z prvního šetření. Jak již bylo řečeno v úvodu zprávy, tyto intervaly říkají, v jakém rozsahu lze hodnotu

indikátoru očekávat v celé romské populaci¹⁸. Změnu v čase, tedy mezi prvním a druhým šetřením, lze pak usuzovat v případě, když hodnota indikátoru platná pro první šetření nespadá do intervalu spolehlivosti druhého šetření nebo se intervaly nepřekrývají.

Z celkového počtu 105 indikátorů spadají u více než poloviny hodnoty pro první šetření do intervalu spolehlivosti druhého šetření nebo se oba intervaly překrývají. To znamená, že v polovině indikátorů jsme v obou šetřeních naměřili totožné hodnoty, což považujeme za důkaz jejich reliability, tedy spolehlivosti. Zároveň jde o potvrzení, že zvolené metodologické postupy budou při opakovaném použití přinášet srovnatelné výsledky. V případě druhé poloviny indikátorů vykazuje jejich část pouze malou změnu. Komentujeme tedy pouze ty, kde indikujeme změnu výraznější (alespoň 5 p. b.) a překvapivou. Lze předeslat, že identifikované změny jsou převážně pozitivní¹⁹.

Mezi prvním a druhým šetřením se:

- o 5 p. b. se snížil počet osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let;
- o 5 p. b. zvýšil podíl žen, které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa;
- o 7 p. b. snížil podíl osob, které nejsou registrovány u praktického lékaře;
- o 5 p. b. snížil podíl osob žijících v domácnosti ve stavu bytové deprivace;
- o 12 p. b. snížil podíl osob žijících v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu;
- o 13 p. b. zvýšil podíl přelidněných domácností;
- o 11 p. b. snížil podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném nebo na splátkách hypotéčního úvěru na bydlení;
- o 17 p. b. snížil podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na službách spojených s bydlením;
- o 6 p. b. zvýšil podíl domácností, které pobírají dávky na bydlení;

¹⁸ V textu samotném uvádíme pro větší srozumitelnost vždy hodnotu platnou pro výběrový soubor, která se obvykle nachází uprostřed intervalu spolehlivosti. V kapitole Shrnutí a závěry je navíc tato hodnota zaokrouhlená na celá čísla (obvykle v %).

¹⁹ Hodnocení změny jako pozitivní či negativní je založeno na jasné normativní interpretaci indikátorů, jež byla jedním z kritérií jejich výběru.

- o 17 p. b. snížil podíl osob žijících v bytech nebo domech, které považujeme za nevhodné z důvodu extrémní segregace, špatného zabezpečení, špatného hygienického stavu, špatného stavebně technického stavu;
- o 5 p. b. se snížil podíl osob mladších 18 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace;
- o 10 p. b. snížil podíl domácností, které nemají internet.

Závěr

Závěrem lze říci, že rozdíly v socioekonomické situaci romské populace ve srovnání s populací obecnou jsou, stejně jako v prvním výběrovém šetření, významné a mnohdy řádově odlišné, a to v neprospěch romské populace. Nejvýraznější jsou v případě dosažené úrovně vzdělání, zaměstnanosti a nezaměstnanosti, dále ve vlastnictví, příjmové chudobě a materiální deprivaci, kvalitě bydlení a jistotě bydlení. Romové v mnohem menší míře vlastní statky běžné v obecné populaci, jako je vlastní bydlení nebo auto. Jsou vystaveni nerovnému zacházení zejména při hledání bydlení a zaměstnání. Nízká úroveň dosaženého vzdělání a materiální deprivace je však relativizována tím, že většina romské populace používá a je ochotna investovat do nových technologií, jako je počítač a internet, a dokonce v tomto směru dosahuje obdobné úrovně jako obecná populace. Také je patrný sice pozvolný, ale pozitivní vývoj, a to jednak v poklesu předčasného opouštění vzdělávacího systému a nárůstu podílu osob s vyšším než pouze základním vzděláním, tak i v dalších indikátorech jako je pokles materiální deprivace, dluhů spojených s bydlením apod. U posledního ze jmenovaných zaznamenáváme nejvýznamnější změnu v situaci romské populace. Zda jde o trend, nebo náhodný výkyv však může potvrdit až další šetření. Po realizaci dvou výběrových šetření můžeme nicméně konstatovat, že o situaci romské populace máme výrazně více informací než v minulosti. Šetření umožnilo kvantifikaci řady aspektů její socioekonomické situace a alespoň do určité míry také míru znevýhodnění oproti obecné populaci v ČR. Srovnání pouze dvou časových bodů a krátký interval mezi oběma šetřeními neposkytuje dostatečný prostor pro zachycení změny v čase – k tomu bude potřeba šetření pravidelně opakovat.

Souhrnná tabulka hodnot indikátorů

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
1. VZDĚLÁVÁNÍ							
1.1	Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují předškolní vzdělávání.	41,4	43,9	88,5	89,5	Roky: 2020, 2023 Statistická ročenka školství 2020/21; Statistická ročenka ČR 2021, ČŠI 2023	
1.2	Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují mateřskou školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“.	14,5	11,6	–	–		
1.3	Podíl osob ve věku 15–18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání).	50,2	46,7	81,8	78,4	Roky: 2020, 2021 Eurostat; Statistická ročenka školství 2021, 2022	
1.4	Podíl osob ve věku 19–24 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 5 nebo vyšší (terciární vzdělávání).	–	–	36,5	37,5	Roky: 2020, 2021 Eurostat, Statistická ročenka ČR 2021, 2022	

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
1.5	Podíl osob ve věku 16–24 let, které se účastní vzdělávání.	21,4	30,9	73,9	72,4	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS; 15–24 let	
1.6	Podíl osob ve věku 25–64 let, které se účastní vzdělávání.	3,3	2,5 0,2–4,8	5,8	9,4	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	
1.7	Podíl osob ve věku 20–24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3+).	42,7	40,2 35,3–45,1	89,3	90,3	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	
1.8	Podíl osob ve věku 30–34 let, které dosáhly terciárního vzdělání (ISCED 5+).	0	–	36,5	36,5	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	
1.9	Podíl osob ve věku 20–64 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2).	58,2	59,6 57,6–61,6	6,0	5,9	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	
1.10	Podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let.	46,1 43,7–48,6	36,0 33,5–38,4	–	–		
1.11	Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém	61,3	64,0	6,4	6,2	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	
1.12	Podíl dětí ve věku 6–15 let, které navštěvují školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“.	15,8	21,3 18,4–24,2	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
1.13	Podíl dětí, které pravidelně (alespoň 1 týdně) navštěvují organizované volnočasové aktivity.	35,0	42,0	–	–		
1.14	Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí vyšší vzdělání, než mají sami.	87,0	91,0	–	–		
1.15	Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího.	40,4	43,9	–	–		
1.16	Podíl osob, které dosáhly vyššího vzdělání než jejich rodiče.	27,4 24,9–29,9	19,4 17,4–21,4	–	–		
1.17	Podíl osob starších 16 let s nedokončeným základním vzděláním	9,6	5,8 2,9 % - 8,6 %	–	–		
1.18	Podíl osob starších 16 let, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu.	–	17,3 15,3 % - 19,3 %	–	–		
1.19	Podíl dětí ve věku 6–15 let, které navštěvují jinou než běžnou základní školu.	8,0	9,0	–	–		
2. TRH PRÁCE							
2.1	Míra placené práce	49,6 46,8–52,4	45,0 41,8–48,2	80,0	81,3	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS.	

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
2.2	Podíl osob ve věku 20–64 let, které pracují na plný úvazek.	–	88,3 85,1–91,5	94,5	94,1	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS	Podíl na celkové zaměstnanosti
2.3	Podíl osob ve věku 20–64 let, které jsou zaměstnány na dobu určitou.	38,1 33,9–42,3	50,5 45,0–56,0	6,3	6,7	Roky: 2021, 2023 Eurostat LFS.	Podíl na počtu zaměstnanců
2.4	Míra nezaměstnanosti osob ve věku 20–64 let	11,8 9,1–14,2	17,6 14,2–21,0	2,8	2,5	Roky: 2021, 2023 Eurostat LFS.	
2.5	Registrovaná nezaměstnanost (podíl nezaměstnaných osob)	26,1 23,6–28,5	18,8 16,3–21,3	3,9	4	Roky: 2021, 2022 MPSV, vlastní výpočet.	Hodnoty z 1 a 2. šetření nejsou srovnatelné z důvodu odlišného výpočtu.
2.6	Zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech	–	49,8 46,6–53,1	–	–		
2.7	Účast v programech aktivní politiky zaměstnanosti v posledních 5 letech	–	37,8 33,4–42,3	–	–		
2.8	Podíl mladých lidí ve věku 16–29 let, jejichž hlavní aktivitou není zaměstnání (práce), škola nebo odborná příprava (NEET).	51,5	52,5 47,7–57,5	10,9	10,1	Roky: 2021, 2023 Eurostat LFS	Hodnota za obecnou populaci ČR pro věkovou kategorii 15–29 let.

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
2.9	Discouraged workers: Podíl osob, které mají zájem pracovat, ale zaměstnání aktivně nehledají, protože jsou přesvědčeny, že je nikdo nezaměstná.	2,6 1,7–3,4	1,4 0,6–2,1	–	–		Dostupná data Eurostatu za OP nejsou reliabilní.
2.10	Podíl žen ve věku 20–64 let, které v současnosti nejsou ekonomicky aktivní, jež nehledají práci z důvodu péče o malé děti, seniory nebo nemocné příbuzné.	29,8 26,1–33,4	36,7 32,6–40,8	8,3	–	Rok 2021. Data VŠPS, vlastní výpočet.	Výpočet z dat 4. čt. 2021, srovnatelné orientačně .
2.11	Rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen: rozdíl mezi mírou placené práce žen a mužů, osoby ve věku 20–64 let	30,8 p. b.	35,8 p. b.	15,4 p. b.	14,9 p. b.	Roky: 2021, 2022 Eurostat LFS, vlastní výpočet.	
3. ZDRAVÍ							
3.1	Podíl osob, které subjektivně hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý	65,9	65,0 62,3–67,6	67,7	68	Roky: 2021, 2022 Eurostat EU-SILC	
3.2	Podíl osob, které trpí dlouhodobým zdravotním problémem nebo dlouhodobou nemocí.	26,8	26,9 24,4–29,3	33,0	35	Roky: 2021, 2022 Eurostat EU-SILC	
3.3	Podíl osob, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v běžných činnostech.	25,0	28,0 25,5–30,4	24,8	26,7	Roky: 2021, 2022 Eurostat EU-SILC	

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
3.4	Duševní zdraví (WHO-5 Well-being Index)	55,0 53,7–56,2	58,8 57,4–60,2	63	–	Roky 2016 Eurofound EQLS	Jedná se o průměrnou hodnotu souhrnného indexu; skóre v rozmezí od 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší).
3.5	Podíl osob, které jsou ohroženy depresí.	40,3 37,8–42,8	36,7 33,9–39,4	–	–		
3.6	Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista	*15,6	11,1 8,7–13,6	2,5	1,8	Roky: 2021, 2022 *Eurostat EU-SILC	Nepřesné; hodnoty z obou šetření nejsou plně srovnatelné z důvodu úpravy znění otázky.
3.7	Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče	*25,2	23,4 18,3–28,5	2,3	2,5	Roky: 2021, 2022 Eurostat EU-SILC	Nepřesné; hodnoty z obou šetření nejsou plně srovnatelné z důvodu úpravy znění otázky.

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
3.8	Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost	–	9,8 5,9–13,7	–	–		
3.9	Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily praktického lékaře.	53,6	55,9 53,2–58,7	74,5	74,5	Hodnota za rok 2019, novější není k dispozici. Populace ČR 15+. Eurostat EHIS	
3.10	Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily zubaře.	22,5	20,3 18,0–22,6	75,6	75,6	Hodnota za rok 2019, novější není k dispozici. Populace ČR 15+. Eurostat EHIS	
3.11	Podíl žen, které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa.	31,9 28,5–35,3	44,0 40,1–47,9	–	–		
3.12	Podíl osob, které kouří.	74,2 72,1–76,4	71,0 68,5–73,5	– 23,1 tabák 4,8 elektron.	– 24,4 tabák 10,2 elektron.	Roky: 2020, 2022 SZÚ 2021, SZÚ 2023.	Za obecnou populaci není dostupný souhrnný údaj; populace ČR 15+.
3.13	Podíl osob, které konzumují alkohol.	83,2 81,4–85,1	88,4 86,6–90,2	84,2	81	Roky: 2020, 2022 SZÚ.	Populace ČR 15+.

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
3.14	Podíl osob, které nejsou registrovány u praktického lékaře.	19,7 18,3–22,3	9,1 7,5–10,7	–	–		
3.15	Podíl osob, které nejsou registrovány u zubaře.	57,1	57,6 54,9–60,4	–	–		
3.16	Podíl žen, které nejsou registrovány u gynekologa.	–	26,1 22,8–29,5	–	–		
3.17	Průměrný věk žen při narození prvního dítěte	20,0 let	20,5 roku 20,1–20,9	–	–		Hodnota indikátoru za všechny romské ženy v daném šetření. 1. dítě porodily v letech 1957–2023.
3.18	Podíl osob, které si nemohly dovolit léky na svoji léčbu (v posledních 12 měsících).	–	25,3 21,5–29,1	–	–		
3.19	Podíl osob, které vnímají gambling jako významný problém ve svém okolí.	31,4 29,1–33,8	36,8 34,0–39,7	–	–	Hodnoty z obou šetření nejsou plně srovnatelné z důvodu úpravy otázky.	
3.20	Podíl osob, které vnímají drogy jako významný problém ve svém okolí.	38,3 35,9–40,8	47,4 44,5–50,4	–	–	Hodnoty z obou šetření	

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
						nejsou plně srovnatelné z důvodu úpravy otázky.	
3.21	Rozdíl v naději dožití při narození (střední délce života) mezi obecnou a romskou populací	–	–	–	–		
4. BYDLENÍ							
4.1	Podíl osob žijících v domácnosti ve stavu bytové deprivace	31,5 29,2 – 33,8	23,9 21,6–26,3	8,8	9,4	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.2	Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené tekoucí (pitné) vody	5,2	3,2 2,2–4,2	4,0	4,4	Roky: 2020, 2022 ČSÚ Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2022.	
4.3	Podíl osob žijících v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu	24,2 22,9 – 27,2	9,9 8,3–11,6	0,5	0,5	Rok 2021, novější není k dispozici. ČSÚ veřejná databáze, výsledky SLBD 2021.	
4.4	Podíl domácností, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od přívodu elektrické energie.	–	9,4 7,7–11,1	–	–		
4.5	Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené elektřiny	1,0	2,1 1,3–3	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
4.6	Podíl osob žijících v domácnosti bez dostatečného vytápění	14,7	16,9 14,8–19	2,2	6,1	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.7	Podíl osob žijících v domácnosti bez připojení na kanalizaci či jímku	3,1	2,2 1,3–3	2,6	2,6	Rok 2021, novější není k dispozici. ČSÚ na dotaz.	
4.8	Přelidněné domácnosti	72,0 70,0 – 73,9	88,9 87,1–90,6	15,4	15,9	Roky: 2021, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.9	Průměrná plocha bytu (m²) připadající na jednoho člena domácnosti	18 m²	19,7 m² 19–20,5 m²	36 m²	37,1 m²	Roky: 2021, 2023 ČSÚ Příjmy a živ. podmínky domácností	
4.10	Podíl osob žijících ve vlastnickém bydlení	14,7	15,3 13,4–17,4	75,1	72,7	Roky: 2021, 2023 ČSÚ Příjmy a živ. podmínky domácností	
4.11	Podíl osob žijících na ubytovnách	5,3	2,7 1,8–3,6	–	0,1 – 0,2	Rok: 2021 SLDB 2021; Zpráva o vyloučení z bydlení v roce 2021	
4.12	Podíl osob v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou.	40,1	38,4 34,7–42,1	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
4.13	Podíl osob, které se v posledních 12 měsících stěhovaly.	14,7	15,7 13,7–17,7	–	–		
4.14	Podíl domácností, které vydávají více než 40 % svého disponibilního příjmu na náklady spojené s bydlením.	37,6	32,9 29,3–36,5	6,5	9,1 (*25,0)	Roky: 2020, 2023 (PAQ – 15. 1. 24) Eurostat EU-SILC	*PAQ Research (Život k nezaplacení) V zahrnutí splátek hypoték do výdajů je rozdíl proti ČSÚ a Eurostatu, které je nezahrnují či zahrnují jen úroky hypotéky.
4.15	Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném nebo na splátkách hypotéčního úvěru na bydlení.	38,0 35,5 – 40,5	21,7 19,3–24,1	1,6	2,0	Roky: 2021, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.16	Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na službách spojených s bydlením.	43,1 40,5 – 45,6	26,1 23,5–28,7	1,6	1,9	Roky: 2021, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.17	Podíl domácností žijících v obecních bytech	38,6	33,7 30,5–36,8	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
4.18	Podíl domácností, které pobírají dávky na bydlení.	50,5 47,8 – 53,2	61,5 58,7–64,4	3,5–4,2	3,9–4,7	Roky: 2020, 2022 ČSÚ, vlastní výpočet	Výpočet hodnot za obecnou populaci je založený na průměrném počtu měsíčně vyplacených dávek na bydlení doplatku a příspěvku na bydlení; orientační hodnota.
4.19	Podíl osob žijících v prostředí zatíženém problémy znečištění, špíny nebo jinými environmentálními problémy	21,9 19,9 – 24,5	25 22,1–26,8	8,8	7,9	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.20	Podíl osob žijících v prostředí zatíženém kriminalitou, násilím nebo vandalizmem	25,2 23,1 – 27,4	33,8 31,1–36,4	6,1	6,6	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	
4.21	Podíl osob žijících v prostředí, kde jsou na ulici odpadky nebo poničené prostředky veřejné vybavenosti.	35,3 32,9 – 37,7	29,4 26,9–32	–	–		
4.22	Podíl osob v domácnostech, které žijí v prostředí, kde jsou	34,5 32,1 – 36,9	44,3	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
	všichni nebo většina sousedů Romové.	V domě: 31,8 V ulici: 29	41,4 – 47,1 V domě: 36,4 V ulici: 32,4				
4.23	Podíl osob žijících v bytech nebo domech, které považujeme za nevhodné z důvodu extrémní segregace, špatného zabezpečení, špatného hygienického stavu, špatného stavebně technického stavu.	51 48,3 – 53,7	29 26,4–31,6	–	–		
5. CHUDOBA							
5.1	Míra ohrožení chudobou	46,9	46,8 43,2–50,2	9,5	9,8	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	Omezená srovnatel- nost, odlišné zjišťování příjmů domác- nosti.
5.2	Míra ohrožení chudobou osob mladších 18 let	58,4	58,9 55,7–62,2	11,1	12,4	Roky: 2020, 2023 Eurostat EU-SILC	Omezená srovnatel- nost, odlišné zjišťování příjmů domác- nosti.
5.3	Podíl osob žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace.	43,2 40,7 – 45,7	34,6 32–37,2	2,4	3,4	Roky: 2021, 2023 ČSÚ Příjmy a životní	

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
						podmínky domácností	
5.4	Podíl osob mladších 18 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace.	48 45,7 – 50,3	38,2 35,7–40,6	3,4	5,1	Roky: 2021, 2023 ČSÚ Příjmy a životní podmínky domácností	
5.5	Podíl osob v sociální a materiální deprivaci	55,7 53,2 – 58,2	50,9 48,1–53,6	4,8	6,3	Roky: 2021, 2023 ČSÚ Příjmy a životní podmínky domácností	
5.6	Podíl domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti.	18,5 16,5 – 20,4	11,6 9,9–13, 4	–	–		
5.7	Podíl domácností, které si nemohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě.	22,6 19,6 – 25,5	18,7 15,5–21, 9	–	–		
5.8	Podíl domácností, které si nemohou dovolit postel pro každého člena domácnosti.	8,1 6,8 – 9,5	4,1 3–5,2	–	–		
5.9	Mediánový příjem domácnosti na osobu	9 333 Kč	11 200 Kč	16 943 Kč	20 330 Kč	Roky: 2021, 2023 ČSÚ (Příjmy a životní podmínky domácností), přepočteno z čistého ročního mediáno-	Orientační srovnatelnost (odlišné zjišťování příjmu).

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
						vého příjmu na osobu.	
5.10	Podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci.	--	17 14,9–19,2	7,95	7,6	Roky: 2021, 2022 Mapa exekucí	
5.11	Podíl zadlužených domácností	43,6	46,4 43,4–49,4	–	–		
6. DISKRIMINACE							
6.1	Podíl osob, které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v kterékoliv z oblastí zjišťovaných průzkumem.	--	28,4 26,0–30,9	–	–		
6.2	Podíl osob, které se cítily být diskriminované v jakékoliv oblasti a nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu svého romského původu.	–	5,3 3,0–7,7	–	–		
6.3	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny fyzickému násilí z důvodu romského původu.	2,3	2,7 1,8–3,7	–	–		
6.4	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny obtěžování z důvodu romského původu.	28,1	30,0 27,5–32,5	–	–		
6.5	Podíl osob, které v posledních	37,1	51,2	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
	12 měsících ohlásily poslední případ fyzického násilí, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání.		33,7–68,7				
6.6	Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ obtěžování, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání.	7,9	8,8 6,0–11,8	–	–		
7. DALŠÍ OBLASTI							
7.1	Podíl osob, které se účastní voleb.	33,8 29,6 – 38,0	25,3 22,8–27,8	–	–		
7.2	Podíl osob, které se účastní parlamentních voleb.	19	24,0 20,5–27,7	65,4	65,4	Roky: 2021 ČSÚ (Veřejná databáze – volby, základní údaje o volební účasti).	
7.3	Podíl osob ve věku od 65 let 65+, které nepobírají starobní důchod.	6	5,9	1	1	Roky: 2021 Data SILC, vlastní výpočet.	
7.4	Podíl dětí respondentů, které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči.	4	2,9	–	–		

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
7.5	Podíl osob bez vlastního bankovního účtu	61,6	63,2	5,1	5,1	Roky: 2021, WB, Global Findex Database; populace 15+.	Populace 15+.
7.6	Podíl domácností bez bankovního účtu	27	29,8	–	–		
7.7	Podíl domácností, které nejsou vybaveny počítačem.	42	39,5	17	16,9	Roky: 2021, 2023 ČSÚ (Příjmy a životní podmínky domácností)	
7.8	Podíl dětí do 15 let, které žijí v domácnostech nevybavených počítačem.	31,5	36,3	–	–		
7.9	Podíl domácností, které nemají internet.	31	19,1	15,6	14	Roky: 2021, 2023 ČSÚ (Příjmy a životní podmínky domácností)	
7.10	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících na internetu.	64	70,9 68,6–73,6	89,9	92,8	Roky: 2021, 2023 Eurostat (ISOC_CL_IF P_IU)	
7.11	Index sociálního vyloučení	2,9	2,8	2,3	–	Roky: 2016 Eurofound (EQLS); populace 18+.	Za OP nejsou k dispozici novější data.

Číslo	Název indikátoru	Hodnota indikátoru / interval spolehlivosti v % jiná jednotka je explicitně uvedena u hodnoty indikátoru				Zdroj dat	Poznámky
		Romská populace		Obecná populace			
		1. šetření (2022)	2. šetření (2023/24)	1. šetření	2. šetření		
7.12	Důvěra ve veřejné instituce					Roky: 2016 Eurofound, (EQLS); populace 18+.	Ad. b (soudy) – v šetření EQLS se zjišťuje důvěra v právní systém, nejen v soudy. Jedná se o průměrnou hodnotu na škále od 1 (vůbec nedůvěřuji) do 10 (mám v instituci plnou důvěru).
	a. vláda			a. 4,3	Novější srovnatelná data nejsou dostupná		
	b. soudy	a. 3,7	a. 3,4	b. 5,0			
	c. obecní úřady	b. 3,9	b. 4,5	c. 5,9			
	d. veř. ochránce práv	c. 5,2	c. 5,3	d. –			
	e. policie	d. 4,9	d. 5,8	e. 6,0			
	f. humanitární, charitativní nezisk. org.	e. 4,2	e. 5,4	f. 5,5			
	f. 5,2	f. 5,8					
7.13	Podíl osob, které se v posledním Sčítání lidu, domů a bytů přihlásily k romské národnosti.	63	61,1	–	–		
7.14	Podíl rodičů, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému.	--	10,2	–	–		

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1	Srovnání výběrového souboru a romské populace* dle SLDB 2011 a 2021 z hlediska územní distribuce v krajích ČR	11
Tabulka č. 2	Srovnání výběrového souboru a romské populace* dle SLDB 2011 a 2021 z hlediska územní distribuce v obcích dle velikosti (podle počtu obyvatel).....	12
Tabulka č. 3	Respondenti podle pohlaví	14
Tabulka č. 4	Průměrný věk respondentů	15
Tabulka č. 5	Rozložení respondentů podle věkových kategorií	15
Tabulka č. 6	Rozložení mužů a žen podle věkových kategorií	16
Tabulka č. 7	Rodinný stav respondentů	16
Tabulka č. 8	Nejvyšší dokončené vzdělání respondentů	17
Tabulka č. 9	Počet osob v domácnosti	18
Tabulka č. 10	Věk osaměle žijících	18
Tabulka č. 11	Rodinný stav osaměle žijících	19
Tabulka č. 12	Počet dětí respondentů	19
Tabulka č. 13	Pohlaví dětí respondentů	20
Tabulka č. 14	Pohlaví dětí respondentů do 18. roku věku dítěte	20
Tabulka č. 15	Věk bezdětných respondentů	20
Tabulka č. 16	Rodinný stav bezdětných respondentů	21
Tabulka č. 17	Děti navštěvující předškolní zařízení	21
Tabulka č. 18	Typ předškolního zařízení, které děti ve věku 3–6 let navštěvují	22
Tabulka č. 19	Kolik dalších romských dětí je v mateřské škole?	22
Tabulka č. 20	Typ vzdělávacího programu, který děti ve věkové kategorii 15–18 let navštěvují.....	23

Tabulka č. 21 Osoby, které se v posledních 4 týdnech zúčastnily vzdělávání	24
Tabulka č. 22 Nejvyšší dosažené vzdělání	25
Tabulka č. 23 Nejvyšší dosažené vzdělání pro věkové kategorie 20–24, 30–34 a 20–64 let (podíl v %)	26
Tabulka č. 24 Věk v době ukončení vzdělání / školní docházky	27
Tabulka č. 25 Nejvyšší dosažené vzdělání (věk 18–24 let)	28
Tabulka č. 26 Kolik dalších romských žáků chodí s Vaším dítětem do školy?	29
Tabulka č. 27 Mimoškolní aktivity dětí navštěvujících ZŠ	29
Tabulka č. 28 Jakého vzdělání by si rodiče přáli, aby jejich dítě, které teď chodí na základní školu, dosáhlo?	30
Tabulka č. 29 Vzdělání respondenta a jeho vzdělanějšího rodiče (N=1 265)	31
Tabulka č. 30 Typ navštěvované základní školy	32
Tabulka č. 31 Zaměstnanost osob ve věku 20–64 let	33
Tabulka č. 32 Postavení v zaměstnání (Evropská socioekonomická klasifikace ESeC)	33
Tabulka č. 33 Pracovní úvazky pracujících osob ve věku 20–64 let	34
Tabulka č. 34 Zaměstnání na dobu určitou (zaměstnanci ve věku 20–64 let)	34
Tabulka č. 35 Postavení respondentů na trhu práce (osoby ve věku 20–64 let)	35
Tabulka č. 36 Evidence na ÚP ČR v posledních 5 letech	36
Tabulka č. 37 Opakovaná a dlouhodobá evidence na ÚP ČR v posledních 5 letech	37
Tabulka č. 38 Účast ve vybraných nástrojích aktivní politiky zaměstnanosti	37
Tabulka č. 39 Zaměstnanost a účast na vzdělávání mladých lidí (16–29 let)	38
Tabulka č. 40 Zaměstnanost a účast na vzdělávání mladých lidí (16–29 let) dle pohlaví	39
Tabulka č. 41 Osoby, které by si přály pracovat, ale práci si nehledají: důvody nehledání práce (možnost více odpovědí)	40

Tabulka č. 42 Deklarovaný status ekonomicky neaktivních žen (žen, které nemají práci a ani si ji nehledají)	41
Tabulka č. 43 Důvody nehledání práce – ženy (20–64 let), možnost více odpovědí	41
Tabulka č. 44 Zaměstnanost dle pohlaví.....	42
Tabulka č. 45 Subjektivní hodnocení zdravotního stavu	43
Tabulka č. 46 „Máte nějakou dlouhodobou nemoc nebo zdravotní problém?“	43
Tabulka č. 47 Omezení v běžných činnostech	44
Tabulka č. 48 Položky indexu duševního zdraví (WHO-5 Well-being Index)	45
Tabulka č. 49 Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista	46
Tabulka č. 50 Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče.....	47
Tabulka č. 51 Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost.....	47
Tabulka č. 52 Termín poslední návštěvy praktického lékaře, zubního lékaře a gynekologa (kvůli vlastnímu zdraví).....	48
Tabulka č. 53 Alespoň jedna preventivní prohlídka v posledních 12 měsících.....	48
Tabulka č. 54 Frekvence kouření tabákových výrobků a elektronických cigaret.....	49
Tabulka č. 55 Kouření tabákových výrobků a elektronických cigaret	49
Tabulka č. 56 Frekvence konzumace alkoholu během posledních 12 měsíců	50
Tabulka č. 57 Registrace u praktického lékaře, zubního lékaře a gynekologa	51
Tabulka č. 58 Průměrný věk ženy při porodu prvního dítěte	52
Tabulka č. 59 Finanční nedostupnost léků s doplatkem	53
Tabulka č. 60 Vnímáte závislost na hracích automatech (gambling) / užívání drog jako velký problém svého okolí?	54
Tabulka č. 61 Bytová deprivace	55
Tabulka č. 62 Osoby podle nejbližšího zdroje pitné vody.....	56
Tabulka č. 63 Osoby bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu	56

Tabulka č. 64 Domácnosti odpojené v posledních 12 měsících od elektřiny	57
Tabulka č. 65 Domácnosti bez zavedené elektřiny	57
Tabulka č. 66 Osoby v domácnostech s nedostatečným vytápěním bytu	58
Tabulka č. 67 Osoby v domácnostech bez připojení na kanalizaci či jímku	58
Tabulka č. 68 Osoby v přelidněných domácnostech	59
Tabulka č. 69 Průměrná plocha bytu (v m ²) připadající na jednoho člena domácnosti podle sdělení respondenta nebo odhadu tazatele	59
Tabulka č. 70 Velikost podlahové plochy bytu (v m ²) připadající na jednoho člena domácnosti	60
Tabulka č. 71 Domácností podle způsobu bydlení / právního důvodu užívání	60
Tabulka č. 72 Ubytovny podle provozovatele	61
Tabulka č. 73 Podíl osob podle typu nájemní smlouvy	62
Tabulka č. 74 Osoby v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou	62
Tabulka č. 75 Podíl osob v nájemním bydlení podle délky smlouvy na dobu určitou	63
Tabulka č. 76 Přestěhoval/a jste se v posledních 12 měsících?	63
Tabulka č. 77 Domácností s náklady na bydlení vyššími než 40 % jejich příjmů	64
Tabulka č. 78 Domácnosti podle podílu nákladů na bydlení na příjmech	65
Tabulka č. 79 Domácnosti s nedoplatky na nájemném, úhradách za užívání bytu, fondu oprav v posledních 12 měsících	65
Tabulka č. 80 Podíl domácností s nedoplatky na splátkách hypotéky nebo půjčky na byt či dům v posledních 12 měsících	66
Tabulka č. 81 Domácností s nedoplatky na platbách za teplo, elektřinu, plyn či vodu v posledních 12 měsících	67
Tabulka č. 82 Domácnosti v nájemním bydlení podle typu pronajímatele (N=974)	67
Tabulka č. 83 Domácnosti podle toho, zda jsou příjemci dávek na bydlení	68
Tabulka č. 84 Osoby podle toho, zda žijí v prostředí, kde je problém znečištění, špína nebo jiné environmentální problémy	69

Tabulka č. 85	Osoby podle toho, zda žijí v prostředí, kde je problém s kriminalitou, násilím nebo vandalizmem.....	69
Tabulka č. 86	Osoby, které žijí v prostředí, kde jsou na ulici běžné odpadky nebo jsou často poničené prostředky veřejné vybavenosti	70
Tabulka č. 87	Osoby, které žijí v domech, kde jsou poničené společné prostory	70
Tabulka č. 88	Podíl osob, které žijí v domě, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové	70
Tabulka č. 89	Podíl osob, které žijí v ulici, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové	71
Tabulka č. 90	Posouzení nevhodnosti obydlí na základě pozorování tazatele	72
Tabulka č. 91	Míra ohrožení chudobou	73
Tabulka č. 92	Míra ohrožení chudobou osob do 18 let.....	73
Tabulka č. 93	Podíl osob podle počtu položek, které si nemůže dovolit domácnost, ve které žijí (4 a více položek = závažná materiální deprivace)	75
Tabulka č. 94	Podíl dětí do 18 let podle počtu položek, které si nemůže dovolit domácnost, ve které žijí (4 a více položek = závažná materiální deprivace; N=1 522)	76
Tabulka č. 95	Osoby podle počtu položek, které si nemůže dovolit (5 a více položek = sociální a materiální deprivace)	78
Tabulka č. 96	Domácnosti podle toho, zda si mohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti.....	78
Tabulka č. 97	Domácnosti podle toho, zda si mohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě v domácnosti, které navštěvuje školu (N=562)	79
Tabulka č. 98	Podíl domácností, které si nemohou dovolit vlastní postel pro každého člena domácnosti.....	79
Tabulka č. 99	Podíl respondentů, kteří jsou v současné době v exekuci.....	80
Tabulka č. 100	Domácnosti podle celkové finanční situace (hodnocené respondentem)	81
Tabulka č. 101	Pocit diskriminace z důvodu romského původu	82
Tabulka č. 102	Jak často respondent pocituje, že se k němu okolí chová hůře kvůli jeho romskému původu.....	83
Tabulka č. 103	Ohlášení poslední zkušenosti, kdy se respondent cítil diskriminovaný	83

Tabulka č. 104	Osoby vystavené fyzickému násilí v posledních 12 měsících.....	84
Tabulka č. 105	Osoby, které mají zkušenost s obtěžováním z důvodu romského původu v průběhu posledních 12 měsíců.....	85
Tabulka č. 106	Osoby, které ohlásily poslední případ negativního jednání – fyzického násilí a obtěžování (v posledních 12 měsících)	86
Tabulka č. 107	Byl(a) jste někdy volit (např. v místních, krajských, senátních, parlamentních nebo prezidentských volbách)?	86
Tabulka č. 108	Osoby 65+ pobírající/nepobírající starobní důchod	87
Tabulka č. 109	Děti do 18 žijící v domácnosti a mimo vlastní rodinu.....	88
Tabulka č. 110	Osoby podle vlastnictví bankovního účtu	89
Tabulka č. 111	Domácnosti podle toho, zda někdo z členů vlastní bankovní účet	89
Tabulka č. 112	Domácnosti podle vybavení PC, notebookem nebo tabletem	90
Tabulka č. 113	Děti do 15 let žijící v domácnosti, která má/nemá PC, notebook nebo tablet.....	90
Tabulka č. 114	Domácnosti podle vybavení internetem.....	90
Tabulka č. 115	Byl(a) jste v posledních 12 měsících na internetu?	91
Tabulka č. 116	Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?.....	91
Tabulka č. 117	Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícím výrokem?	92
Tabulka č. 118	Důvěra ve veřejné instituce	93
Tabulka č. 119	Jak byste o sobě řekl(a), že umíte romsky?	95
Tabulka č. 120	Rodiče, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému.....	96
Graf č. 1	Podíl osob, které nemají/nemohou si z finančních důvodů dovolit danou položku (v %)	75
Graf č. 2	Podíl osob, které si nemohou dovolit danou položku (v %).....	77
Graf č. 3	Podíl osob, které institucím důvěřují (%)	93
Graf č. 4	Jakou národnost jste uvedl(a) v posledním sčítání lidu?	94

Zdroje

Česká školní inspekce, 2023. *Kvalita vzdělávání v České republice ve školním roce 2022/2023*. 1. vydání. Praha: Česká školní inspekce.

Český rozhlas, PAQ Research, 2022. *Česko 2022: Život k nezaplacení* [online]. [cit. 21.3.2024] Dostupné z: <https://data.irozhlas.cz/zivot/extremni-vydaje/>

Český statistický úřad, 2021. *Statistická ročenka České republiky 2021* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 6.4.2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-lxnk9quszp>

Český statistický úřad, 2021. *Příjmy a životní podmínky domácností – 2021* [online]. [cit. 5.4.2024] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-r4hlvpcwox>

Český statistický úřad, 2022. *Statistická ročenka České republiky 2022* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 6.4.2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2022>

Český statistický úřad, 2023. *Příjmy a životní podmínky domácností – 2023* [online]. [cit. 5.4.2024] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-x6dl59cm5z>

Český statistický úřad, 2023. *Statistická ročenka České republiky 2023* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 25.3.2024]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2023>

Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. [cit. 6.4.2024] Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home>

Český statistický úřad, 2022. *Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2022* [online]. [cit. 15.3.2024] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2022>

Evropská komise. *Eurostat – databáze* [online]. [cit. 15.3.2024] Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Eurofound, 2016. *European Quality of Life Survey 2016* [online]. [cit. 25.3.2024] Dostupné z: <https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys/european-quality-life-surveys-eqls/european-quality-life-survey-2016>

FÓNADOVÁ, Laura, KATRŇÁK, Tomáš, RÁKOCZYOVÁ, Mirka, ŠIMÍKOVÁ, Ivana, 2022. *Výsledky výběrového šetření romské populace – vyhodnocení indikátorů* [online]. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_534.pdf

KLUSÁČEK, Jan a kolektiv, 2021. *Bydlení jako problém Zpráva o vyloučení z bydlení 2021* [online]. [cit. 5.4.2024] Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2021/08/Bydleni-jako-problem-2021.pdf>.

JANÁK, Dušan a kolektiv, 2023. *Česká společnost: důležitá fakta o našem životě v první čtvrtině 21. století*. Brno: Mendelova univerzita.

Otevřená společnost, Ekumenická akademie, 2017. *Mapa exekucí* [online]. [cit. 10.4.2024] Dostupné z: <https://mapaexekuci.cz/>

MPSV ČR. *Struktura uchazečů a volných pracovních míst* [online]. [cit. 5.3.2024] Dostupné z: https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10?mesic=1&rok=2024&typZobrazeni=PODLE_VEKU

MŠMT ČR, Sekce informatiky, statistiky a analýz, 2024. *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2020/2021* [online]. [cit. 5.3.2024] Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

MŠMT ČR, Sekce informatiky, statistiky a analýz, 2024. *Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku 2022/2023* [online]. [cit. 1.3.2024] Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>

Státní zdravotní ústav, 2021. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2021 [NAUTA]* [online]. Praha: Státní zdravotní ústav. [cit. 9.4.2024] Dostupné z: <https://szu.cz/wp-content/uploads/2023/03/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2020.pdf>

Státní zdravotní ústav, 2023. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 [NAUTA]* [online]. Praha: Státní zdravotní ústav. [cit. 9.4.2024] Dostupné z: <https://szu.cz/wp-content/uploads/2024/03/Narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-Ceske-republice-2022-3.pdf>

Světová banka, 2021. *Global Findex Database 2021* [online]. [cit. 19.3.2024] Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/publication/globalfindex>

Použité zkratky

APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
CAPI	Computer Assisted Personal Interviewing
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
EHIS	Výběrové šetření o zdraví
EHP	Evropský hospodářský prostor
EU	Evropská Unie
EU-FRA	European Union Fundamental Rights Agency
Eurostat LFS	Eurostat Labour Force Survey
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions
EQLS	European Quality of Life Survey
ILO	Mezinárodní organizace práce
LFS	Labour Force Survey
MPSV ČR	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MŠ	Mateřská škola
NEET	Not in Education, Employment or Training
OP	Obecná populace
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
p. b.	Procentní bod
PC	Osobní počítač
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna

SEI	Social Exclusion Index
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
SOŠ	Střední odborná škola
SZÚ	Státní zdravotní ústav
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
ZSJ	Základní sídelní jednotka
ZŠ	Základní škola

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.
Research Institute for Labour and Social Affairs
Dělnická 213 / 12, 170 00 Praha 7
T: +420 211 152 711
W: www.rilsa.cz